DE VLAAMSCHE SCHARENSLIJPER

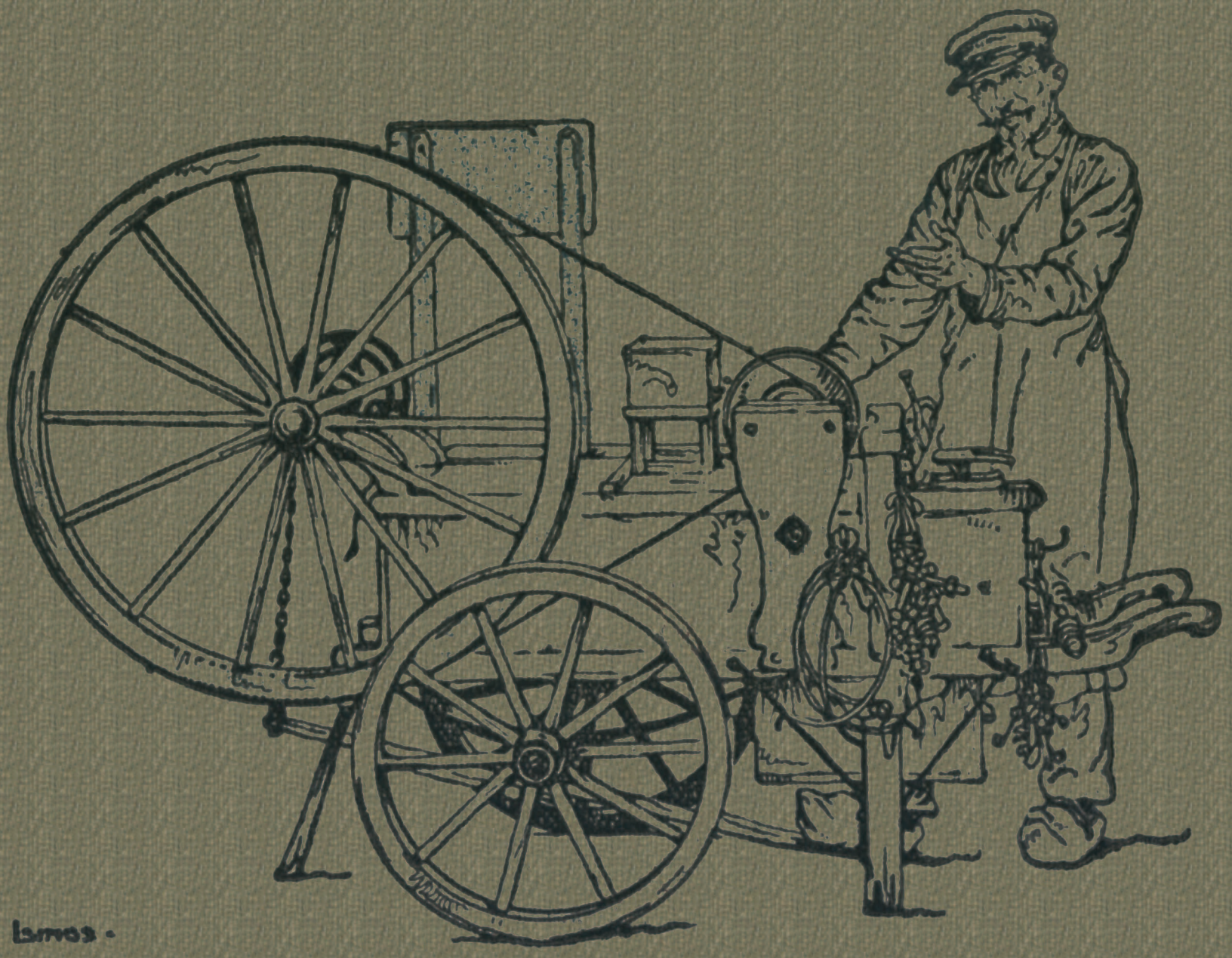

DOOR JAN VELTMAN

NIJKERK G.F. CALLENBACH

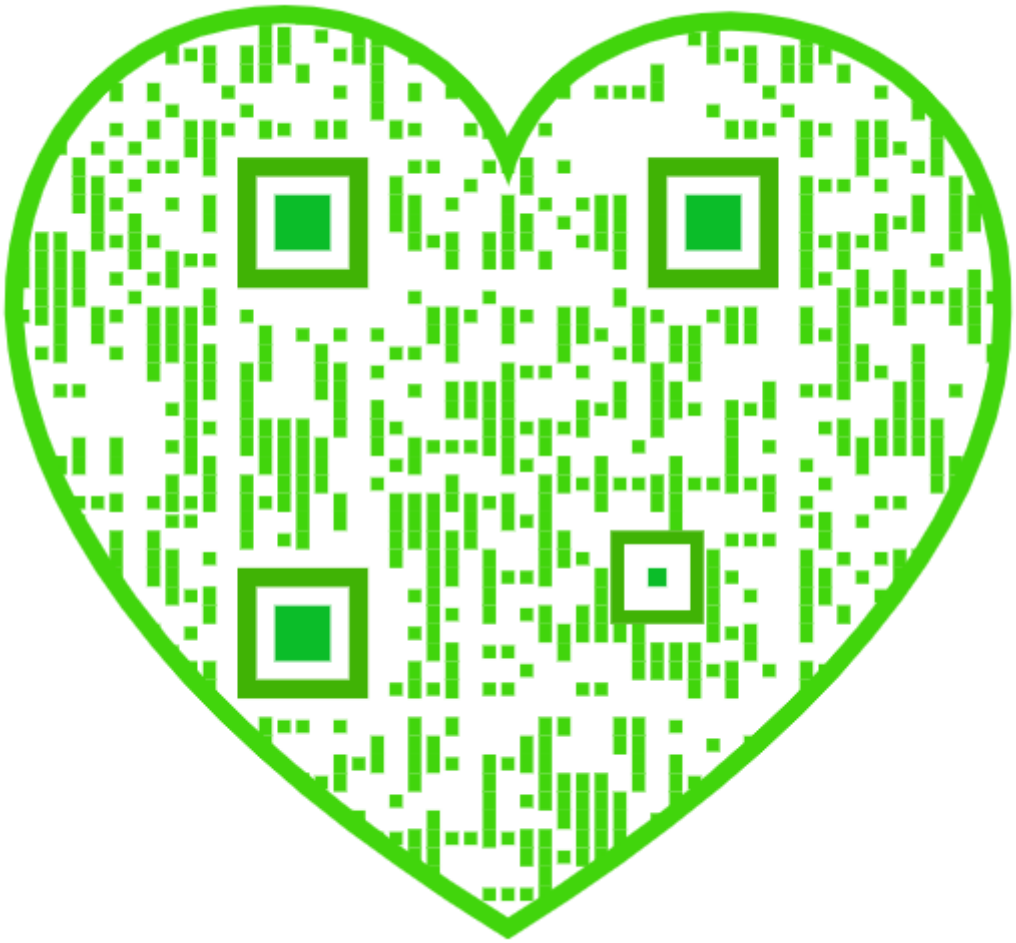

DE VLAAMSCHE SCHARENSLIJPER

„Moeder, ons Heer zal mij werk geven, als 't Hem belieft!" bladz. 5.

DE VLAAMSCHE SCHARENSLIJPER

DOOR

JAN VELTMAN

NIJKERK — G. F. CALLENBACH
1913

HOOFDSTUK I.

't Was een eenvoudig huisje, opgetrokken van groote baksteenen — ruw gevoegd — en met riet gedekt. Aan de voorzijde waren twee ramen en op zij de deur. En zooals het van buiten was, zoo was 't van binnen: slechts het allernoodigste was er aanwezig; alleen het Mariabeeldje op den schoorsteenmantel en het kruis met „ons Heer" getuigde minder van uiterste soberheid.

Aan een der wanden hing midden in — als familiestuk van de grootste waarde — een paspoort in eiken lijst, en aan weerszijden, met scherp uitkomende, groote letters, de spreuken:

„Hier vloekt men niet!" en
„Geloofd zij Jezus Christus, Amen!"

Want die twee spreuken schenen daar in Vlaanderen, evenmin als „Onze Lieve Vrouw" en „Ons Heer", in geen huis, zelfs in geen estaminet (herberg of kroeg) te mogen ontbreken.

Het huisje stond vlak aan den niet al te breeden

zandweg, door een vijf voet hooge doornhaag daarvan gescheiden.

Hier woonde vrouw Moerebeeke, een weduwe, met haar beide zoons August en Hippolite, of, zooals men ze in Vlaanderen noemde: Guusten en Pol.

Pol Moerebeeke, een stevige, breed geschouderde kerel met een kinderlijk hart, goedaardig en hulpvaardig van natuur, stond, met de handen in zijn broekzakken, in de hegopening, die toegang verleende van den weg naar het huis en erf. Hij keek in de richting van boer Verkote's hofstee. Zijn anders zoo opgeruimd gelaat verried iets triestigs: hij had geen werk en wist niet, waar het te vinden. 't Was volop zomer; allerlei landarbeid kende hij, en toch scheen niemand behoefte te hebben aan zijn hulp.

Op 't kleine erf was alles in de puntjes, evenals in huis en in de schuur. Dat er niets, heelemaal niets te doen viel was al te triestig voor iemand, die liefst altijd werkte.

Toch wipte opeens een guitige glimlach van achter de triestige nevelen over zijn gelaat te voorschijn, toen hij zijn moeder — zijn goede, verstandige moeder, die zijn god was — naar hem toe zag komen met een uitdrukking op haar gelaat van spijt over haar jongen, dat die geen werk had. Terstond merkte ze den guitigen glimlach en zei ernstig:

„Pol, Pol! ik zie, dat gij weeral entwat (iets) hebt uitgesteken, gij!"

„A wel, moeder! ik hebbe doch zulken leute (pleizier)! 'k Hebbe den dien daar zoo fijn een neuze aangenaaid!" en hij wees met een hoofdknik naar Verkote.

„Verkote? — Pol, Pol! dat en mag niet! 'k en wille dat niet! 't Is een treflijk man en 'k en wille niet, dat gij hem ook maar zóó vele (een krab van den rechter-duimnagel over den linker) aan zijn eere en braven name te kort doet!"

Pol schudde lachend het hoofd.

„Moeder, ik hebbe het gepeisd, dat gij 't niet brave van mij vinden en zoudt: 't is daarvan, dat ik 't verzwegen hebbe!"

„Wat dan doch, jonk?"

Zou hij 't wel zeggen? Was 't om de eere van Verkote niet beter gezwegen?

„Moeder, 't en is algelijk niet schoone, wat ik u van Verkote zou moeten zeggen!"

„A wel! zegt het, gij! Ik ben uw moeder doch!"

Nu kwam het.

Aan de voorzijde tegen den muur — dus vlak aan den weg, doch achter de hage — stond een leiboom met heerlijke peren. Ze begonnen nu rijp te worden. Pol had opgemerkt, dat er telkens van de mooiste ontbraken, en ook zijn moeder was dit niet ontgaan. Dat was voorzeker snoeperij van de jongens, 's avonds, als ze uit de estaminet kwamen! Zoo dacht Pol ook. Om een enkele peer was dat niemendal; maar zij hadden het te erg gemaakt. Moesten ze dan àl de weinige peren van een arm mensch stelen? Waarom gingen ze niet bij boer Verkote? Die had een hof vol boomen!

Pol had willen weten, wie 't deed, al had hij daartoe ook een heelen nacht de wacht moeten houden. Dààr had hij gestaan, vlak achter de haag, en de handen

er bijna doorheen. Van acht tot halfelf had hij daar gestaan, doodstil. Hij wist, dat hij niet gezien kon worden. Het duurde hem zóó lang, dat hij gevreesd had, verlamd te zullen blijven staan. Hij had „Ons Heer" gebeden, dat de dief toch haast mocht komen, of dat hij 't anders van vermoeidheid moest opgeven. Af en toe was iemand voorbijgegaan; maar niemand stak een hand uit over de heg naar de peren. Maar halfelf, daar kwam Verkote: Pol had het aan zijn kuchen gehoord. Vlak vóór hem bleef de boer staan, stak zijn handen over de heg, plukte peren, en — „dan hebbe ik zijn handen vaste gepakt, zoo vaste, moeder! 'k en hebbe van al mijn leven nieuwers (nergens) entwien (iemand) zóó vaste gehad als hem! En moeder! wat hij verschoot (schrok) en verveerd schreeuwde van: „Laat mij los! laat me los!" 'k Peize dat hij mij aanzag voor den lijfelijken Kwade!"

Vrouw Moerebeeke zag verontwaardigd haar zoon aan.

„Maar Pol! is dat doen voor een Christene mensch, van zulken eerbaren en treflijken vent als Verkote zulken verschot op 't lijf te jagen!"

„A wel, moeder, ik en kost het niet helpen, dat het nu juist een treffelijk man was. Als hij schreeuwde van: Laat mij los! Laat mij los! hebben ik gezegd: A sa! boer Verkote! Is het gij? wilt gij ook al de peren, gij meugt ze hebben, gij! Want gij zijt een braaf en treffelijk mensche! A wel, boer Verkote! ik peisde, dat het een dief ware, en 't is gij!"

En toen hij hem had losgelaten, had Pol nog heel beleefd gezegd:

„'k Vrage vergevinge, Verkote! en gij zijt wel bedankt!" —

Moeder! 'k en hadde het niet beleefder kunnen doen!"

Vrouw Moerebeeke echter schudde het hoofd en zei:

„G' en hadde er nieten van moeten gebaren, gij, dat gij boer Verkote verkende! 't Is doch een treflijk en eerbaar Christene mensch!"

„A wel, moeder, als Verkote nog een keer onze peren gaat stelen, 'k ben te wege, van dan uw believen te doen!"

Pol lachte en had pleizier voor drie, dat hij boer Verkote zoo eerbaar had behandeld. Wat een brave man toch! Zelf een hof vol hebben, en de weinige peren van een arm mensch stelen! Wat zou Verkote hem voortaan kennen wegens zijn eerbare manieren in 't behandelen van dieven!

„E la la! Wat hij mij verkennen zal!" en Pol kon zijn pleizier niet op.

Zeker zou de boer hem van nu aan kennen, en — mijden, en — geen werk meer geven, meende zijn moeder; maar Pol zei:

„Moeder, ons Heer zal mij werk geven, als 't Hem belieft!"

De guitige glimlach was weggebleven en een triestig wolkje dook weer op.

Geen werk....

Voor de zooveelste maal begaf hij zich naar den kruiwagen. Telkens bij vernieuwing ging hij er naar toe, keerde 't ding om, nu zóó, dan zóó, liep er om heen, kneep de oogen toe en begon strepen te trekken in 't zand.

O, die kruiwagen! Als die eens wilde worden, wat hij zoo gaarne had, een scharenslijperswagen! Och, dat ons Heer het gave, dat hij scharenslijper werd! Van jongsaf was dát zijn ideaal geweest; hij had er altijd op gehoopt en om gebeden, en hij bad er nog om.

Als knaapje had hem reeds de slijperswagen machtig aangetrokken. Dat draaide daar zoo eenig mooi! Het draaien alleen was reeds iets zoo zeldzaams! Een enkele maal had hij 't spinnewiel in werking gezien: óók zoo mooi, zoo wonder draaide 't ding; maar dat was niet iets voor mannen.

En de liefde voor de draaierij was met de jaren toegenomen, vooral toen hij inzag, dat met dat heerlijke draaien goed geld verdiend en een mooi leven geleid kon worden.

Een mooi leven vooral. Je reisde als scharenslijper de heele wereld rond, van dorp tot dorp, van stad tot stad! De wereld rond! Van uit Vlaanderen heel Belgie door, en Frankrijk en Holland!

Reizen zonder dat het geld kostte, en overal logeeren voor bijna niemendal, en veel geld verdienen en overhouden; voor zijn moeder zorgen en — als 't eens God beliefde — voor een eigen vrouw en kinderen!

Of hij zou kunnen slijpen? Van jongsaf was hij altijd met scharenslijpers goeie maatjes geweest. Soms liep hij een uur ver mee, den wagen duwende, om, als de slijper zijn werk deed, alles goed te kunnen zien. Dat was een aardig leven zoo den boer op! En 't werk, waarmee goed geld verdiend werd, was

het allermooiste werk van de wereld. Hij had wel nooit zelf geslepen; maar hij zou het toch kunnen: hij wist alles precies. En „scheersliep!" roepen? Hij had het allang gekund als de beste: in alle soorten van roep en toon en lengte. Toch — als 't ons Heer mocht believen, zijn wensch te vervullen, dan wou hij niet roepen; maar de trompet steken. En ook dat zou hij spoedig kunnen: „den toon maken" kon hij reeds. Hij had dat geleerd op de piston van een vroegeren ouden buurman, die op de postkar gereden had, en allerlei „leutige voiskens" kon blazen.

„Dat ik een wiel hadde en een steen, ik zou den wagen zelf kunnen ambachten!"

Doch met denken alleen kwam hij niet in 't bezit van zijns harten begeeren.

„Dat ik werk hadde, en geld verdiende, 'k zou 't kunnen koopen!"

Guusten, zijn oudere broer, had altijd werk, en verdiende den ganschen zomer veertien stuivers daags: (een Vl. stuiver = 4½ cent Ned.) dat was veel geld voor bij den boer; maar 't was ook zulk een „struische" kerel!

Van die veertien stuivers — ze moesten er met hun drieën van leven — schoot nog wel een pinte (5 cents glas) bier over voor Guusten, en een kapperken (2½ cents glas) voor Pol — voor Pol maar een kapperken, omdat hij niets inbracht —; maar aan geld voor een slijperskar viel niet te denken.

Guusten stond niet op zoo goeden voet met de

scharenslijpers als Pol; voor hem waren 't meest allemaal schooiers en landloopers.

„'t En doet, ('t is niet waar) Guusje! Scharenslijpen is een eerbaren en treflijke stijl, juist lijk eerdewerk!"

Doch praten hielp niet: Guusten hield niet van dat volk.

„Polleken! ware ik u, ik zette de heele slijperij uit mijnen kop!"

August had goed praten: hij had altijd vast werk in den zomer. Had hij dat ook maar!

„Dat ik doch geleerd ware!" (geleerd zijn = kunnen lezen; als de Vlaming spreekt van lezen, bedoelt hij gebeden opzeggen) dacht Pol — „ik zou in de gazette (krant) kunnen lezen!" In de gazette werd soms naar werklieden gevraagd.

Dat was een ideé! Hij hief den wijsvinger van zijn rechterhand omhoog en plaatste dien wijsgeerig tegen den neus. Een ideé! Dat hij daarop niet eerder gepeisd had!

„Moederken!"

„Ja, Polleken!"

„'k Hebbe een gedacht!"

„A wel?"

„'k Ben te wege, moeder! te avond een kapperken te gaan drinken in „Koek en Hesp"!" (Hesp = ham).

„A wel, jonk! 't gaat u al weer een halven kluit (= 2½ cent) gaan kosten van een kapperken!"

„Al ware het mijn laatste, moeder, ik zou gaan, ik!"

„A wel! ga dan gaan, gij! 'k En vreeze geen kwaad van een kapperken bier!"

HOOFDSTUK II.

Hippolite Moerebeeke had zijn beste „wekedaagsche" kleeren aangetrokken en ging naar de estaminet, waar buiten — op een bord — een koekbrood en een ham waren geschilderd. Daar verkocht Teresia, een jonge weduwvrouw, „langen drank" (bier) en „korten drank" (jenever en brandewijn). Doch korten drank stond daar niet in te goeden reuk: 't waren geen eerbare Christene menschen, die korten drank dronken. Een glazeken bier vier, vijf, voor wie 't op eenige kluiten (een groot koperen 10 centime stuk) niet aankwam, was niemendal; maar korten drank was Duivelstuig.

„Genavend, Treezeken! hoe gaat het?"

„Genavend, Polleken! zijt wel bedankt voor uw vriendelijkheid! 't gaat goed, en u?"

„Zijt wel bedankt, Treezeken! 't gaat mij best!"

„En uw moeder? en — Guusten?"

„Best, Treeze, best! Ge zijt bedankt!"

Pol bestelde een kapperken. Treesje overhandigde hem het glaasje op niet onbevallige wijze, en Pol gaf het — dat was zoo de manier — terug aan de vrouw,

die er nu een teugje uit dronk met een zeer beleefd:

„Santée! Polleken!" waarna zij het glaasje Pol toereikte, die er nu een teugje uit dronk om de gezondheidswensch uit te wisselen met een even beleefd:

„Santée, Treeze!"

Nu eerst ging hij zitten.

„Zijt gij van gedacht, Treeze, dat Eduard nog gaat komen?"

„Eduard Vermeire?"

„Já hij, Treeze!"

„Hij gaat seffens komen, peize ik!"

Na een goed kwartier trad Eduard Vermeire, een vellenkoopman, binnen. Die kwam daar op vaste tijden om te hooren, of er ook ergens wat te handelen viel. Na aan zijn pinte begonnen te zijn, toonde hij zijne verwondering over de aanwezigheid van Pol Moerebeeke.

„Zoo, Polleken! gaat het goed?"

„Zoo, Eduardje! 't Gaat!"

„Zaken?"

„'k Was te wege van u te vragen, Vermeire, of gij voor mij entwat uit de gazette zoudt willen lezen. Ik zoeke werk!"

„A wel, Pol! en kunt gij dat zelf niet?" 'k Peisde, dat gij geleerd waart!"

„Neen ik, Vermeire, ik en ben niet geleerd!"

„Doch wel schole gegaan?"

„Acht jaar, Vermeire!"

De vellenhandelaar begon te lachen, dat hij schudde.

„Wel, Polleken! Polleken! Horkt een keer, Treeze! Acht jaar schole gegaan, en nog niet en geleerd zijn!"

Treesje lachte mee, en zei:

„Dat is lijk den Hollander zegt: zeven jaar op zee gevaren en nog nooit zout water gezien!"

„Fraai gezeid, Treeze! Ik hebbe het zelf ook van den Hollander gehoord!"

't Was Pol een oprecht ziels-genot, als hij zag, dat anderen lachten om hem, en hij lachte dan invergenoegd mee, zoo gul als niemand anders het kon.

„Luistert, beste Vermeirken! als gij voor mij achter werk wilt zoeken in de gazette, 'k ga u dan uiteen doen, hoe het komt, dat ik acht jaar schole gegaan hebbe en nog niet geleerd en ben!"

„Pol! ik ga achter werk zoeken voor u, en gij krijgt werk, gij!"

„Treezeke! geeft Pol een pinte van mij!"

Een pinte was Pol te veel.

„Liever een kapperken, Eduard! ik en ben niet gewend van veel bier te drinken, en gij zijt wel bedankt!"

Vermeire wou van geen kappertje weten, 't moest een pinte zijn, en Treesje bezorgde 't.

„Gij gingt schole bij de nonnekes, gij?" begon de vellenkoopman, om Pol aan den gang te helpen.

„Já 'k, bij de zusters!"

„En daar leerde gij 't geloove en de zeven hoofdzonden en de zeven werken van barmhertigheid en de tien geboden Gods en de vijf geboden der heilige kerke, en....."

Treesje kende Eduard, dat hij niet altijd met evenveel respekt van de zusters en pastors sprak. Zij was

daaraan wel gewoon; maar Pol, die een goed Christene mensch was, zou dat niet aangenaam zijn, en daarom viel ze Eduard in de rede met:

„En gij leerdet goed spellewerk, (speldewerken, kantwerken) daar gij veel geld mee verdienen kost!"

„Já 'k, Treeze! en 'k hebbe er geld mee verdiend. 'k Hebbe op school geld verdiend met spellewerk!"

„Daarvan, dat gij maar niet geleerd en zoudt worden, Polleken! — zei Eduard — ik kenne dat! Hadde gij de gazette kunnen lezen, ge waart gelukkiger geweest, gij! 't spellewerk is nu heelegansch ten onbate!"

„Gij hebt gelijk. gij, Eduard! maar aleer was 't beter! De Moeder Overste en kost niet weten, dat het al ten onbate zou zijn, en dat er nu niets mee verdiend kost worden!"

Eduard meende, dat de Moeder-Overste hem toch ook wel in boeken had kunnen laten leeren.

„A wel, Vermeire! Zij heeft heur beste gedaan, zij! Maar peist gij, dat het nieten is, zóovele knechtejongers en meisejongers allegaar gelijk te leeren?" Ze waren toch met velen, en leerden allemaal, wat ieder Christenmensch behoorde te kennen, om braaf te leven en zalig te sterven. En dan nog speldewerk, om altijd geld te kunnen verdienen! En dan bovendien nog het A. B. C. en in boeken lezen!

Eduard maakte een spotachtige beweging van verbazing.

„A wel! a wel! Ook nog den A. B. en in boeken lezen!"

„Luistert! — zei Pol — ik ga 't u uiteen doen!" en nu gaf hij eerst een beschrijving van de school. Vóór de beide klassen zat Moeder-Overste op een hoogen stoel, om zittende alles te kunnen overzien. Vóór haar had ze een speldewerkskussen, waar de vingers tooverachtig over heen huppelden om telkens de spelden te versteken en de draden door elkander te vlechten. Want ze zat, terwijl ze al die kinderen onderwees, zelf ijverig te speldewerken, zoodat het geratel der door elkander huppelende garenklosjes altijd gehoord werd.

Moest het A. B. C. geleerd worden, dan ging dat zoo: de Moeder-Overste zei:

„Lize, komt gij een keer hier!"

„Já 'k, Moeder-Overste!" zei Lize en ging bedeesd naar den hoogen stoel.

„Lize! zegt den A. B.!"

„Já 'k, Moeder-Overste!"

„Allee dan! begint maar: A...."

„Já 'k, Moeder-Overste! A....!"

„Allee dan! A — B...."

„Já 'k, Moeder-Overste! A — B...."

„A wel, Lize! en kent gij den A. B. niet? — A. B. C....!"

„Já 'k, Moeder-Overste! A. B. C....!"

„G'en kent den A. B. niet, Lize, gij! Gaat naar uw plaats en leert het!"

Lize ging zóó stil naar haar plaats en 't was zóó stil in de school, dat er niets gehoord werd dan het zachte ratelen en klapperen der lange, dunne garenklosjes.

„Theidoor, komt gij een keer hier!"

En dan ging Theodoor, en die maakte het even-als Lize: die moest dan ook maar naar zijn plaats gaan, om het te leeren.

„Theidoor kost het dan leeren van Lize!" viel Treesje lachend in; maar Pol ging door:

„Er waren algelijk (evenwel) die den A. B. kenden, en den die mochten in den boek lezen!"

„Gij en hebt den A. B. niet gekend?" vroeg Eduard spotachtig ernstig.

„Mijne moeder had mij den A. B. geleerd, aleer ik schole ging!"

„Hadde ze u ook maar eerst in boeken leeren lezen!"

„Mijne moeder en was zelf niet geleerd!"

„Jammer van uw moeder! — zei Eduard — zij is de beste mensch van de wereld, zij!"

„'t Is waar, Eduard! — zei Treesje — 'k en kenne geen beter!"

Dat deed Pol goed en 't maakte hem spraakzamer.

„En ware het niet van mijne moeder, ik en zou geenen letter geleerd hebben!" Hij leerde, omdat zij altijd zei: Pol! jonk! gij moet leeren, gij! en uw beste doen! En hij deed zijn beste best. Als 't leesles was, dan trachtte hij van andere jongens te weten te komen, hoe 't eerste en tweede en derde woordeke heette, en hoe ze allemaal heetten: zóó leerde hij het eerste rijtje van boven naar beneden; dan het tweede rijtje en eindelijk het derde, op de eerste bladzij.

„Mijne moeder kreesch van blijdschap, als ze zag en hoorde, dat ik den eersten blad van den boek las!"

Want zij meende, dat hij las, en hij meende 't zelf ook; maar 't was geen lezen. Hij wist, dat het zevende woord op de eerste rij „paal" heette; maar als 't ergens anders stond, dan wist hij 't niet, en zóó kende hij al de woordjes op de eerste bladzijde.

„'k Ware bij tijden van gedacht, dat mijn kop te wege was van kapot te gaan van 't peizen om 't niet te vergeten!" En moeder was zoo blij, dat hij in boeken lezen kon, en dan zei ze: „Pol! mijnen jongen! nog beterder leeren!"

En hij wist niet, wat hij nu eigenlijk nog meer moest leeren. Want dat ook al de andere bladen moesten geleerd worden, kwam nooit in hem op, en niemand zei het hem. „Pol! goed leeren, en uw beste doen!"

„Ja 'k, Moeder!" maar hij en wist niet wat en hij en wist niet hoe. Eindelijk ging hem het licht op!

Tot nu toe had hij de woordjes enkel van boven naar beneden op de rij af kunnen noemen; hij moest het ook van beneden naar boven kunnen. En hij bracht het, na veel hoofdbreken zoo ver. Moeder stond er verbaasd van en spoorde nog altijd maar aan om meer te leeren. Nu was hij op weg. Hij leerde de woordekens van links naar rechts en toen hij daarmee klaar was, van rechts naar links.

„Juist lijk de Joden!" viel Eduard in; doch Pol bleef doorgaan:

„en dan van beneên af naar rechts, en 't enden alles, van beneên af naar links!" Maar toen had hij het kunnen droomen ook, en de eerste bladzij op alle

mogelijke manieren kunnen lezen met de oogen toe.

„Wel Polleken, Polleken! — zei de vellenkoopman, vol deernis met den armen scholier — 't was zonde van den tijd en zonde van uwen kop! En dat allegaar ten ontomme, (tevergeefs) — Treeze! hebt gij ieuwers grooter zonde geweten?"

„Neen ik! — zei ze — 't Is te vele! Alles gedaan om 't te kunnen en nog niet en geleerd te zijn!"

Maar Pol zei — tot troost — dat zijn moeder er, zoolang hij school ging, groot pleizier van had, dat er eindelijk een Moerebeeke zou zijn, die geleerd was, want zijn vader, zaliger, en zijn zuster, zaliger, waren ook niet geleerd geweest, en zijn broer Guusten kon ook niet in boeken lezen. Maar 't was jammer — vooral voor zijn moeder — toen ze eindelijk begreep, dat ook hij niet kon lezen.

„Dat uw moeder u niet bij de meesters schole en deed!" zei Treesje.

„O, Treeze! — zei Pol, eenigszins verontwaardigd — dan en kent gij mijne moeder niet! Ze zou liever met al hare kinderen ongelukkig zijn, dan ook maar den minsten blaam werpen op iemand, en vooral niet op de Moeder-Overste, omdat het de Moeder-Overste was. En 't zou een blaam geweest zijn, van de zusters naar de meesters!"

„'k Zeggen ik van uwe moeder nieten, Pol! 'k Zie heur geerne! 't Is de beste Christene mensch van de wereld. Maar 'k hadde algelijk entwat gedaan om een jonk, lijk gij, te laten leeren om in boeken te kunnen lezen!"

„A wel! Treezeken! gij hadt entwat gedaan, gij! Já z'! já z'! Treeze hadde vele gedaan! Ba ja (wel ja)! gij zoudt entwat gedaan hebben, gij! als gij een herte hadt lijk mijn moeder! Treeze! g'en kent mijne moeder niet! G'en kent heur niet!"

Pol sprak met zeldzaam vuur, nu het zijn moeder gold, en zijn vuur maakte ook anderen warm.

„Ik kenne heur, Pol! zeker! — zei Treesje — 't is de braafste mensch van de wereld!"

„'t Is waar — zei Eduard, zijn woorden met sterke gebaren bevestigend — 't is waar, de allerbraafste van de heele wereld; ik kenne heur ook, ik!"

Maar Pol zei, dat ze nog de duizendste part van zijn moeders braafheid niet kenden.

Wat zouden Treesje of Eduard gedaan hebben? De zusters blameeren, door hem van school te nemen en op een andere te doen! Maar dat kon een zóó „Christene vrouwe" als zijn moeder niet, want zij zocht in alles den wille Gods en de glorie der Heilige kerke.

„En 't ongeluk van heur eigen kinders!" zei Eduard, en Treesje knikte bevestigend.

„Zwijgt, menschen! zwijgt! En hebbe ik u niet gezegd, dat gij mijne moeder niet en kende? Luistert!"

Pol werd nog vuriger en zou zijn hoorders, die intusschen tot vier waren aangegroeid, nu even in „'t Christene herte van zijn moeder" laten zien. Zijn „Zwijgt!" en zijn „Luistert!" was niet slechts gebiedend om den vorm van het woord; maar 't was gebiedend, boeiend, machtig overweldigend door —

ja, ook door zijne gebaren; — maar meest door zijn oogen, die iemand als 't ware doorboorden. Wie hem eens in zijn vuur had gehoord, — óf over de scharenslijperij, óf over zijn moeder, óf over wát ook, — die kon nooit weer vergeten die oogen, en die wist zeker, dat als hij zijn „zwijgt!" of zijn „luistert!" uitsprak, er werkelijk wat kwam, dat de moeite van luisteren waard was.

„Luistert!" en hij vertelde, waarom zijn moeder zoo gaarne wilde, dat eindelijk één harer kinderen zou kunnen lezen. Niet maar om allerlei boeken; niet maar om de gazette of „den almanak"; maar om in „'t Heilig Schrift" (den Bijbel) te kunnen lezen!

„Meent ge!" ze moesten bij zijn moeder niet komen met scapulieren en penningen: ze noemde dat allemaal bijgeloovigheid „daarmee ons Heer niet en gediend is."

„Ik en houde er ook niet aan!" viel Eduard in, en Treesje zei daarop:

„'t Is doch naar de leere van de H. Kerke!"

„Zwijgt! — hield Pol aan — 't en is datte niet! 't En is van de kerke niet, en 't en is van 't geloove niet, dat ik klappe (spreke); 't is van mijne moeder!" 't Was dus om veel meer dan om gewone boeken en gazetten te kunnen lezen, dat zijn moeder hem gaarne geleerd zag!

En wat deed ze nu! Ze had daar op 't dorp met de kinderen haar brood en leefde gelukkig en in vrede met alle menschen, en ze was met hare

kinderen „geerne gezien" (bemind) van allen. En wat deed ze nu, om niemand te blameeren en toch Pol bij de meesters op school te doen? Zij ging verhuizen naar een „ander gehuchte," ver daar vandaan, waar een goede „meesterschool" was.

Daar was alles vreemd, alles nieuw, en „wij hebben daar armoe gelêen!"; maar zij leed armoe met pleizier, opdat hij zou kunnen lezen in 't H. Schrift; want zijn moeder was een „serieuze Christene vrouwe".

Daar in 't nieuwe dorp was de school gebouwd op een berg. Maar de jongens hadden er andere manieren dan op 't vorig dorp. Bij de zusters waren ze allemaal zoo zoet als koek en geen kwaaddoen gewend. Hier plaagden de kinderen elkander, hadden ruzie, en vochten, en „zagen mekaar niet geerne."

En voor zijn deel mochten ze vechten; maar ze moesten hem, Pol Moerebeeke, van zijn lijf blijven. Ze mochten; maar gelijk met gelijk. „'k En kost niet verdragen, dat ze de kleinen leed aan deden!"

„Juist zijn moeder!" fluisterde Treesje den vellenhandelaar in 't oor.

„Ik kost beterder dood gaan, dan onrecht te zien, en 't zoo te laten!" Nu speelde Berten van den meester over allemaal den baas: hij was de grootste van alle jongens. Toen die nu eens een kleinen jongen tegen den grond smeet, dat hij huilde, had Pol gezegd:

„A wel! Berten! en zijt gij niet beschaamd, van zulke schamele kinders leed te doen? Dat ge mij tegen de eerde smeet, 'k zou 't verdragen; maar gij

moest beschaamd zijn van zulke kleine knechtejongers en meisejongers leed te doen!"

Dat was Berten te veel gezegd. Hij begon Pol uit te lachen en andere jongens te hulp roepende, viel hij op den nieuweling aan.

„'k En wist niet, dat ik vechten kost; maar 'k wilde liever sterven dan vluchten!" Hij was op Pol aangevallen; maar Pol was handiger dan hij, nam hem te pakken, en — eer hij goed zijn bezinning had — had hij Berten boven van den berg naar beneden geworpen!

De hoorders sloegen de handen van verbazing in elkander en Eduard sprak met vuur:

„Ik kenne datte! ik kenne datte! en nu en werd je nog niet geleerd!"

„Luistert! — zei Pol — Van dan en is er niet meer gevochten, en werd den kleinen geen leed meer gedaan." Berten en al de jongens waren koest, als hij er was.

„Maar ik en hebbe daar op school geenen letter geleerd! Of de meester mij niet geerne en zag, om de rammelinge van Berten, 'k en weet datte niet. Maar 'k en kende 't enden mijn schooljaren de woordekens niet meer van den eersten blad; ik ging van schole en kost nog geenen letter lezen of schrijven!"

„Ik kenne datte! Ik kenne datte! — viel Eduard weer met veel gebaren in — gij en hadde het meesters kindeke niet aan zijn lijveken moeten komen!"

„'t Is doch jammer! — zei Treesje — eeuwig jammer, dat gij nu nog niet en kost in boeken lezen!"

„Niet voor mij, Treeze! maar voor mijne moeder! 't En is Gods wille niet! zei ze, en ze kreesch!"

„Wilt gij nog een pinte, Polleke?"

„Neen ik, Eduard! 'k En moete geen bier meer hebben. Zijt wel bedankt! Duist (duizend) keer bedankt!"

„'k Ga maken, dat gij werk krijgt, Pol!"

„Ons Heer geve het, Eduard!"

Beiden groetten Treesje en de andere aanwezigen, en gingen na een hartelijken handdruk en een wederzijdsch: „God zegent u!" elk huns weegs.

Pol kwam thuis, en zijn moeder vroeg niet, waarvoor hij eigenlijk naar de estaminet was geweest, omdat hij 't misschien liever verzweeg, en hem de moeite niet wilde aandoen van hem iets te doen zeggen, wat hij liever voor zich hield. En Pol wist, dat zij 't gaarne wilde weten, maar dat zij 't om zijnentwil niet zou vragen: daarom zei hij het terstond:

„Eduard, de vellenkooper, gaat maken, dat ik werk krijge, Moeder!"

„Ons Heer geve het, mijn jongen! Eduard Vermeire is een brave vent!"

HOOFDSTUK III.

In 't West-Vlaamsche riep de oogst om helpende handen. De vellenkoopman had de blijde boodschap bij Pol Moerebeeke gebracht en hem drie boeren aangeduid, met wie hij gesproken had, en die alle drie even gaarne Pol tijdelijk in dienst wilden nemen. En Pol was verblijd en vol moed, met een „God zegent u!" van zijn moeder, uitgetrokken, eerst zoover mogelijk „te voete", dan een endeke met het „convooi" (spoortrein) en eindelijk weer te voete. Bij den eersten den besten van de drie boeren was hij zóó welkom, dat hij niet verder ging; terstond moest hij met den boer een pinte drinken, en de boer en de boerin hoorden hem gaarne klappen en „zagen hem geerne" en hij zag den boer en de boerin geerne.

Thuis bij zijn moeder was hij niet veel bijzonders van eten gewend; ze wisten ternauwernood hoe vleesch smaakte. Wie het thuis goed gewend was klaagde over den slechten kost, dien de boeren hun arbeiders verschaften; doch Pol was het thuis zóó sober gewend, dat hij bij den boer als in Luilekker-

land kwam. Zijn heele gelaat, en vooral zijn zeldzaam innig vergenoegde oogenflikkeringen spraken van oprechte dankbaarheid bij 't minste, dat hem voorgezet werd. En matig dat hij was! en voorkomend! Al zijn doen en laten, zonder een enkel woord, fluisterde duidelijk — voor ieder, die hooren wilde — van zijn moeder als een wonder van opvoedkunde. Zijn slaapstee in den stal, zijn kost, 't was alles eigenlijk „al te best" voor hem. En de boer en de boerin zagen hem wonder geerne. Z'en hadden nooit zulken vent gezien.

En als hij wrocht (werkte) — nee maar! — 't was een pleizier van 't aan te zien, zoo handig, vivig, zoo met overleg, en zonder opzien! Eerst moesten de „soekerjoens" (tarwe) gemaaid en binnen gehaald, en de erwéten" (erwten); en weldra waren de patatten en de suikerpeeën aan de beurt, om gerooid te worden. Wat een werk! Hij was den koning te rijk, en won veel meer geld dan hij gedacht had: de boeren daar betaalden beter, dan waar hij vandaan kwam.

En wat het andere werkvolk Polleken geerne zag! Want hoe „zeere" hij ook wrocht, hij kon nog altijd klappen bovendien. Men zei, dat hij een artiest in 't klappen was. En hij was het. Ook volgens zijn eigen zeggen kon hij „drei" dagen en nachten aan één stuk door vertellen van Schinderhannes en Uilenspiegel en dergelijken. En als die drie dagen en nachten om waren, dan had hij nog maar alleen verteld de gewone verhalen, die hij van anderen had

gehoord. Dan kwamen er nog wel tweemaal vier en twintig uren bij voor verhalen van „verkeersels" (spoken). En als hij daarmee klaar was en begon te klappen van de schole en van de kerke en van de menschen van „zijn gehuchte" en van 't gehuchte, waar hij nu woonde, dan kwam hij nooit meer klaar: daar was geen eind aan. Hem dacht, dat, als 't in boeken stond, al wat hij vertellen kon, deze een wagen zouden vullen. En wat dan 't „fraaiste" was? Als hij drie weken geklapt had, dan had hij nog van niemand ook maar zóóveel — een schrap van zijn rechter duimnagel over den linker — kwaads gezegd.

En wat dan nog het állerfraaiste was? Hij kon zwijgen, zoolang een ander klapte. Eerst als een ander zweeg, dan was 't zijn beurt: die schoone, zeldzame kunst had hij van zijn moeder geleerd!

Eindelijk — tegen Kerstmis — was alle werk „op", en de boer kon Pol Moerebeeke missen. En Pol was blijde, dat hij eens weer naar zijn moeder zou gaan, — met veel geld. Wat ze blijde zouden zijn!

Weer veel te voete en een endeke met het convooi! Wat een gelukkig weerzien!

„God zij gedankt, mijn jongen!"

„Já Hij, moeder! God zij gedankt!"

Wat er veel te klappen viel! en wat de menschen blij waren, dat Polleken weer in 't land was! Wat een struische (forsche) kerel hij toch was! Goeien kost gehad!

Hij moest een pinteke drinken met Theidoor en een

En als hij wrocht — 't was een pleizier van 't aan te zien. bladz. 23.

pinteke met Isedoor, en met Charles en Olivier: want ze zagen hem zoo geerne.

„'t Doet me deugd, van u wèere te zien, Polleke! 'k En wist niet, dat ik u zoo geerne zage!" En dat deed Pol ook deugd, dat ze allemaal blijde waren met zijn terugkomst.

Zijn oogen fonkelden van innige vergenoegdheid, en de glimlach werd niet moede van om zijn zeldzame lippen te huppelen.

De avonden „gerochten" op hun langst. Wat was er veel tijd om te klappen en — om te peizen! Over dag ook. Want er was nu geen werk. Guusten had ook vaak niets meer te doen. 't Geld, dat Pol oververdiend had, kwam goed te pas. Jammer, dat het al maar minderde, minderde.

Jammer vooral voor Pol, want de ledige tijd spiegelde hem de scharenslijperij weer voor in al haar heerlijkheid. Hij had gehoopt, eindelijk eigenaar te kunnen worden van een slijperskar. Als God 't wilde, zou 't gebeuren! Nu moest hij nog wachten, want het geld geraakte „allengerhand" op. Hoe hij dat toch keeren kon.

„Schufletjes (fluitjes) maken!" Hoe weinig of 't ook gaf, 't was toch beter dan niets. Ons Heer zou de neerstige hand zegenen!

Van „vlienderhout" (vlierhout) maakte hij schufletjes van een cent, en grootere, van een halven kluit, en nog grooter, van een kluit. Hij ambachtte van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, en lei de fluitjes voor 't raampje, opdat de menschen ze konden zien. Maar

ze kwamen niet koopen, want de kinderen hadden geen centen voor schufletjes en hun ouders ook niet.

Hij ging er mee den boer op; „maar 't was àl ten onbate:" de eenen moesten geen schufletjes hebben, en de anderen maakten ze zelf!

Het geld geraakte op; maar gelukkig, August was weer geregeld aan 't verdienen. 't Ging weer naar 't voorjaar toe! En 't verdroot den volijverigen Pol, dat er voor hem maar geen werk kwam.

Doch 't zou komen, als zijn moeder er maar in wilde toestemmen. Hij had er eerst lang over gedacht, en 't was zóó begonnen: hij had Martien van Popendale in metselaarskostuum voorbij zien gaan. Die ging naar stad te „metsen": — voor veel weken soms. En toch was Martien geen „metser van stijl" (ambacht): hij was maar een gewoon daglooner, en werkte den heelen zomer op 't land; maar ging 's winters metselen.

Waarom zou hij 't ook niet kunnen?

Hij had het wel niet geleerd; had zelfs geen ander metselen gezien dan dat, wat menigeen daar, zeer behelperig, zelf deed.

„Moeder!"

„Ja, Pol!"

„'k Ben te wege van te gaan metsen!"

„G'en kunt dat niet, Pol! G'en hebt dat nieuwers geleerd, gij!"

Doch Pol was er vast van overtuigd, dat hij 't spoedig zou kunnen. Zijn moeder was echter bang, dat de menschen met zijn werk bedrogen zouden

uitkomen. En Pol was wel een artiest in 't klappen; maar hij had toch enorme kracht noodig, om de fijn besnaarde consciëntie zijner moeder tot zwijgen te brengen. Toen het woord niet genoeg vermocht, nam hij zijn toevlucht tot de daad.

Onverschillig, schijnbaar gedachteloos fluitende — dat moest zijn moeder alle argwaan benemen, dat hij over iets bijzonders dacht — doch zijn moeder had al lang tot zich zelf gezegd: „Ik kenne dat schuifelen van Pol!" — schijnbaar gedachteloos fluitende, had hij heel in 't geheim een metselaarskostuum in elkander gelapt. Toen was hij er op uitgegaan, om zich hier en daar van het noodige „alaam" (gereedschap) te voorzien.

En op een Zondagavond, toen hij alleen thuis was, had hij zich in zijn metserskleedij gestoken, een zak met alaam op den rug. Zijn moeder was daarna thuis gekomen, en — „z' en verkende den metser niet!"

Deze had er verbazend veel pleizier van, dat moeder haren Pol niet meer en verkende, en toen lachte moeder mee.

Beter bewijs van geschiktheid kon nu toch waarlijk niet geleverd worden.

Den anderen dag, vroeg, zou Pol naar stad gaan metsen. Moeder vond het goed: 't was allicht te probeeren. En haar zoon was oud en verstandig en braaf genoeg: hij zou niemand kwaad doen, ook niet met metselen.

't Was nog donker, toen Pol 's morgens afscheid

nam van zijn moeder. Er hing een dikke „smoor" in de lucht en het weer was guur. Reeds had hij drie uren te voet afgelegd, en er wachtten hem nog vele uren gaans. Desnoods kon hij onderweg bij een boer een nacht overblijven.

Hij liep nu op een smal pad langs den waterkant; het heele landschap was nieuw voor hem: naar alle kanten zag hij uit.

Daar bemerkte hij in eens, dat een man met vluggen tred, aan den overkant van 't water, naar hem toe kwam. Dat het om hém te doen was, vermoedde hij heelemaal niet.

Doch de man hief, wenkend, zijn rechterhand omhoog! Zou 't toch om hém zijn? Hij liep gewoon door.

„Hei! hei! Metser, wacht een beetje!" Wat was dat nu? Pol werd een weinig „zemenachtig".

„Metser! zoekt gij werk?"

Nu werd hij eerst recht zenuwachtig! zóó dicht bij had hij 't zich niet gedacht.

„'k Hebbe werk in stad!" riep Pol.

„Ba (wel)! g'en moet niet naar stad gaan metsen! Blijft hier!"

Pol hield vol, dat hij naar stad moest, en niets zou hem daarvan afhouden: hij begon zijn reis voort te zetten. Maar de man aan de overzijde van 't water liep mee in dezelfde richting, al maar bedelende, dat hij toch niet verder zou gaan. Hij zou goed geld verdienen en over zijn nieuwen baas niet te klagen hebben. Doch Pol moest naar stad, en wilde naar stad.

De nieuwe baas werd hoe langer hoe vuriger, en

hield er zich van overtuigd, dat hij hier met den besten metselaar van 't land te doen had.

Weldra kwamen ze bij een brug, en daar was een estaminet. Nu konden ze elkander van dichte bij zien, en de hand drukken en — samen een pintje drinken, van den baas.

Ze dronken een pintje en nog een pintje en begonnen „elkander geerne te zien." De baas had hier in de nabijheid een boerenhofstee te bouwen, en beschikte over slechts één metselaar. Of dat nu billijk was, dat de metsers allemaal naar stad gingen, en hèm hier lieten zitten!

't Gelamenteer van den baas ging Pol zóó ter harte, dat hij niet langer kon weigeren. Trouwens, hij had intusschen een loon geboden zooals men 't in de stad zelfs niet gaf; maar hij was verlegen, en nu hij een bekwaam metselaar kon krijgen, zag hij niet op een paar centen per uur.

Een half uur later stond Pol op den steiger. Doch niets verried vooreerst, dat hij nog nooit een steiger beklommen en nog nooit metselen gezien had. Terwijl hij de ladder opliep, bestudeerde hij snel het doen van den metselaar, die blijkbaar ook maar een noodhulp was, en vrees had voor een bekwaam werkman, zooals nu naast hem zou komen staan werken, want de baas had een vingerbeweging naar hem gemaakt, dat die nieuwe er eentje was van heb ik jou daar!

Pol's groet was flink en vriendelijk; maar nogal hoog van toon. Die van den anderen was norsch, alleen maar norsch.

Nauwelijks echter had Pol den man in zijn gelaat gezien, of hij voelde angst — de man zag scheel, erg scheel.

Pol begon; hij keek meer naar 't werk van zijn buurman — om 't na te doen — dan naar zijn eigen werk. Maar hoe meer hij keek naar 't werk van dezen, hoe vlugger deze metselde, en zooveel harder meende Pol ook weer te moeten. De metselaar zag Pol's op de handen kijken aan voor 't maken van aanmerkingen op zijn werk, en werkte, dat het zweet langs zijn hoofd liep.

Maar Pol zag altijd de oogen van zijn buurman op zich gericht, en zweette van angst, dat hij 't niet goed deed. Zij werkten beiden uit eenzelfden hoek; doch de andere vorderde veel sneller dan Pol.

Daar naderde de baas. De nieuwe metselaar werd erg „zemenachtig" — zoo iets had hij nooit eerder gekend.

De baas bekeek zijn werk!

En die vond, dat Moerebeeke wat meer den mooien kant der steenen naar buiten moest leggen: de muur werd dan allicht „schooner". Pol voelde in eens, dat hij leerde metselen; wat een korte les: den mooien kant buiten! Die les was hem een weekloon waard. Toch moest hij zich groot houden. In stad keek men daar wel erg naar; maar een hofstee, zoo alleen buiten en ver van den weg, dat, dacht hem, kwam er minder op aan. Doch als hij den baas daarmee believen kon, dan zou hij nu den mooien kant buiten leggen.

De baas knikte heel vriendelijk, dat het niets be-

teekende, en ging weer heen, erg in zijn schik met de nieuwe hulp.

Doch Pol zag de oogen van zijn werkmakker hoe langer hoe leelijker naar zijn handen en naar zijn werk kijken. 't Begon hem soms voor de oogen te draaien van akeligheid.

Daar kwam de baas weer.

Nu begon Pol geheel te beven; zijn zware, met spijkers beslagen schoenen klapperden van angst op den steiger. En eer de metselaar recht wist, wat er gebeurde, was Pol de ladder afgedaald en stond hij voor den baas.

„'t Is uit!" zei hij kort, en maakte zich reisvaardig.

De baas begreep niets van de zaak: hij wou huilen van teleurstelling. Wat er dan toch aan scheelde?

Plechtig stelde Pol zich voor hem op.

„Luistert!" en toen verklaarde hij, dat hem — zoolang hij metser was geweest — nog nooit ook maar de allerminste aanmerking op zijn metselwerk was gemaakt: dat was hij niet gewoon; en nu was het uit! Hij wilde hier geen slag werk meer doen. Had hij maar niet naar den baas geluisterd, om hier te blijven werken, dan ware hem deze beleediging gespaard gebleven.

De arme baas wist niet, hoe hij 't zou aanleggen, om hem duidelijk te maken, dat hij heelemaal geen aanmerking op zijn werk maakte, dat hij er dubbel en dwars mee tevreden was, en nog meer loon wou geven, als Moerebeeke toch maar wilde blijven.

Doch deze wilde „per force" niet. 't Was uit! De

baas wou toch gaarne als vrienden scheiden en geleidde Pol tot aan de estaminet, waar ze samen pintjes dronken van den baas. Pol kreeg nog een vijffrancstuk voor zijn moeite, en ze scheidden van elkander met de hartelijkste, allergulste verzekering, „dat ze mekare toch zoo geerne zagen!"

Triestig ging de baas weer naar zijn karwei, en Pol .... lachte in zijn vuist, dat hij nu al gemetseld had, reeds veel van 't vak wist: den mooien kant buiten — een les voor heel zijn leven: den mooien kant buiten — en 't leelijke weggemoffeld, verstopt in den „moortel" (kalk).

„E la la! 't leelijke verdoken houden in den moortel van 't herte, en 't schoon al den buitenkant! Vele geleerd!"

Wel, wel! wat had hij er pleizier van, dat hij in een uur drie, vier nu zoo rijk al was geworden. Hij kon nu zeggen, dat hij al een baas had gehad, den besten van 't land! En hij had al een hofstee meegemetst: dat zou hem te stade komen om een nieuwen baas te vinden. En dan nog vier pinten bier „voor nieten" en nog een vijffrancstuk. Lachend en in zich zelf babbelend zette hij zijn reis eenzaam voort. Maar hij voelde zich volstrekt niet eenzaam: het heele pad, en de boomen er langs schenen met hem mede te lachen.

En dan nog dien metselaar! daarover kon hij nu wel weer drie uren klappen, even zooveel uren, als hij naast hem had gewerkt.

Wel, wel, als zijn moeder het eens wist, dat hij al

werkelijk een metselaar was! Wat zou ze leute hebben van haren Pol! En wat Guusten wel zou zeggen, als hij zou „herkeeren met veel geld."

In zijn gedachten liep zijn moeder rechts en zijn broer links naast hem voort, en ze klapten „gedreiën" (met hun drieën) van 't groote geluk, dat ons Heer bezig was te geven.

Hij had genoeg brood in zijn zak: hij deed alles naar vaste, zelf gemaakte wetten, ook eten. Als je op reis was, „te voete of met het convooi," moest je eten op dezelfde tijden als thuis, liever een kwartiertje vroeger dan later. Want niet de maag, maar de klok moest den tijd van eten aangeven. Als op reis de maag het aanwees, was het niet goed.

Tegen den avond zocht hij in een estaminet onderdak voor den nacht; hij had toch over vijf francs meer te beschikken dan 's morgens; 't was niet noodig, bij den boer om nachtlogies te bedelen.

Den anderen dag bereikte hij, vol moed en vol groote verwachtingen, de stad. En eer 't avond was, wist hij, waar hij den volgenden morgen zijn werk kon aanvangen. Men was juist begonnen aan een nieuwe suikerfabriek, en de metselaars waren schaarsch. Hij kon hier — in dubbelen zin — van onderen op beginnen. Terstond had hij dat ingezien en er „ons Heer voor bedankt."

Hij kreeg het volle loon niet alleen, maar was spoedig door allen „geerne gezien". Ook vooral door den aannemer, wien zijn buitengewone ijver en leerlust niet ontging. Deze hield zóó veel van hem, dat hij over

Pol Moerebeeke sprak met zijn vrouw. En toen de baas hem eens een avond had meegenomen naar zijn huis, zag de vrouw Pol ook geerne, en die was zoo vriendelijk, „van een brieveken te schrijven aan zijn moeder," en daarin te vermelden, wat een bekwaam metser hij werd, en hoeveel geld hij verdiende, en dat ons Heer het „bovenste best" met hem maakte.

En 't werd nogal beter. Pol had spoedig vernomen, dat het ondergrondsche werk, putten en gewelven, dubbel loon gaf. Hij had zich daarvoor aangemeld, want dat moesten bekwame metselaars doen. En terstond had hij moeten beginnen — met anderen — aan een ondergrondsch gewelf. Wel kende hij het werk niet, maar hij zag goed toe, hoe anderen het deden. Later, toen de fabriek al klaar was, wist hij, dat ook de anderen niet het rechte verstand er van hadden gehad, en dat ze er met elkander een knoeiboel van hadden gemaakt; doch toen was het kwaad niet meer te verhelpen. Naarmate de fabriek meer hare voltooiing naderde, werd telkens meer werkvolk afgedankt.

En opmerkelijk — de allerlaatste, eindelijk de eenige, was Pol Moerebeeke.

Daar was bijzondere reden voor. De aannemer Van Gulick paste niet te goed op zijn zaken, was te veel in de estaminet. Madam Van Gulick wist dat. Ze gunde dat haar man wel; maar de zaken gingen verkeerd, de zaken. Zij zou 't weten in haar beurs; en dát zou 't ergste zijn. Maar 't gold ook mede háár eere, als haar man zou ophouden, een braaf man te

zijn. Zij zou hem wel eens willen vermanen; maar ze kon het niet, meende ze. Een vreemde zou dat beter kunnen; en daarom nam ze Pol onder den arm. Maar Pol was haar vóór geweest; die had het ook opgemerkt, dat het niet goed ging, en hij vond het vreeslijk jammer, zulken man en zulke vrouw te gronde zien gaan.

Hij had wel gelegenheid, om Van Gulick alleen te spreken, en hij durfde ook wel; want hij, de artiest in 't klappen, was nog grooter kunstenaar in 't vermanen. En dat was hij dáárom, dewijl zijn oogen zoo recht hartelijk konden medegenieten, medeleven en medelijden.

Van Gulick maakte dikwijls een praatje met Pol, omdat hij pleizier had „van den vent en van zijn klappen." Pol had zulk een gelegenheid te baat genomen.

„Meneere! ik zie u geerne, en gij zijt doch zulken gelukkigen kerl! Schoone van lijf en leden, struisch en gezond, kloek en vivig, 't en hapert aan nieten!" Een groot verstand en schoone manieren, braaf en Christlijk! Hij had een schoone, gezonde vrouw, proper en neerstig, „'t beste wijf van 't land". Iedereen, hoog of laag — Pol had het op 't karwei wel gezien en mijnheer wist het ook zelf wel — hield veel van hem. Pol was er zeker van, dat — moest er iemand ook maar zóóveel kwaad van meneere zeggen — ze 't allemaal voor Van Gulick zouden opnemen; als 't moest, voor hem gaan vechten. „Ik ook, wei! en 't zou ze varen! 't Is waar, wei! 'k En

zou 't niet kunnen verdragen!" Zijn oogen en heel zijn houding bevestigden dit zeggen.

„Ons Heer geeft meneere vele geluk, en 't ware jammer, als 't versmeten wierd!" Eén ding had hij in meneere te misprijzen: 't was niet van een pinteke bier, en ook niet van twee, of drie, of vier, of meer; maar 't was van „ééne pinte te vele".

Die eene pinte te vele was te diere (te duur). Want die betaalde hij met zijn verstand — „dat is ééne", met zijn braafheid „dat is tweeë", met zijn welvaart „dat is dreië", met het geluk van zijn vrouw „dat is viere"; met zijn eere en goeden naam „dat is vijve".

Hij had op zijn vingers geteld en hield nu de linkerhand met de getelde vingers vlak voor Van Gulicks gelaat. Doch die zag niet naar die hand; maar naar Pol's vochtige oogen, en dat was zoo aanstekelijk, dat hij ook zijn eigen oogen voelde vochtig worden.

„Meneere! ik zie u geerne! gij weet dat!" en hij vroeg, of hij nu ook aan zijn rechterhand mocht gaan tellen.

„Ba ja g'! 't doet mij deugd!"

En Pol begon met den duim zijner rechterhand: 't vertrouwen van zijn klanten „dat is zesse", 't respekt van zijn werkvolk „dat is zevene".

Pol begon in eens hard te lachen, hoewel er droppels uit zijn oogen vielen; hij lachte, omdat hij niet verder kon: hij wist niet meer. Van Gulick snapte dat en stelde hem op de proef.

„A wel, Moerebeeke, verder!"

„Meneere! zeven is 't heilig getal: daar en kan een mensch niet boven!"

„Fijnaard! gij hebt het gewonnen, gij!"

Van dat oogenblik beterde de aannemer zijn leven: hij dronk niet meer „een pinte te vele."

Maar pinten dronk hij nog wel; telkens meer, tot eindelijk weer die eene pinte te vele kwam, de diere pinte. Toen had madam Van Gulick Pol onder den arm willen nemen. Maar, maar! wat was haar dât slecht bekomen!

„Madam! g' en weet niet, wat gij doet, gij!" zei hij met zeldzame verontwaardiging.

„Luistert, Madam!" en toen had hij al haar deugden opgesomd, zoodat ze zich al bijna in de wolken wist, „maar 't en past zulk een treflijke vrouwe niet, met entwien te klappen, over wat in heuren man te misprijzen is!"

Indien daar iets te berispen ware, dan moest ze allereerst haar zelf onderzoeken, of ze zelf door haar doen en laten daartoe ook aanleiding kon gegeven hebben. En als ze dan zelf eerst haar leven beterde, dan kon ze met haar man spreken over wat ze in hem te misprijzen wist. Maar met iemand anders daarover spreken, dat was het grootste kwaad, dat in een vrouw denkbaar was.

„'k Hebbe dat van mijne moeder gehoord, en zij is wijzer, zij, dan duist vrouwen op een reke!"

Nu, madam kon hem en zijn moeder geen ongelijk geven; zij had het ook niet kwaad bedoeld. Zij had maar gedacht, dat Moerebeeke veel invloed op

haar man had, omdat ze veel van elkander hielden.

Doch Pol verbood haar ooit ook maar een enkel woord te spreken, waaruit meneer zou kunnen merken, dat zij met den knecht over haar man had gesproken. „Ik zou beschaamd zijn, dat ik mijn oogen van de eerde niet en durfde heffen, wist het uw man; en 'k en bleef geen ure meer hier in stad!"

Na een paar dagen zag Pol de gelegenheid weer schoon, om den baas nog eens te vermanen. Hij had hem uit de estaminet zien komen, niet met schoone manieren; weer met „een pinte te vele." En den anderen dag, toen Van Gulick weer om een praatje bij zijn knecht kwam, was deze gereed.

„Meneere! 'k zou u geerne nog entwat zeggen!"

„Zegt het, Moerebeeke! maar kort, wei!"

Pol hield in eens de vijf vingers van zijn linker- en twee van zijn rechterhand voor zijn gelaat en — zei niets. En weer lette Van Gulick meer op Pols oogen dan op zijn zeven vingers.

En van stonde aan dronk hij niet meer „één te vele". Pol was blij en madam was blij; maar 't gelukkigst voelde zich Van Gulick zelf. Hij was Pol innig dankbaar: die was zooveel als zijn beschermheilige.

Werk had hij bijna niet meer voor hem. Pol werd zelfs een schadepost; maar hij kon hem niet missen. Want dan zou hij spoedig weer te veel drinken; niemand kon hem daarvan terughouden dan zijn knecht, die eigenlijk zijn meester was.

En toch weer overviel hem een pint te vele, en die

eene werd hoe langer hoe machtiger. Eens was Pol plotseling voor hem gaan staan.

„Meneere! hebt gij nog geweten, dat ik maar aan 't heilig getal kwame, tot zevene?"

„Ja 'k! ik wete het!"

„Luistert!" de diere pinte kostte hem 't respekt van zijn werkvolk „dat was zevene", 't zevenste was 't minst van al; 't achtste was nog minder; „maar 't is algelijk voor meneere entwat!"

„En wat is datte?"

„'k Ga u verlaten!"

„G'en moet niet gaan, gij!"

„Dan en moet meneere niet meer drinken!"

„'k En ga niet meer drinken: 't is te diere!" Beiden met vochtige oogen, gaven ze elkander de hand.

Van Gulick hield op met drinken, en Pol Moerebeeke ging nog niet naar zijn moeder.

De zomer was allang voorbij. Voor Pol was er bijna niets meer te doen: zijn weekloon werd klein. Zoolang hij echter nog zijn kostgeld verdiende, bleef hij, omdat er thuis heelemaal geen werk voor hem was. Doch eindelijk was er ook hier niets meer; Van Gulick wilde nog een kleine vergoeding geven; maar Pol weigerde 't. Hij wist al te goed, hoe krap het was bij meneere. Die had zeer slecht geboerd met de suikerfabriek: 't begon armoe te worden.

't Was een triestige geschiedenis voor Pol, hij — de knecht — zat dik in de centen, en bij mijnheer was alles op. Wat moest hij doen? Hij kon toch niet altijd daar blijven en over hem waken! En als hij er

met madam over sprak, om naar zijn moeder te gaan, dan begon ze te huilen en te smeeken, dat hij toch bij haar man zou blijven, omdat hij alleen haar man kon bewaren.

Daar stond hij nu, midden in, tusschen twee groote dingen: aan den eenen kant, bij meneere in de stad blijven, niet verdienen, zijn geld opmaken en — een zeer triestig leven. En aan den anderen kant: terug naar zijn moeder en zijn broer, en zijn gehuchte vol vrienden en vriendinnen, zijn gehuchte en zijn schoone land. Daar kwam dan nog bij, dat de tijd hem weer aan 't malen bracht over de slijperskar.

Ha, ja! de slijperskar! — eerst nog maar blijven: hij was nu in de gelegenheid om eigenaar te worden van wat hij altijd begeerd en waarom hij zooveel gebeden had. Hij sprak er over met Van Gulick en die hielp goed mee tot verkrijging van wat noodig was voor een complete slijperskar. 't Kostte geld; maar daaraan ontbrak het bij Pol nog niet.

Eindelijk stond het groote levensideaal van Pol Moerebeeke in tastelijken vorm vóór hem. 't Wonder was hem te groote! Nu al! Dat ons Heer het toch zóó welgedaan had! Wat was hij nu rijk!

Nu naar zijn moeder?

Neen, hij mocht nog niet; door meneere Van Gulick had hij zooveel geld verdiend, en hem en madam nu verlaten, dat zou zijn moeder niet braaf vinden. Want Pol voorzag het, en madam verzekerde 't, dat als hij weg zou zijn, dan zou Van Gulick een verloren man en zij er diep ongelukkig aan toe wezen. En Pol

Pol hield in eens de vijf vingers van zijn linker- en twee van zijn rechterhand voor zijn gelaat. bladz. 38.

leende geld aan mijnheer, omdat hij wist, dat geven eenigszins beleedigend zou zijn. Bovendien leende hij aan madam en ging „thuisliggen" (in den kost) bij Van Gulick, totdat zijn laatste vijffrancstuk „kapot" was. Toen was 't uit. „Voor nieten" thuisliggen bij menschen, die zelf ternauwernood hun maag konden vullen, wilde hij niet; 't zou de armoede en triestigheid vermeerderen.

Toen nam Pol afscheid van de menschen en ze verzekerden elkander met vochtige oogen en pijnlijke handdrukken, dat ze eeuwig zouden elkander geerne zien.

Pol terug naar zijn moeder. Wat hij blij was, en wat zijn moeder blij zou zijn!

En wat een terugreis! Als metselaar had hij zijn moeder verlaten, als scharenslijper zou hij „herkeeren"! Hij lachte luid, terwijl hij zijn levensideaal voor zich uit duwde. Dat hij met zijn kar in den trein had kunnen stappen, kwam niet in hem op; en bovendien, voortaan zou hij altijd te voete reizen, achter zijn kar; te voete de heele wereld rond tot in 't Fransche en in 't Hollandsche.

Wat zijn moeder wel zou zeggen! Hij hoorde haar al lachen; en de boomen en het veld rondom hem, en de hemel boven hem lachten mee.

't Was een heel lange, lange weg; maar al koutende — in zijn gedachten met de slijperskar vóór hem en met zijn moeder en August nog verre van hem — viel de weg hem kort.

„Slijper! waarvan en roept gij niet? Hadde gij geroepen, gij hadde veel werk gekregen!"

't Was een meisje, dat hem hard was nageloopen, en nu met een paar scharen in haar hand, hijgend vóór hem stond.

Verbluft stond de nieuwe scharenslijper het meisje aan te staren. Wie had nu zoo iets kunnen denken! Wat moest hij nu doen? Wat zou hij zeggen?

„Lieve kind! gij ziet doch, gij! dat het een nieuwe slijperskar is!"

„Ba ja 'k, slijper!"

„Ze en is nog niet gewijd!"

Dat was wat anders! dan was 't ook maar beter, dat hij er nog niet op sleep: de scharen zouden er mee bederven, of hij zou er een ongeluk mee krijgen. Nu begreep ze, waarom hij niet „scheerrrr-sliep!" riep. Hij moest toch wel een goê Christene mensch zijn. Dat waren alle scharenslijpers niet.

Pol wás een Christene mensch. Trouw hield hij zich aan wat de Vlaamsche R. Katholieke massa voor de leere der H. Kerke hield, en betrachtte ijverig zijn kerkelijke plichten.

Alles behoorde gewijd te zijn, wou 't goed wezen. De schepeling voer op een gewijd schip over de gewijde zee. 't Convooi werd gewijd vóór het zijn eersten loop over de ijzeren staven aanvaardde. De huizen, die men wilde bewonen, het veld, dat men zou bebouwen, het brood, dat men begeerde te eten, werd eerst gewijd.

Toch, hoe 'n Christene mensch Pol Moerebeeke ook was, hij zou geen bezwaar maken tegen iets dat niet gewijd was. Wat voor de massa gangbare munt

was, was daarom niet door de waarheid gemunt. Zijn moeder had hem dat geleerd. Er was zooveel, waarin geen wezen zat. Men kon zooveel doen en laten, wat naar het volksgeloof niet Christelijk was en toch voor God wel Christelijk. De een nam dat ruimer en de ander wat nauwer.

Ware hij geleerd, en ware zijn moeder geleerd, zij konden 't in boeken lezen en in 't H. Schrift. Maar nu was het „gemoeielijk om weten" wat de ware leere was. Het meeste volk was ongeleerd, en velen, die geleerd waren, dronken liever pintjes dan in Christelijke boeken lezen. Hij zou wel in goede boeken lezen, als hij geleerd ware.

Toch — de nieuwe slijperskar moest gewijd worden, eerst gewijd. En elken dag opnieuw, dat hij uittoog, eerst gewijd. Maar hoe? Niet zooals de menschen 't bedoelden; neen zóó: de eerste schaar, die hij sleep, zou de schaar zijner moeder zijn; en 't eerste mes, het mes zijner moeder, en daarmee zou de kar voor 't eerst gewijd zijn, gewijd en gezegend!

En dan verder iederen dag, als hij uittoog, opnieuw gewijd, zóó: de eerste schaar zou hij slijpen „om Gods wille," voor nieten voor een arm mensch; daarnaar zou telkens zijn eerste zoeken zijn.

Eindelijk stond hij voor 't huisje zijner moeder. Zij was al naar buiten gekomen, had den scharenslijper reeds lang in de verte gezien; maar „z' en had Pol niet verkend" omdat ze een metselaar en niet een slijper verwachtte.

Wat een ontmoeting! Wat lachte Pol met glanzend vochtige oogen! En de moeder met nog vochtiger.

Maar wat een jongen toch, dat hij nu met een slijperskar aankwam!

„'k Ben zoo rijke, Moeder! Ik danke ons Heer, daarvan ik al mijnen wensch hebbe!"

„'t Is wel, jongen! Dat God het zegent!"

„Ik ben nu Jakob, Moeder!" Die was arm, alleen met een stok, op reis gegaan en „rijke herkeerde hij." Hij was ook arm uitgetogen, en — de wereld te rijk — met een slijperskar weer bij zijn moeder teruggekomen.

Weldra kwam ook Guusten thuis; de begroeting was wel niet zoo innig als met zijn moeder; maar toch zeer hartelijk.

Een poosje keken ze elkander aan, en keken ze moeder aan, en moeder keek Pol en Guusten aan, en Pol begon te lachen, zooals hij het alleen kon, en Guusten begon te lachen, en moeder ook, en ze lachten alle drie lang, heel lang, van zalig weerzien; ze konden hun verheuging niet beter, niet welsprekender uiten dan door zulk lachen.

En telkens weer zagen ze elkander in de oogen, en telkens weer begon het lachen, tot het in weenen oversloeg. Het genot van elkander te zien hadden ze ook zoo lang moeten missen! Nu kon dat genot niet op!

Eindelijk werd aan eten en drinken gedacht, en dischte moeder op. Maar 't eten werd telkens onderbroken door dat zeldzame lachen, dat alleen door hemelsch lachen overtroffen kon worden.

Na den avondmaaltijd eerst begon Pol van zijn wedervaren te spreken. Hij ving aan met te zeggen, dat hij platzak was: zijn laatste vijffrancstuk was kapot; maar de kar was zijn eigen. Guusten had op een goeie inkomste gerekend en keek wel wat donker, omdat het hem erg tegen viel. Moeder echter geloofde vast, dat alles wél zou zijn, en toen Pol verteld had, waar zijn geld was gebleven, kwamen de waterlanders van innig geluk te voorschijn, en ze zei, met stokkende stem:

„'t Is goed, mijnen jongen! God zal 't u loonen! Ge hebt gedaan, gij, zooals uw moeder 't zou doene. Ik zie u liever zóó, arme en naakt, als met geld belâan, zoo gij anders gedaan hadde!"

Ja, dat had hij, Pol, altijd wel geweten, dat zijn moeder 't zóó zou gedaan hebben: daarom had hij 't gedaan: want zijn moeder was zijn god.

En Guusten zei nu ook, dat het goed was, en dat ze gemakkelijk den winter zouden doorkomen. Alleen als hij de slijperskar zag, schudde hij 't hoofd bedenkelijk of lachte met spotachtigen weerklank.

HOOFDSTUK IV.

Pol's levensideaal, de slijperskar, had een plaats gekregen in het nogal ruime achterhuis. Eerst moest nu alles goed in orde gemaakt worden, zooals 't — naar zijn eigendommelijk oordeel — behoorde. Van 's morgens tot 's avonds was hij er aan bezig, elken dag, tot er niets meer aan haperde.

Nu een oud stuk schaar of mes gezocht, om te probeeren, want trappen kon hij al goed. Eindelijk zou moeders goede schaar geslepen worden: Pol voelde, dat hij „zemenachtig" werd, evenals toen hij voor 't eerst den steiger beklom.

Nu zou 't gaan om de wijding!

Nu om den zegen!

Nu om het „diploom" van zijn moeder!

In zijn hart bad het....

Daar ging het groote rad rond! De steen begon sneller en sneller te draaien, nat gehouden door een regelmatig neersijpelend waterstraaltje, want „droog slijpen was de dood van alle staal."

Het boutje was reeds uitgeslagen en de schaar in

twee helften, „scheersen", gescheiden. Daar ging het. —

„Tsie — ie — iep! tsie — ie — iep!" net muziek! 't Ging langzaam en zeer voorzichtig; maar 't ging goed. Beide helften waren geslepen op den slijpsteen en aangezet op het, met leer omspannen, aanzetrad; het boutje er weer in geklonken, geprobeerd .... geen scharenslijper had het beter gekund!

„Moeder!"

„Já 'k, Pol!"

„Prebiert zelf een keere!"

Moeder probeerde.

Nog nooit was de schaar zóó goed geslepen geweest!

„Jong! dat gij datte zoo kunt, gij!"

Pol had zijn „diploom" als scharenslijper, diploom van zijn moeder, cum laude! Nu werden alle menschen in de omgeving gevraagd om scharen. Pol zou ze slijpen „voor nieten". De goedkeuring zijner moeder verschafte hem genoeg scharen, om zich in het nieuwe vak te bekwamen. Iedereen was tevreden over zijn werk.

Nu kon de reis door de wereld worden aanvaard, en op zekeren morgen begon Pol zijn eersten tocht — naar een naburig dorp. Terstond had hij zich van een ouden, erg gedeukten, trompet — cornet a piston — voorzien, en met schetterende, meest valsche tonen, kondigde hij zijn komst aan. De menschen liepen uit, om te zien, waarvoor die reclame diende, want zooiets was men van een scharenslijper niet gewoon. Zij maakten aanmerking op zijn muziek: als zijn slijpen niet beter was, zou 't niet veel te beteekenen hebben!

„Luistert!" zei hij, en toonde aan, dat zijn lachwekkende muziek volkomen aan het doel beantwoordde, want dat alle menschen waren uitgeloopen: zijn werk zou zóó best zijn, dat, als ze weer die trompet hoorden, ze allemaal zouden zeggen:

„Horkt! daar is diene slijper, die zoo beste slijpt!" En bovendien zou hij dan schoone voiskens spelen: hij wou het en zou het leeren.

Ieder had leute met den nieuwen slijper, en zijn eerste dag was bepaald goed; en de volgende dagen waren ook goed, zoodat hij 's Zaterdags blijde weer naar zijn moeder toog. En of moeder blijde was! „Zoo en hadde ze 't niet gepeisd!"

Pol Moerebeeke had veel geleerd die eerste week, en heel wat ervaringen opgedaan, zoodat hij inzag, dat hij nog niet volledig was uitgerust. Men had hem soms naar oude sleutels gevraagd. Van andere slijpers kon men voor een cent of vijf een ouden, te pas gemaakten, sleutel koopen. Pol moest ze ook hebben, en daar de Vlamingen geen Hollandschen Zondag kennen, had hij op dien dag gelegenheid om bij zijn buren en kennissen in 't bezit te komen van een groote partij oude, voor hen waardelooze sleutels. Deze werden in een ijzerdraad aan de kar gehangen.

Bij een volgenden tocht vroeg men hem ook naar oude moeren en „vijzen" (schroeven) en hij merkte toen, dat hij nóg niet compleet was ingericht; maar nu zou er dan ook niets meer aan haperen.

Zijn kar begon dan ook werkelijk op een volledige „oud-roest" te gelijken: er was geen hout meer zicht-

baar aan de kar. Hier hingen sleutels, dáár ringen en wartels, dáár hoepels voor „seulen" (emmers), dáár moeren en vijzen, dáár „letsen" (scharnieren), oude scharen, messen, zagen en honderd andere dingen, alle oud, en zoo goed als waardeloos; maar waarmee hij de menschen toch voor eenige centen kon gerieven.

En intusschen moest een goed scharenslijper ook „kafféemeulens" en zagen kunnen scherpen. Ja, er was eigenlijk geen instrument, of een scharenslijper moest er volkomen nieuwe scherpte kunnen aanbrengen. En dan was men al spoedig bij Pol goed terecht. Want zijn eerste doel was niet, geld verdienen; maar goed werk te leveren. Bij den dokter liet hij zich uitleggen, wat het instrument eigenlijk moest doen en hoe 't werkte, en als hij dát maar wist, dan werd het werk goed. Een beroemd landschapschilder was zóó in de wolken met een, door Pol geslepen, paletmesje, dat hij hem een vijffrancstuk in de hand stopte met de betuiging, dat hij nu voor 't eerst een goed paletmes had. Maar Pol had zich eerst duidelijk laten maken, hoe het moest zijn, om goed te wezen.

Toch, al kon hij nu wel alles slijpen, alles eindelijk zonder te vragen, hoe 't moest, met alles te kunnen slijpen was hij nog niet klaar. De menschen toch meenden, dat iemand, die altijd scharen sleep, ook de schaar voor alles wist te gebruiken: hij moest ook een bekwaam knipper zijn, en — allerlei honden kunnen scheren.

Pol Moerebeeke werd een even beroemde hondenscheerder als scharenslijper.

Hij werd ook een beroemd trompetter. Evenals hij — zonder te kunnen lezen — alle volksverhalen op een duimpje kende, zoo kende hij ook — zonder eenige muziekkennis — alle mogelijke „voiskens" en „airkens" en alle militaire signalen. Krachtig, onberispelijk zuiver van maat en toon, beslist welluidend, wist hij alles uit zijn, van ouderdom groen geworden, trompet te stooten. En de Vlamingen hielden van krachtige muziek en van leutige voiskens evenveel als van een goed geslepen schaar en van een mooi geschoren hond. En was het niet natuurlijk, dat men van iemand, die zoo goed scheermessen wist te slijpen en aan te zetten, verwachtte, dat hij ook een goed barbier zou zijn?

Jammer, dat Pol zelf dáár terstond niet aan gedacht had! Maar nu had hij er aan gedacht, en dat was voldoende, om onverwijld een geschikte zitplaats, voor wie geschoren wilde worden, aan zijn kar te maken.

En voortaan deed — langs de straat of langs den weg — al was er niets te slijpen, de kar toch dienst bij 't scheren van mannen en honden.

Zóó breidde zich de zaak maar steeds uit, en daar scheen geen einde te zullen komen aan die uitbreiding. Dat getuigde eenige weken later een houten bordje, flink hoog aan de kar bevestigd, en waarop, met eigen gemaakte letters van een bakkersknecht, stond te lezen:

P E *T* E *K* U U *R.*

't Stond er wel erg scheef en behelperig, en er had moeten staan „Pedikuur", maar dat hinderde niet;

de menschen wisten, dat het zeggen wilde, dat de scharenslijper ook „Eksteroogensnijder" (likdoornsnijder) was. En wie het niet wist, kon het vragen aan den slijper.

't Was een gepaste uitbreiding van de zaak: wat toch was natuurlijker, dan dat iemand, die de fijnste mesjes wist te slijpen, ze ook zelf wist te hanteeren, om likdoorns te verwijderen. Likdoorns! 't heele Vlaamsche en 't Waalsche land was vol likdoorns. Dat kwam van de „kaseiën" (keien), heel groote naast heel kleine, waarmee er de wegen en wegeltjes bestraat waren. Doch niettegenstaande de Belgische bestrating waren er evenwel toch nog menschen, die Pol niet noodig hadden, om hen van likdoorns af te helpen; maar wel vroegen, of hij ze niet van kwade kiezen kon verlossen. En zoo is hij ook tandentrekker geworden.

Wat die trompet van Pol Moerebeeke niet te verkondigen had! Ze deed het steeds luide en krachtig.

Reeds in de verte schetterde het door de lucht: „Hij komt!" De menschen „verkenden datte" en wie een botte schaar of mes had, die zei: „Hij komt!" Wie zijn hond gaarne weer van nieuws mooi zag, die zei: „Hij komt!" Wie een slot zonder sleutel, een schroef zonder moer, een emmer zonder hoepel of hengsel had, die zei: „Hij komt!" Wie tegen de reis naar den barbier opzag, wien de eksteroogen pijnigden, wie jammerden van tandzeer, die zeiden: „Hij komt!" Zelfs menig vroolijke klant, die voor een overtollig half-frankske geen beter weg wist en 't toch kwijt

wilde omdat hij niet eerder rust had, die zei: „Hij komt! 'k ga hem leutige voiskens doen spelen voor mijn laatste half-frankske!"

De wereld rond! — dat viel niet mee: 't ging „allengerhand gemoeielijker".

„Peize doch ne keere!" in bekende streken verstond men alles, wat de trompet in een paar stooten uitbracht. Zoodra hij echter nieuw terrein betrad, verstond men die korte luide taal niet. Dan moest hij „schellen", of de deur openen, en dan .... „Peize doch ne keere!" Dan moest hij aan de deur — aan elke deur — vragen,

of er ook scharen, messen, kafféemeulens, of andere instrumenten waren te slijpen of te scherpen —

of er honden of baarden waren te scheren, eksteroogen te snijden of tanden te trekken — of men sloten had zonder „sleuter", moeren zonder vijze, seulen zonder hengsel en „dergelijken".

„Peize doch ne keere, zulken sermoen!" en telkens dat alles herhalen aan elke deur.

Toch was hij eens in 't Fransche geweest; maar daar was de tabak zoo duur, dat hij spoedig terugkeerde. Voor de tweede maal was hij gegaan; doch nam toen zijn tabak mee, in zijn schoenen, in den vorm van losse binnenzolen. De douane evenwel aan de Belgisch-Fransche grens had hem de schoenen uitgetrokken en er de tabak uitgehaald. Toen was hij

weer zonder tabak, en nu wilde hij nooit meer naar Frankrijk.

Naar Holland....

Wat de tabak betrof, was het daar precies tegenovergesteld aan Frankrijk: de tabak was er „gesmakig en bestkoop."

Maar iets anders — heel iets anders — hield hem van Holland terug. In Frankrijk waren de menschen katholiek; maar in Holland grootendeels kettersch, en veel Joden.

De katholieke Vlamingen hadden een grooten afkeer van de Joden, omdat die „ons Heer" aan 't kruis hadden genageld. Die afkeer uitte zich wel eens in gewelddaden tegen de enkele, daar verkeerende Joden, vooral 's Zondagsavonds, als de katholieke jeugd wat veel pintjes had gedronken. De Joden waren daar alles behalve geerne gezien. Toch vreesde men ze niet, en 't waren niet de Joden, die Pol uit Holland hielden.

Maar wel vreesde hij de ketters, meestal „Geuzen", doch soms ook „Protestanten" daar geheeten.

Pol wist zoo goed als ieder, wat een ketter was, n.l. iemand, die noch aan God, noch aan ons Heer, noch aan onze lieve Vrouwe, noch aan den Duivel, noch aan hemel, hel en vagevuur geloofde. De naam „Geuzen" wees voor velen meer op hun afkeer van de beelden en kerkelijke ceremoniën, en stempelde hen als heiligschenners.

Menschen evenwel van „gôe manieren" zouden tegenover de weinige ketters of Geuzen daar, waarmee

ze in aanraking kwamen, slechts spreken van „Protestanten" omdat ze iemand in zijn tegenwoordigheid niet wilden beleedigen, en men voelde zelf al te goed, welk een beleediging in den naam „ketter" of „Geus" lag. Anderen weer, die naar 't liberalisme overhelden en dus eigenlijk in voortdurend konflikt met de H. kerk leefden, spraken slechts van „Protestanten", omdat zij meenden, dat ze hun geestverwanten waren: beide groepen toch waren menschen, die protesteerden tegen het clerikalisme! Wie onder dezen iets van de geschiedenis der Geuzen kenden, gebruikten, vooral op meetings, den naam „Geus" als eernaam.

Doch Pol Moerebeeke was een „goed Christene" mensch, leefde op goeden voet met de H. kerk en verkeerde bijna uitsluitend met — in dat opzicht — zijns gelijken, en onder hen was de naam „Protestant" zoo goed als onbekend.

In zijn parochie was die naam genoemd, en men had gevraagd, wat een Protestant was. Iemand, die daar een hoogen toon voerde, had gezegd: „Proterstanten zijn een soorte Hollandsche kalvers!"

Toen aan een Hollandsch commies, die soms — in 't belang der suikerfabrikage — in Vlaanderen reisde, eens gevraagd werd, wat toch eigenlijk een Protestant was, beloofde hij, dat als hij weer eens terugkwam, hij een Protestant zou meebrengen. En de ongeloovige commies hield woord: den volgenden keer bracht hij een .... geheel misvormd, gebocheld, klein kereltje mee, en vertelde aan de belangstellenden, dat dit nu een Protestant was.

Neen, Holland trok Pol volstrekt niet aan.

Toch klapte hij geerne met menschen van andere gevoelens, omdat hij liefst wat nieuws hoorde en er immer op uit was, om zijn kennis en wijsheid te vermeerderen.

En andersgevoelenden hielden er wel van, om met den scharenslijper te redeneeren, omdat hij zulk een naarstig hoorder en goed verstaander was, en immer met zichtbare belangstelling luisterde. Hij was eerlijk als een kind: van wat hij niet begreep vroeg hij de uitlegging. En noch hij zelf, noch zijn moeder, had eenige vrees, dat het aanhooren van andere gevoelens nadeel zou doen aan zijn geloof.

Wanneer hij dan ook hier of daar in een streek of dorp was, waar hij van iets hoorde, dat hij nog niet kende, trachtte hij dat te onderzoeken.

Zoodoende kwam hij meermalen in vergaderingen van „spirituzen" (spiritisten). Hij wist spoedig heel veel van de „leere van de spirituzen"; maar had ook weldra begrepen, dat wie de Christene menschen spirituzen noemden, met het spiritisme vaak niets te maken hadden, want dat men zoowel de socialisten als de „Evangelisten" (Evangelischen) ook spirituzen noemde, en blijkbaar alle „isten" over één kam schoor.

Eens kwam hij ergens, waar een Jansenistenkerk was. Natuurlijk moest hij daar meer van weten. Den volgenden dag was 't juist een „Hoogdag" en was er dus overal dienst. Als een goed „Christene" mensch ging hij eerst naar de „messe" in de R. K. Kerk, en later op den dag naar de Jansenisten. Doch dat viel

niet mee. De kerk stond tamelijk ver van den weg: door een laantje kon men er komen; doch voor den ingang daarvan — dus vlak aan den weg — stond een wachter, die Pol niet doorliet, omdat hij geen Jansenist was. Daar begreep Pol nu niemendal van, dat men iemand uit een Godstempel kon weren. De man verklaarde, dat de Jansenisten ook wel Christene menschen waren; maar toch van de R. Katholieken verschilden, en dat ze 't H. Schrift lazen; doch dat er een „overeenkomste" tusschen de Jansenisten en de R. Katholieken bestond, dat de eersten onbelemmerd in hun Godsdienst konden blijven, doch dat zij hun kerken zouden sluiten voor de anderen. Wie Jansenist geboren was, kon wel zalig worden in 't „Jansenisten geloove" maar de R. Katholieken niet. die mochten niet Jansenist worden; maar de Jansenisten mochten wel katholiek worden. Zoo zouden dus de Jansenisten eindelijk uitsterven; in elk geval, voor uitbreiding — behalve door geboorte — bestond geen mogelijkheid.

Het speet Pol erg, dat hij den dienst niet mocht bijwonen, juist om wat hij nu gehoord had. Want dat gehoorde bracht hem aan 't denken: men kon dus tot een kerk behooren, die niet de R. Katholieke was, en toch zalig worden daarin, dat was één; tusschen het geloof van zijn kerk en dat van de Jansenisten was verschil: ze waren beide goed, om er in zalig te worden; maar er was toch verschil, en een van de beide was dus de beste, doch welke? dat was twee. De Jansenisten lazen 't H. Schrift, had

de wachter gezegd. Hoe dat nu toch was! Zijn moeder had zoo gaarne 't H. Schrift willen kunnen lezen: mocht ze dat eigenlijk wel van de H. Kerke? Nu ja, 't was „met onderscheid": de een mocht het lezen van den Pastor, die zijn parochianen kende, en de ander niet. Doch de Jansenisten verschilden ook daarin van de H. Kerke, dat ze 't H. Schrift lazen. Dat was drie.

Zijn heele leven vergat Pol niet de woorden van den wachter vóór de Jansenistenkerk, omdat daarin wortelden de drie conclusiën, die immer meer hun levenskracht openbaarden en allerlei zijtakken uitschoten, zoodat ze soms heel zijn verstand en gemoed vervulden.

HOOFDSTUK V.

Er waren menschen, die Pol den „zotten scharenslijper" noemden; doch er waren er meer, die hem voor zot hielden, zonder hem zoo te noemen. Niet zonder reden: Pol Moerebeeke was geen alledaagsch mensch, noch lichamelijk, noch geestelijk. Zijn lichaam geleek wel een nagemaakte houten pop, waarmee de meisjes van dien tijd zich vermaakten. De armen en beenen waren slechts in één richting beweegbaar. Bij een alledaagsch mensch slingeren, onder het loopen, de armen vlak langs het lichaam; bij Pol weken dan de bovenarmen ver van het lichaam af — soms bijna horizontaal — terwijl dan alleen de benedenarmen, op een voet afstands van het lijf, de gewone slingerende beweging maakten. Deze houding alleen reeds leverde een komische vertooning; doch dan kwam daarbij, onder het loopen, een even vreemde beweging van de beenen. Bij elken stap trok hij eerst den voet recht omhoog, bewoog dien dan boogvormig vooruit en zette hem weer recht neer. 't Was, of hij bij iederen tred over iets heen moest stappen, over iets

van een halven voet hoog. Ook dit gaf een komisch gezicht evenzeer als de beweging zijner armen. Dan — zijn handen en voeten waren verbazend groot!

Ook zijn lippen vonden in 't gansche Vlaminger-land huns gelijke niet: zoodra hij ze een weinig ontsloot, vormden zich daartusschen twee openingen, een rechter en een linker, terwijl ze zich toch bij een alledaagsch mensch in één opening, in 't midden, ontsluiten.

Al dat vreemd lichamelijke maakte hem bepaald tot een onaanzienlijk persoon, en was, vooral voor wie hem niet kenden, genoegzaam om hem op de lijst der zotten te plaatsen, mits....

Juist! — mits men hem niet in zijn oogen zag! Zoodra men die oogen zag, vergat men terstond al het vreemde in zijn lichamelijkheid.

Die oogen!

Zonder hulp van eenig ander lichaamsdeel konden die oogen alles, alles waartoe een gewoon mensch neus en lippen, tong en tanden, vuisten en knieën noodig had. Die oogen alleen konden lachen en weenen, prijzen en laken, smeeken en vloeken, lofzingen en schelden, vragen en antwoorden, gelooven en twijfelen.

Doch in de verre verte, als men die oogen nog niet onderscheiden kon, en dan dien man zag, duwende die onder oud roest bedolven slijperskar, — ja, dan leek de scharenslijper wel zot of idioot.

Ook geestelijk vertoonden zich — in vergelijking met alledaagsche menschen en dan vooral met arme menschen — zonderlinge afwijkingen. Kwam hij in

een huis, waar een naaister bezig was, bijv. aan een hemd, dan keek hij het heele werk zóólang af, en vroeg zóó lang, tot hij eindelijk de overtuiging had, dat hij dat ook zou kunnen maken. Zóó deed hij ook bij den schoenmaker, den smid en den timmerman.

Maar zoo deed hij ook bij den „artiest". Als hij een beeldhouwer aan 't boetseeren trof, moest hij eerst alles afzien en vragen. En 't was dan niets vreemds, dat hij zich onderweg van de noodige klei voorzag, en zich 's avonds in den ledigen tijd bezig hield met het vormen van een paard, een koe, een hond of een ander beest. Dan was er wel veel kans, dat het een paard werd met een schapekop, een schapekop met een hondebek; of ook wel maakte hij een hond met een paardelijf. Erg nauw nam hij dat niet.

Natuurlijk moest men ook zijn kunstwerk komen zien; doch dan kwam meteen het verschil van opvatting tusschen hem en zijn kunstkritiekers. Hij zelf zei, dat het een hond was, en de andere, dat het een paard was, opzittend en pootjes gevend. En dan kwam het: hij hield vol, dat het een hond, en de ander, dat het een paard of ander beest was. Gelukkig wist niemand uit welk wonderoord van de wereld hij afkomstig was, want het slot was immer:

„Bij ons te lande zijn de honden alzóó!" Daartegen was natuurlijk niets meer in te brengen.

De scharenslijper-boetseerder evenwel was een volgenden keer voorzichtiger. Hij zei niet meer, wat zijn kunststuk voorstelde, maar vroeg het aan den beschouwer. Zei die dan, dat het een kameel was, of

een zeemeermin, dan was Pol's antwoord: „Gij hebt een goed ooge, gij! 't is datte, wat gij zegt."

Pol zag een „fijnschilder" een roos penseelen, en de eerste gelegenheid de beste, schilderde hij ook een roos; — doch — een roos, zooals hij ze, „in zijn jongde, in zijn moeders hoveken had geweten." Er was geen „stijl" (vak), waarin hij geen belang stelde. Alle mogelijke blaas-, strijk- en tokkelinstrumenten moest hij in bezit hebben — en kunnen bespelen.

Was dat alles nu niet iets zots?

Was Pol Moerebeeke zot? Men had het hem zelf kunnen vragen; 't ware wel een kritieke vraag; maar tegenover Pol allicht te wagen.

Emiel van Roeselaere had het gevraagd in een estaminet, waar Pol met zijn kar een nacht logeerde — gevraagd in tegenwoordigheid van nogal veel publiek.

„'k Zou willen weten, ik, of 't waar is, slijper! dat gij zot zijt!"

„Já 'k, Emiel! Ik ben zot, 't is waar! En ik danke God, dat ik 't wete. Mijn moeder zei altijden: jonk! dat gij zot zijt en is nieten, als gij 't zelf maar weet! Maar als gij zot zijt, en g'n weet het zelf niet, en gij nog peist, dat gij wijze zijt, gij zijt dan om meest van alle zotten te beklagen. Madam, geeft Emiel een pinteke van mij!"

Maar 't publiek gaf zulke bijvalsbetuigen, dat Emiel de deur uitstoof, en in lange niet terugkeerde, omdat ze hem daar nu den zotten Emiel noemden.

't Waren vooral Pol's vijanden, die hem met den naam van zot betitelden.

Of hij dan vijanden had? Hij was allen menschen welgezind; maar „hussiers" (deurwaarders) kon hij niet uitstaan. Hij loerde er op als honden op katten. Wee den hussiers, die met hem te doen kregen! Hij was er bitter, giftig tegen.

„De hussiers hebben mijn moeder opgevret, 'k ga ze weere vretten!"

Pol's vader had op een aardig gedoetje gezeten, een schoon huizeken en schoon land. Maar toen hij gestorven was — Pol was nog een klein kind — hadden de hussiers de weduwe tot een arme vrouw gemaakt. Hij had dat nooit geweten; zijn moeder had het nooit aan de kinderen verteld. Hij hoorde 't later alles — haarfijn — van anderen.

Ze hadden zijn goede moeder opgevret!

Ze zouden 't weten! Alle hussiers in het land zouden 't weten! Zijn moeder, die met drie kleine kinderen bleef zitten, en zich voor hun had „krom gewrocht".

Van hem zouden ze nooit een centiem hebben, zoolang hij leefde; en hij achtte het een stuk van zijn levenstaak, alle menschen te waarschuwen voor de Vlaamsche hussiers. Daar stond hij bij zijn slijperskar, omringd door eenige mannen en vrouwen; voor sommige had hij geslepen, en nu hij met het werk gereed was, kregen de lieden een praatje toe. Hij vertelde hun een interessante ontmoeting op de paardenmarkt van de vorige week. Terwijl hij — met de noodige gebaren — druk aan 't klappen was, kwam juist een hussier voorbij.

„A sa! maakt de zotte slijper u weeral entwat wijs?"

„A sa!" — zei Pol terstond, terwijl hij zijn rechterwijsvinger wenkend omhoog bewoog. —

„A sa! meneere den hussier! Luistert! gij gaat dan hooren, gij! wat ik de menschen wijsmake!"

Doch de hussier ging door.

„Blijft staan! gij moet dat hooren, gij!"

Maar de hussier waagde 't niet.

„Gij zult datte hooren, ware het, dat 'k zoo luide zou schreeuwen, dat het heele land het hoorde!"

Pol begon nu zóó hard hij kon, zoodat alle menschen naar buiten kwamen:

„Voor twee duist jaren is d'r in den hemel een zwijn geslacht, en ze hebben 't heelegaar opgeëten, maar den hesp (ham) is er bewaard voor den eersten den besten hussier, die in den hemel zou komen!" Dan met alle kracht zijn stem verheffende:

„Meneere den hussier! den hesp is d'r nog heelegaar!"

Een daverend gelach vulde — tot ver in de straten — de omgeving van de slijperskar. —

Een ander hussier had ook reden, om Pol den zotten scharenslijper te noemen.

Pol had geslepen, in een lange, rechte straat, voor vier huizen naast elkaar. Drie hadden hem, zooals ieder deed, terstond betaald; maar de vierde, een hussier, had gezegd:

„Slijper! herkeert over een uur, ik zal u dan betalen!"

„'t Is wel, meneere!" en Pol had een uur gewacht; precies een uur later stond hij weer voor de deur; doch tevergeefs: hij moest nog maar eens terug komen.

Ja, ja! Pol zou nog eens terugkomen!

Drie huizen daarvandaan kwam hij een jongen tegen en vroeg hem of hij een cent wilde verdienen, om even „zeven cings en half" bij den hussier te halen, en „met de compelement van den slijper."

Onverrichterzake echter keerde de jongen terug. Toen kwam een meisje, dat in de richting van den hussier liep. Ook zij verdiende een cent; doch ze hoefde niet terug te keeren, als de hussier niet betaalde; ze moest dan maar hard roepen: „Slijper! den hussier en heeft nog geen zeven cings en half!" Zij deed goed haar boodschap, doch ontving nog geen geld, en riep — vlak voor 't huis van den hussier — zoo luide als noodig was, dat de hussier geen zeven en een halven cent bezat.

Nog een twintig kinderen verdienden elk een cent, en de laatste kwam met de „zeven cings en half." Maar toen kakelde 't ook het heele dorp door, dat de hussier nog het geld niet bezat, om het slijpen voor een schaar te betalen. Hoe Pol aan zijn centen gekomen was, wisten ze ook al spoedig, en vonden 't jammer, dat het hem 22 centen had gekost.

„Luistert! — zei Pol — Gij en kent datte niet! 't en kost mij nog geen half franksken, en hadde ik het een hussier in handen moeten geven, 't hadde mij vijf franc gekost — eerst betalen — en 'k en ware doch nooit aan mijn zeven cings en half gekomen!"

Vooral in de Vlaamsche steden vertrouwde de eene Vlaming den anderen niet. Met groote letters stond voor menig winkel te lezen „Huis van vertrouwen"

„A sa! meneere den hussier! Luistert!
bladz. 63.

en soms voor 't raam: „Hier overvraagt men niet!" Maar een echt Vlaming was daar 't meest op zijn hoede. En er was reden voor. Of dat niet slecht was?

Pol Moerebeeke vond van niet. De „commerce" (handel) maakte dat zoo. Elk had voor zich te zorgen, en mocht — met een vrij geweten — een ander bedriegen, als hij maar iemand vond, die dom of argeloos genoeg was, om zich te laten bedriegen. De zonde, dat iemand zich liet bedriegen, was veel grooter dan het bedriegen zelf. Een goed Vlaming zou zich schamen, als hij bedrogen was, maar met welgevallen vertellen, hoe hij dezen of genen had beetgenomen. Pol was dan ook wel zulk een goed Vlaming, dat men bijzonder handig moest zijn, om hem te bedriegen. Hij zorgde er voor, als hij geld te betalen had, zich van voldoend kwijtbewijs te voorzien. Want men maande soms om een reeds betaald bedrag. „Ik kenne dat!" En hielp gewoon manen niet, dan werd de hussier te hulp geroepen. Pol wist wel, dat de hussier niet altijd de eerste was in een of andere „deugnieterije"; maar hij werd toch altijd de actieve compagnon.

Pol had een „factuur" betaald en zich van een goed bewijs voorzien; doch met den zotten scharenslijper was wel iets te wagen. Men wist, dat het er wel bij hem aan zat: 't er van hem af te halen, was de kunst. Manen echter baatte niet, want Pol hield vol, dat hij betaald had, hoewel hij van geen bewijs sprak. Toen werd de hussier op hem afgezonden; doch de „zotte" zei heel beleefd, dat hij betaald had; Pol hoopte

nu, er den hussier te laten inloopen, letterlijk er *in*.

In Vlaanderen waren soms heele rijen werkmanshuizen zóó gebouwd, dat men voor elke twee woningen drie deuren had aan de straat, die meestal in niets van elkander verschilden. Toch wás er groot verschil: de middelste deur had een gemeenschappelijke bestemming voor de beide gezinnen, hoewel er nooit meer dan één persoon gelijk in- en uitging.

In zulk een straat nu snorde het rad van den „zotten slijper" en tsjiepte het eentonig slijpliedje. Mannen, vrouwen en kinderen stonden daar rondom welgemoed het gesnor en geklap van den slijper aan te hooren. Daar kwam de hussier met zijn laatste aanmaning.

„Slijper, ik zou u geerne een beetje alleene spreken!"

„Alleene!" dat kende Pol: als de hussier hem op straat maande, was hij er zelf bij. Maar de hussier was wel wijzer. „Alleene".

„'t Is wel, meneere! Komt maar een beetje mee!"

Pol ging hem voor en opende de deur van het apartement, waar altijd maar plaats is voor één persoon, slechts zóó ver, dat de hussier nauwelijks er door kon, en gaf toen een duw, dat hij in één stap binnen was. De hussier had in deze kleine ruimte geen oogen noodig, om te weten, waar hij zich „alleen" bevond.

Pol stond er buiten met zijn „kloefe" (klomp) tegen de, op een kiertje na, gesloten deur. Voor dat kiertje lei hij zijn oor, het gelaat naar het vroolijk, hem omringend publiek gekeerd.

„Meneere den hussier! zegt mij nu 'ne keer, wat

gij mij te zeggen hebt: z'en hooren u doch niet! Fluistert het maar in mijn oor!"

De hussier bromde woest en schold leelijk op den zotten slijper.

„'k En versta u niet, meneere den hussier!"

Deze schold nu nog leelijker, schopte en duwde tegen de deur; doch de vertrouwde bewaker maande hem tot stilte, want dat hij zóó heelemaal niets kon verstaan. En hij zou toch eerst moeten zeggen, wat hij te zeggen had, wilde hij vrijgelaten worden. Daar rondom groeide de menigte, lachend en gillend van pret: want van „leute" hielden ze, en hier.. . „Z'en hadden binst een heel jaar zulken leute niet gehad!"

„Meneere den hussier, zegt het nu bedaard! Ik ga u dan kunnen verstaan!"

't Duurde nog een heele poos, eer de hussier kon wegvluchten, nagejoeld door een van pret dronken menigte. Terstond daarna bevond Pol zich in een dikken kring van menschen en toonde allen het bewijs, dat hij allang had betaald, waarvoor de hussier hem nu was lastig gevallen.

Men wilde Pol pinten geven; maar hij wilde geen bier, en ging weer kalm aan den arbeid.

Pol liet zich dus niet licht bedriegen. Of hij zelf de menschen bedroog?

't Was soms „gemoeielijk om laten". Als de menschen nu bepaald wilden bedrogen worden! Dan moest je ze toch dat pleizier verschaffen! Je diende dan een ander en — je zelf!

Aan zijn kar hing een bos oude scharen; doch één — zoo goed als nieuw — blonk onder die alle uit als een kerk in een Vlaamsch gehucht. Een kleermaker had er veel zin in: 't leek zulk een mooie beste schaar. Hoeveel hij daarvoor vroeg!

„Z'en is nieten weerd! 't Is de slechtste van allegare!"

De kleermaker bood — zooveel als niets voor zulk een schaar — een halven franc.

„G'en moet die schare niet koopen: z'en is voor u heelegansch niemendalle weerd!"

„Ba 't doet!" ('t is wel waar) „'k Geve een halven franc!"

De slijper had gemakkelijk den snijder kunnen overtuigen, dat het ding waardeloos was, doch dat meende hij niet verplicht te zijn. Hij verkocht de schaar voor een halven franc.

De volgende week kwam de slijper met zijn kar daar weer langs en de kleermaker wachtte hem op.

„Slijper! 'k hebbe een slechten koop gedaan: de schare en deugt voor nieten!"

„'k Hebbe het u gezegd!"

Ja, dat was wel waar; maar hij had gedacht, meer verstand van een schaar te hebben dan de slijper. En — ja, zie! dat was weer het Vlaamsche wantrouwen: je mocht een mensch niet op zijn woord gelooven: je moest altijd de waarheid zoeken achter de woorden. Had de slijper gezegd, dat het een beste schaar was, dan had hij ze voor een slechte gehouden. Nu moest het dus wel een beste zijn!

En Pol, die fijn, o zoo fijn voelde — als zijn moeder

bijna — wist wel, dat, wilde hij nog eenige centen voor zijn schaar maken — zooveel als zijn consciëntie toeliet — hem dit onmogelijk zou zijn, als hij ze aanprees als een beste. Bedrogen konden de menschen alleen worden, als hij de waarheid zei: dat de schaar totaal niets waard was.

't Was dus wel moeielijk! Had hij gelogen, dus kwaad gedaan, dan had hij goed gedaan. Nu hij de waarheid had gezegd, dus goed gedaan, nu had hij eigenlijk kwaad gedaan. Voorzeker, 't was moeielijk in 't Roomsche Vlaanderen. Want dat men zulk een waardelooze, verleidelijk mooie schaar kapot kon slaan en vernietigen, daaraan was alleen in 't alleruiterste geval te denken. En — dit was nu nog maar een schaar! Hoe moest je nu doen met een waardeloos prachtig paard?

De koetsier van den Baron stond voor den stal met een prachtpaard. Juist kwam de slijper aan, die niet laten kon, het „schoon peerd" te prijzen. De koetsier en Pol kenden elkander, en de eerste vertelde, dat hij raad noodig had. Het paard deugde nergens voor: 't was een doortrapte deugniet, die al heel wat ongelukken op zijn paardegeweten had: nu pas weer had hij 't rijtuig kapot geslagen. De Baron wilde 't kwijt tegen elken prijs; 't moest naar de markt. De koetsier vertegenwoordigde den Baron, en die wilde er niemand mee bedriegen en toch nog gaarne een behoorlijk prijsje maken. Dat was nu een moeielijk geval; hij — de koetsier — zag er geen gat in; misschien wist de slijper raad!

Pol nam terstond de noodige paardenkenners-manieren aan en takseerde het paard — als 't zonder gebreken was — op twaalfhonderd francs.

De koetsier knikte goedkeurend.

„Luistert! Zijt ge content met dreihonderd?"

„Ba ja 'k!"

„Luistert!" De koetsier moest naar de markt gaan; maar zich achteraf houden; ze zouden zijn „schoon peerd" toch wel spoedig genoeg zien. Als ze hem naar den prijs vroegen, moest hij zeggen, dat het een slecht paard was en dat er van alles aan mankeerde. En als ze het dan toch wilden koopen, en naar den prijs vroegen, moest hij — fluisterend in hun oor — zeggen, dat het werkelijk niets waard was en dat ze 't voor elken prijs konden krijgen.

„Ik kenne de menschen! Doet wat ik u zegge, en gij zult er wél mee varen!"

De koetsier deed zoo, zei heel erg de waarheid, en bracht 400 francs thuis. 't Was een Fransch paarden-handelaar, die zijn gefluister beantwoord had met hem een papiertje van 400 fr. in de hand te stoppen.

HOOFDSTUK VI.

De heele wereld rond! — Daar was, na een jaar vier, vijf van rondtrekken met de slijperskar het mooi heelemaal af! Wat was dat toch voor een leven! Nergens een thuis te hebben en toch overal thuis te moeten zijn!

Pol karde steeds alles, wat hij noodig had, met zich mee, tot zijn bed en zijn logement. Dat was een groote zak van schapevachten, met de wol naar binnen. Hij vroeg nergens om logies: slechts om een onderdak voor zijn kar en — zijn zak. Geen boer, arbeider, herbergier, geen baron of graaf, die niet over zulk een onderdak beschikte. En waar zijn zak een plaats kreeg — soms op 't open veld — naast de kar, daar kroop hij er in en had dan een heerlijk, warm bed.

Het eenige wapen, dat hij steeds bij zich droeg, om zijn lijf en goed tegen aanvallers te verdedigen, was een vierkant ijzeren boutje van ongeveer anderhalven voet lengte. Hij verzekerde, dat één tik daarmee op iemands knoken of armen voldoende was, om hem onschadelijk te maken.

Brood en gedroogde visch bevond zich immer overvloedig in de kar. Bier was overal, soms om 't andere huis te koopen. Hij had dus steeds alles bij zich, wat hij noodig had.

En 't leven, 't reizen en logeeren was goedkoop genoeg, maar 't beviel op den duur niet. Hij had geleerd, dat hij 't toch meest van de steden moest hebben, en besloot eindelijk, zich in een stad te vestigen. Waar de meeste vreemdelingen kwamen, daar was het 't best, want dáár waren de meeste hotels, en de hotels hadden de meeste messen te slijpen.

Zulk een stad zocht hij. En wie kon die beter zoeken en vinden, dan hij, die overal kwam?

Toen hij zijn stad had, moest een huis gezocht, waar hij kon „thuis liggen" (kostganger zijn). Ook in dit opzicht kon hij te kust en te keur gaan, want hij kwam in alle straten en huizen. Voorloopig echter logeerde hij in 't „Keizershuis", waar hij zijn slaapzak niet noodig had. Hier bracht men den nacht door op een bed, voor een „kartje franc" (twaalf cent). Dat dacht hem — voor in een stad — netter dan in een zak slapen. Eerst voelde hij zich in 't „Keizershuis" een heelen Piet; maar och, wat was dat hier een leven! Hier logeerden alle schooiers en vagebonden, het armste gespuis uit half-Europa. Iederen avond nieuwe logées, hoe haveloozer hoe geschikter voor 't „Keizershuis."

Wie over geen kwartfranc beschikken kon, kreeg desnoods voor een stuiver een ligplaats op den vloer of op een bank. Iederen nacht was dan ook

de „groote zaal" zóó vol mannen, vrouwen en kinderen, dat men nergens een voet zou kunnen zetten zonder op een mensch te trappen.

Pol behoefde 't niet nader aan te wijzen, welk een „beestenboel" het hier was. 't Meest greep het hem aan, dat hier zooveel menschen „voor 't laatst" logeerden — hier stierven — en 's nachts „geblauwd" (zonder R. K. plechtigheid begraven) werden. In deze hel zagen mannen en vrouwen, ouders en kinderen elkander soms voor 't laatst, om „voor eeuwig" van elkaar afscheid te nemen, zonder dat er ook maar één zich daar iets van aantrok.

Toch logeerde de scharenslijper hier veel langer dan iemand, die hem niet genoeg kende, zou kunnen vermoeden. Hij kreeg er steeds meer kennissen en zocht er naar hun hart. Midden in dien troep klapte hij en hoorde hij klappen. Als één hunner leefde hij met hen mee. Aan menig oude en zwakke verschafte hij het noodige geld, opdat ze niet genoodzaakt waren, zonder eenige „ligging", op den vloer te slapen. Sommigen hielp hij aan werk, en anderen schraagde hij in de poging, om een beter leven te gaan leiden en een „Christene mensch" te worden.

Doch Pol werd ook door hen geholpen: er waren toch onder hen, die proefondervindelijk verklaren konden, dat hij de beste „eksteroogensnijder en tandentrekker" was.

„Slijper! 'k weten ik entwat voor u!" Even buiten de stad — de ligging en de gevel van 't huis werd nauwkeurig beschreven — was een welgestelde

vrouw met slechte tanden en die ze wilde laten trekken. Pol was er op uit getogen — op zijn Zondagsch — had aangebeld en gevraagd, of er ook eksteroogen te snijden of tanden te trekken waren. „Meneere" moest naar binnenkomen, en werd bij een bejaarde vrouw gebracht.

„Wat kost het van een tand?"

„Een halven franc, Madam!"

„'t Is wel! probeert een keer ééne!"

Madam opende den mond, Pol nam er tusschen duim en vinger een tand uit, zooals hij een geldstukje uit zijn beurs nam, en legde het leelijke ding voor de vrouw neer.

Nu bewoog ze een poosje de tong heen en weer in den mond, alsof ze proeven wilde het genot van de opruiming.

„A la bonheur! 't doet deugd! trekt er nog eene!"

Pol nam er nóg een tusschen duim en vinger en legde ook die op de tafel. Weer datzelfde proeven van zooeven.

„'t Doet vele deugd! trekt er nog een paar!"

Als bonbons uit een doosje nam hij nóg een en nog een, en legde beide tanden naast de andere.

Het proeven duurde nu maar heel kort: zij had de smaak er van beet.

„Nog 'ne keer twee!" beval ze.

Pol nam er weer twee.

„Telt nu 'ne keer!"

Hij telde hardop: „Eene, tweeë, dreie, viere, vijve, zesse!"

„A wel! nog twee, dat is vier franc! 'k en mag vandage geen geld meer uitgeven!"

Nog eens twee tanden: nu lagen er acht op een rijtje. Twee paren oogen zagen er met welgevallen naar. Twee menschen waren blijde, de eene, omdat ze er acht van die leelijkerds kwijt was, en de andere, omdat hij in een ommezien vier franc had verdiend.

„Meneere, zet u een beetje!"

Pol zette zich; madam betaalde hem en ging in een andere kamer, terwijl ze riep:

„Ufrazie! presenteert meneere een glazeken bier!"

Even later kwam iemand met een bierkan binnen.

„Bonjour, Meneere!"

„Bonjour, Mam'sél!"

De „mam'sél" keek den „meneere" goed in de oogen en begon te lachen.

„Sapristie! Slijper! 't is gij!"

„A sa! gij kent gij mij?"

„'k En zou u niet kennen? Wat peist gij?"

„'t Is gij, die hier de maarte (dienstbode) zijt?"

„Neen ik!"

Pol lachte gul: hij wou niet meer vragen.

Het ingeschonken glas nam hij op, zei „Santee!" en dronk.

„Ik kome hier kuischen (schoonmaken) en kapotte kleers heel maken!"

„E la la! gij zijt naaiïgge (naaister), gij! — Ik kan een hemde maken!"

„G' en moet (behoort) dat niet kennen, slijper! Gij moet een wijf zoeken!"

Een vrouw zoeken.... Pol kon hemden maken, honden en paarden boetseeren, rozen schilderen, fluit en klarinet, piston en viool bespelen, behalve alles, wat tot zijn veel vertakt vak behoorde, maar — een vrouw zoeken — hoe hij dát aanleggen moest, daarvan had hij in de verste verte geen begrip. Dat zou zijn moeder voor hem moeten doen. Dat hij daarover nooit met haar gesproken had! En zij niet met hem! — „Een wijf zoeken!" had zij gezegd.

Plotseling flitste een gedachte door zijn brein.

„Gij en hebt geenen vent, gij?"

„Neen ik!"

Zij had geen man! Dat was al iets! — 't flitste nog eens in hem. Zij was — meende hij — geen „meisen" meer.

„Gij hebt een man gehad?"

„Já 'k! Ik ben weevrouwe!"

„A sa!.... en gij woont hiere?"

„Néen 'k, in stad! Gij moet een keer komen toe mij, voor een schare te slijpen!"

Zij gaf straat en nummer op; Pol dronk zijn glas uit en maakte zich gereed om heen te gaan. Toen gaven ze elkander de hand, keken elkaar in de oogen en zeiden beiden:

„Tot een naaste keer!" en....

Pol behoefde niet meer „'ne wijf te zoeken."

Ufrazie had den hengel uitgeworpen en terstond „beet" gekregen.

Wat een wondere dag was dat voor den scharenslijper! Wat kwam daar op stonde een beweging in

zijn brein! Wat het daar druk ging onder zijn pet en onder zijn vest!

„'k En ga niet meer thuisliggen in 't Keizershuis! 'k Ben te wege, entwaar te gaan! bij Stein Brusseleer is 't proper!"

„'t Zijn daar ál leelijke beîren in 't Keizershuis!"

Wat in eens de wereld veranderd was!

„Een proper, vivig wijf, die Ufrazie! Struisch en gezond! en een goê tonge ook!"

De vier losse francs in zijn zak rinkelden hem even wakker uit zijn droomerij.

Vier francs! hoe spoedig waren die verdiend! Wat die tanden los in haar mond zaten: hij had ze maar zóó kunnen pakken.

En dat „diene vent uit het Keizershuis" dat geweten had! En 't vrouwvolk was zoo slim! O, die wijven! die wijven! Waren 't wel echte tanden geweest? Schapetanden misschien? O, die wijven! en acht tanden „te reke!" Meer dan vier francs kon ze niet missen! Dan was Ufrazie gekomen met de bierkan. Madam weg; en dan zei ze: „G'en moet geen hemden maken, gij! Gij moet een wijf zoeken!"

E la la! 'ne wijf zoeken! E la la! Slijperken! gij kunt mij wel nemen!

O, die wijven!

Hij lachte hard en zijn oogen lachten mee. De menschen zouden kunnen denken, dat hij „zot of zat" ware! Hij dwong zichzelf tot kalmte; maar 't ging moeielijk, want het was zoo wild onder zijn pet en onder zijn vest.

Er moest toch wat achter zitten — „diene vent — in 't Keizershuis, en die madam met heur vier franc tanden! 't Leek toch schoone, acht tanden op een reke!"

„Als ze mij maar geen soldaat en gemaakt hebben!"

Ongemerkt was hij aan 't „Keizershuis" gekomen, en schopte nu tegen de deur — er was geen bel of deurknop, zoodat de politie nooit onverwacht kon binnenkomen: het schoppen tegen de deur was het wachtwoord der bekende gasten.

Na een kort wachten werd hij binnen gelaten. Bah! wat was dat nu een hok hier! Hij wilde er niet meer zijn!

Zijn Zondagsche kleeren trok hij uit, en zijn „wekedaagsche" weer aan.

„Een proper wijf!".... wat was zijn buis oud! morgen een nieuwe!

De „kloefen" zou hij maar niet meer aantrekken: die kon hij in 't Keizershuis laten. Goeie schoenen stonden netter!

Eindelijk stond hij weer achter zijn kar, gereed om de stad in te trekken.

Ufrazie, struisch en snel! Heur haar en konen blonken van properheid! Wat was de kar uit de verf! Dat hij dat toch niet eerder gezien had! Straks zou hij even bij Lapomme aanloopen om verf voor de kar.

„Kijkt een keer! welke kleuren zou hij nemen? Datte rood! en datte en datte ook rood! Datte wit of gelwe, en datte ook wit!"

„E la la! of Polleken niet de schoonste slijpers-

wagen van 't heele land zou hebben!" „'ne goê tonge! ze is zij een artiest in 't klappen en zij zit goed in heur kleers!"

Hij greep naar de piston en wilde het mondstuk tegen zijn lippen plaatsen; doch bekeek het oude, groene, gedeukte ding van onder tot boven. Dat was nu toch waarlijk al te erg! Niets bleek hem noodiger, dan zijn trompet te kuischen. Dat allereerst! zóo'n vuil ding voor zijn .... „wat had Ufrazie roode lippen, en wat witte tanden!" Voorzichtig de deuken uitkloppen en wrijven en dan een doosje koperpoets — meteen bij Lapomme! Poetsen en wrijven was wel slecht voor een koperinstrument; maar zóó kon 't toch niet blijven. Van avond beginnnen! eerst nog wat verdienen!

Vroolijker dan ooit schetterde 't door de straten, en helderder dan ooit glansden zijn oogen van innerlijke vergenoegdheid.

„Wel slijper! 't gelijkt of gij een goeden dag hebt! Is dat leutig doen met u!"

't Was een kennis, die 't zei, en Pol, die zich verplicht voelde om eenige verklaring van zijn leutig doen te geven en toch niet kon zeggen datgene, waaraan hij zelf nog geen naam kon geven, en geen woorden wilde zoeken, fluisterde den vriend in 't oor:

„'k Hebbe een madam acht tanden te reke getrokken voor vier franc, zóó!" en hij toonde met duim en vinger, hoe gemakkelijk dat gegaan was.

„'k Ga u vijf franc geven, Pol! als gij mijn wijf al heur tanden trekt: z' en kan mij dan niet meer bijten!"

„G' en meent dat niet serieus, gij! 't Is goê volk dat vrouwenvolk!"

„Ja, ja! Ik kenne datte! Ge waart te beklagen, als ze u vaste hadden!"

„E la la!" Pol zou zich door geen vrouw in de luren laten leggen! Hem zouden ze 't hoofd niet op hol maken! Hij zou zijn verstand gebruiken!

't Vlotte niet best meer met de slijperij dien dag: 't Wriemelde zoo druk in zijn hoofd: hij kon de gedachten niet meer bij elkander houden. Witte, gele en roode verf, koperpoets, nieuwe schoenen en een nieuw buis, Ufrazie en acht tanden, — dat alles huppelde door elkander in zijn inwendigheid zóó wonder en zóó dwaas, of al die dansertjes een pinte te veel gedronken hadden. Hij wist niets beter te doen, dan zijn rollende fabriek voor vandaag stop te zetten.

Bij Lapomme bestelde hij verf en ging van daar regelrecht naar Stein Brusseleer, met wien hij er al eens over gesproken had, om daar thuis te liggen. Spoedig kwamen ze overeen, en nog dienzelfden dag verhuisde Pol van 't Keizershuis naar Stein.

De kar kreeg een plaats in 't achterhuis, nadat ze — de kar — voor 't eerst van haar leven eens duchtig gekuischt werd, waaraan zelfs Stein en zijn vrouw meehielpen, want ze hadden er 't meest tegen opgezien, om die kar in huis te nemen.

Met haast werd nu de kar geverfd, gedecoreerd zelfs, de trompet gepoetst; een hoop waardeloos oud roest, dat tot nu toe enkel gediend had om de kar te verzwaren, voor oud ijzer verkocht, en wat naar eenige

waarschijnlijkheid nog eens van iemands gerief kon zijn, werd afgeborsteld en sommige dingen zelfs glad gevijld of geslepen.

Gelijktijdig onderging het omhulsel van den eigenaar der kar ook een hoognoodige vernieuwing. 't Was maar al te zichtbaar, in den laatsten tijd, dat hij niet meer onder het — voor een man zoo noodige — vrouwentoezicht stond: hij was meestal te ver van zijn moeder verwijderd, dan dat hij ze te voet kon bezoeken. Op weken van afwezigheid waren maanden gevolgd.

Doch, wonderlijk! nu had hij slechts een enkel woordeke met Ufrazie gesproken, en opeens was er een geest over hem vaardig geworden, die terstond hem en zijn kar een netter aanzien gaf.

Daar klonk — na een paar dagen van rust — het krachtig geschetter van den slijper weer door de straten. Lang nog niet alle menschen kenden hem en zijn kopertaal daar; maar velen toch wel, en voor dezen was het nieuwe zeer in 't oog loopend.

De een vroeg hem, of hij de bruidegom was, en de ander, of hij geërfd had, of de honderdduizend had getrokken, en Pol's antwoord was altijd zijn gewone gulle lach. Sommigen maakten een beweging met de rechterhand, welk sein beteekende: wel Polleken! wat gaat het u goed! er waren er zelfs, die deftig voor hem saluëerden; maar met een veelzeggend optrekken der wenkbrauwen. Elke attentie werd terugbetaald met denzelfden gullen lach.

„Ge moet een hoogen hoed opzetten, Pol! en een

hoogen hoed op uw karre ook!" zei een spotvogel in 't voorbijgaan.

„Ja 'k!" en nog eens denzelfden lach!

Hij had gaarne een geestigheid gezegd; maar hij kon het niet. Met het klappen ging het ook niet. Hij kon maar alleen lachen nu. Doch 't zou alles wel wennen!

„Zwijgen en kan niet verbeterd!" zei de artiest in 't klappen, nu hij niets wist.

Wonderlijk, dat er ook geen stuur meer was in de kar! „Wat datte doch voor vreemde dingen zijn!" De kar wou al maar „al dienen kant van Ufrazie", en ten slotte liet hij 't „hooveerdige" ding zijn eigen gang gaan!

Pol liep er — zonderling toch! — willoos achteraan, liet zich door de kar meevoeren, overal, waar ze ging, en — waar ze 't in eens verdraaide, om verder te gaan: vlak voor 't huizeke van Ufrazie.

„Wat 'n dingen doch!" — de kar had den allerkortsten weg genomen hier heen, en nu wou ze opeens niet meer vooruit!

Pol kon nu natuurlijk ook niet verder, doch wist van dit stand houden een nuttig gebruik te maken door te vragen:

„Of er niet entwat te slijpen of te scherpen ware, of er ook eksteroogen te snijden of tanden te trekken en honden of baarden te scheren waren!"

„Wel slijperken! komt 'ne keere binnen en zet u een beetje!"

„A sa! gij woont hier, gij! En hoe gaat het?"

„A wel! en 'k en hebbe u niet de trompette hooren steken! Hoe komt datte?"

Ja, hoe kwam dat? Daar had hij al een heelen tijd niet aan zijn trompet gedacht. Hoe dat mogelijk ware! Voor 't eerst van zijn jarenlange slijpersleven had hij vergeten te trompetten.

„A wel! ik hoore u zoo geerne op uw trompette! En gij speelt zulke schoone voiskens en airkens!"

Zonderling, anders zoo goed kunnen klappen, en nu geen woorden weten te vinden! Zelfs zijn lachen was meer verlegen dan gul.

„Slijpt gij met water? En wat kost het van een schare?"

Dat was geen domme vrouw! — Die vroeg, of hij met water sleep! „een fijn wijveken!"

Ze had wat gevraagd; doch hij vergat te antwoorden.

„Hoevele kinders hebt gij, Ufrazie?"

„A wel, Polleken! 'k en hebbe geen kinders meer: twee gehad!"

Hij lachte en keek eens rond: 't was hier proper, „juist lijk een hemeltje." Het huisraad viel hem niet tegen: een „notelaren beddebak," goed van ligging voorzien, alles helder en heel „juist lijk 't wijf zelf;" een groote en een kleine kast, een degelijke Brabantsche „stove" (kachel), een tafel, stoelen, lamp: „van datte was 't allegaar best."

„Maar slijper! en kunt gij niet meer klappen? Ik hoore u zoo geerne!"

Hij wilde zeggen: „En gij ziet mij geerne ook!" maar dat zeggen vond hij te gevaarlijk. Hij zat nu voor een rekensom, en de positie, waarin hij zich

bevond noodzaakte hem, zijn lijfspreuk vooral nu te handhaven: „Zwijgen en kan niet verbeterd!"

„'k Peize, Ufrazie! dat ik een letje korze (een beetje koorts) hebbe!" zei hij, erg onverschillig doende, en om zijn zeggen te staven, geeuwde hij kunstmatig.

„En waarvan zou zulken gezonden vent korze hebben?"

Wat had ze telkens de woorden klaar, dacht Pol. Die was niet op haar mond gevallen. Ze vischte en liet den dobber dansen! Met den eersten den besten hap was hij er bij.

„Niet bijten! zwijgen, zwijgen!"

Nog eens geeuwde hij, en nog eens, ging opstaan en zei, dat hij naar huis trok: hij zou toch niet kunnen slijpen; eerst slapen. Zij vond dat heel goed, toen hij verzekerd had, dat hij — morgen of overmorgen, of een anderen dag — terug zou komen, om voor haar te slijpen.

Haar handdruk was krachtig, pijnlijk zelfs, haar groet vriendelijk en lief, hare oogen indringerig.

Hij groette koel en geeuwde.

Even zag ze hem na en merkte hoe gezwind hij zijn kar vatte, aanzette en wegreed.

Zoodra ze weer binnen was en de deur gesloten had, lachte ze luid, keek even in den spiegel en zei, dat Pol comedie speelde: „die fijnaard!" De echte Pol was anders! Zij geloofde vast, dat hij wel toehappen zou.

Nog eens keek ze in den spiegel en verlegde enkele haartresjes achter de ooren.

Had ze hem nu, slechts eenige minuten later, kunnen zien, dan zou ze gemerkt hebben, dat de slijper zijn koortsmasker reeds geheel had afgelegd. De „fijnaard" had koel gegroet en — gegeeuwd, en nu lachte hij er zelf om.

Als je iets koopen wilde, geschikt koopen, dan moest je toch eerst de waar goed bekijken; maar je mocht niet laten blijken, dat je er bijzonder op gesteld was. Je moest doen, of het je niet kon schelen. Hij wou koopen: Ufrazie was de koopwaar; maar zij was ook de koopvrouw.

Alles in de wereld was „merchandise" (handel); maar als het om een „wijf" ging, dan moest je kunnen zien, hooren, maskeren en — zwijgen. Eerst de waar goed kennen!

Terwijl hij met zijn kar op weg was naar zijn kosthuis, was hij al druk bezig met de rekening op te maken. Zijn oogen stonden op „tevreden": 't was hem niet tegen gevallen.

Als ze trouwden — áls — dan konden ze in dat „huizeke" wel blijven wonen. Al het noodige huisraad wás er, en alles goed onderhouden. Ze droeg een halssnoer van mooie groote gitten met gouden slot; gouden — groote, heel groote — oorbellen en vingerringen. Misschien was er nog meer goud! En dat voor een weduwvrouw. „Van datte was 't goed!"

En handen aan haar lijf! Hij had ze zien naaien! Hoe 't toch mogelijk ware, dat vingers zóó rap konden zijn! Haar vingers waren even rap als haar tong. Hij hield het er voor, dat ze de beste „naaiïgge"

uit heel de stad was. Haar eigen kleeren zaten wât netjes om d'r lijf! Zelf geâmbacht natuurlijk. Daar hield hij 't meest van, dat je zelf alles kon doen: hij kon zijn eigen schoenen maken!

„Van datte en kost het niet beterder!" Waar dan nog bijkwam, dat ze nog geld verdienen kon ook. Ze was „naaiïgge" en „waschigge" allebei en kon daarmee in haar onderhoud goed voorzien. Pol hield het voor zeker, dat ze overhield en een flinken spaarpot had.

O, een spaarpot, daar hield hij zoo machtig veel van. Menschen zonder spaarpot waren 't wegschoppen niet waard. Dat ons Heer hem toch bewaren mocht voor menschen zonder spaarpot; want met zulke menschen krijg je altijd last. „Al hadde ik maar ééne patatte, 'k zou de pele (schil) bewaren voor een kwaden dag!"

Niet dat een mensch gierig en vrekkig moest zijn en schraperig. „Neen, zulken spaarspot en deugde voor nieten!" Een goeie spaarpot moest ook anderen hulp bieden. — Juist, dat moest hij nog onderzoeken, of ze sparen en of ze voor anderen wat missen kon.

En nu het „wijf" zelf, Ufrazie. Ze was niet mooi en niet leelijk: dat was eigenlijk het allerbeste. Flink van lengte: niet te groot en niet te klein. Hare oogen waren goed, best: dat had hij bemerkt, toen hij haar aan fijn werk had bezig gezien; een bril had ze niet noodig. „Niet van de bril, datte niet; die kost hij zelf wel ambachten;" maar om 't goeie gezicht; dat was meer waard zonder bril dan met een bril.

Haar neus? Dat kwam er niet op aan: een neus was een neus; als je maar een neus had! — Even lachte hij bij 't denkbeeld, dat hij wél een neus kon maken voor iemand, die er van verstoken was. — Doch hij joeg de geestigheden ván zich, omdat hij met de rekening nog niet klaar was.

Aan de beurt waren de ooren — ja, de ooren! Dat kwam er ook niet op aan, want daar hing het haar over.

Nu de mond! — ja, dat was „een dingen"! De mond zelf niet, dat kwam er niet op aan, zoo mooi was zijn eigen mond ook niet; maar wat in den mond was, dát besliste. Niet de tanden — Ufrazie had mooie tanden, zoo wit — wit — als — hij hield even de kar stil, om eens rond te kijken, of er iets wits was, waarbij hij de blankheid van Ufrazie's tanden kon vergelijken, zoo wit als — als — dat was nu toch „een dingen", dat, als je iets wits wilde hebben, dan was er op de heele wereld geen wit, en als je 't niet noodig had, dan kwam je er in om — tanden zoo wit — „a wel, naamt maar entwat — zoo witte als — gelwe oker!" (gelwe van géluwe) Maar nu — de tong.

E la la! de tong! om daar nu de juiste lengte van te weten! Want op de lengte kwam alles aan. Was de tong te lang, dan was een „wijf" zonder tong beter, want zóó een móest zwijgen; maar een vrouw met een te lange tong kon onmogelijk zwijgen: die kon geen enkel geheim bewaren!

„Diene tonge, diene tonge! dat was toch een schrikkelijk dingen!"

Dat kleine stukje vleesch besliste over 't geluk van den man en kon het beste huwelijk ongelukkig maken.

Háár tong was in elk geval lang genoeg, dat had hij al gesnapt. Als ze nu nog maar precies van maat was; maar — was ze iets te lang, ook maar iets, dan.... ja, wat zou hij dan?.... 't was toch „een proper wijveke" en alles overigens van 't beste. De tong kon nog wel meevallen: hij zou 't nader onderzoeken! In zijn hersenen zette hij een dikke schrap bij 't woord „tonge". Dan nog.... ja, wát dán nog....

„'t Herte" — doch over 't hart kon God alleen oordeelen: dat was iets verborgens. Hier vooral was gissen, missen. Toch — het hart was als de wortels der planten: 's winters was daarvan weinig te zeggen; maar in den zomer was 't anders. Dan kon je de wortels kennen, omdat je takken en bladeren, bloemen en vruchten zag. Zóó moest je nu ook ten opzichte van het hart op den geschikten tijd wachten; want het hart had ook zijn zomer en winter, en men moest niet den eersten zonnigen dag den besten in Januari of Februari voor het begin van den zomer houden. Een enkele daad, of een enkel woord besliste niet over 't kennen van een menschenhart. Hier vooral paste geduld.

„Zwijgen, zwijgen, kijken en luisteren!"

In geen geval met haast trouwen! Eerst goed kennis nemen van wat uit het hart voortkwam en dus voor hem zichtbaar werd. En dan nog goed opletten — want, o, „diene Ufrazie was zulken fijnaard" — of 't geen bladeren en vruchten waren — niet uit het

hart; maar er — van buiten af — waren aangebonden, niet gegroeid — om òf hem alleen, òf haarzelve en hem er bij, òf alle menschen te bedriegen. In de eerste plaats was het hier de vraag, of ze „Christelijk" was, of ze haar kerkelijke plichten waarnam. Daar zou hij voortaan op letten: zelf bezocht hij altijd trouw de kerk en kon dus gemakkelijk met haar Christelijkheid op de hoogte komen.

Reeds lang stond hij met zijn kar in 't achterhuis van Stein Brusseleer, toen hij 't zich eerst goed bewust werd, dat hij thuis was. Zijn hoofd was zóó vol geweest met het opmaken der rekening, dat hij nauwelijks wist, hoe hij thuis was gekomen. Den volgenden Zondag zag hij telkens Ufrazie in de kerk. Hij vond dat goed; en als hij ze er niet telkens aan getroffen had, ware dat ook goed geweest.

Hij had zoo zijn eigen ideeën van de Christelijkheid. Eigen ideeën; maar die zeer veel Vlaamsche Katholieken met hem gemeen hadden.

Evenals de tong te lang kon zijn, kon de Christlijkheid ook de grens van het goede overschrijden.

„'k En moet geen dibbe hebben!" Dibben waren vrouwen, die haast hun heele leven versleten in de kerk en in 't gebedenboek. Dat was weer zulk een vreemde zaak: de eene „Christene mensch" prees de dibben, en de andere laakte ze. Pol en zijns gelijken geloofden niet, dat het de „wille Gods" was, om altijd in de kerk en in 't gebedenboek te zitten.

Er was een groot onderscheid tusschen het gebod der kerk en het gebod Gods! Zijn moeder had dat

ook altijd gezegd. Men moest wel vrede houden met de kerk, want zij had hare rechten; maar 't moest niet overdreven worden.

„Christelijk" was goed; maar al te „Christelijk" deugde niet; doch een mensch moest altijd „den wille Gods doen", en daarin was geen overdrijven mogelijk.

Wat dan de „wille Gods" wel was?

„Al 'tgeen uw herte u zegt!" En of dan al het eene hart niet hetzelfde sprak als dat van een ander, kwam er minder op aan. Of dan Ufrazie heel veel in de kerk was, of heel weinig, dat was de zaak niet, als ze daarin maar handelde, naar wat voor haar de „wille Gods" was.

Mits ze geen „dibbe" ware; dat kon hij zich niet denken te zijn naar den wille Gods. Hij vertrouwde de menschen niet, die altijd op weg waren van huis naar de kerk en van de kerk naar huis. En dan met een gelaat vol geestelijke opdirkerij, om zooveel mogelijk op „onze lieve Vrouw" te gelijken.

Maar — als Ufrazie het voor „de wille Gods" hield, dat ze al de diensten moest bijwonen, dan moest ze dat ook doen, of anders handelde ze slecht. En als ze het voor de „wille Gods" hield, dat ze dat niet moest doen, en ze deed het om het oog van een ander toch, dan handelde ze ook slecht.

Of Pol Moerebeeke zelf dan altijd „den wille Gods" naleefde?

„Ja 'k!" zei hij met een beslistheid, die geen plaats voor twijfel overliet, en met ernstig vuur in zijn oogen, dat respekt afdwong.

Toch — wat voor een „wille Gods" was dat nu! Kwaad deed hij niet, nooit, omdat hij altijd gehoorzaamde; maar aan welke wet?

Als de menschen op den prijs afdongen en de schaar reeds geslepen was, dan brak hij de schaar; met één druk maakte hij ze waardeloos.

Een Hollander maakte er hem opmerkzaam op, dat hij dat niet doen mocht, dat hij niet het recht had, om iemands gereedschap te vernielen.

Ja, maar beneden den prijs sleep hij niet; hij eischte het volle geld, of niets. En kreeg hij geen geld, dan kregen de menschen geen schaar: dan maakte hij ze kapot. Een andere weg was er niet: 't was recht en daarom was het de „wille Gods."

„Het is geen recht — zei de Hollander — en daarom is het de wil van God niet. Jij hebt geen recht op die schaar, jij hebt alleen recht op wat je aan die schaar doet: jij brengt er de scherpte aan, en als ze daarvoor niet willen betalen, dan is het alleruiterste, wat je er aan doen kunt, die scherpte er weer af te nemen."

„E la la! gij zijt fijn, gij! Gij hebt gelijk!" Pol had het gesnapt, dat hij alleen maar recht had op de scherpte. Van toen af maakte hij geen scharen meer kapot: hij wist nu beter de „wille Gods."

Dat hij toch zoolang iets gedaan had, wat hij meende, goed te zijn en 't toch niet was! Dat was toch „een dingen", dat een mensch zoo moeielijk Gods wil kon kennen! Hoe kon je dat nu in alles weten? Geen mensch kon dat, al was je nog zoo wijs. Je eigen

inzicht, en je eigen hart was ook niet alle dagen gelijk. En bij den een was 't anders dan bij den ander!

Als je getrouwd was, en sámen leven moest, en dan met „twee verschillige" inzichten en harten — ja, wat zou je dan! — dan kwam er geen eind aan de ruzie. „Den één zou willen patatten met de pele eten en den ander rijstebrij of koekebrood!" Dat en ware geen leven! Je sloeg al gauw mekaar dood om de „wille Gods". Wel a wel! dat er zóóveel achter dat trouwen zat, dat had hij nooit kunnen peizen! „De wille Gods — dat is toch een dingen!"

HOOFDSTUK VII.

Nu Pol in de stad woonde, moest hij ook van alles het zijne hebben. Hier was zoo veel onbekends voor hem en hij wilde gaarne alles weten, en de lange winteravonden verschaften hem tijd en gelegenheid in overvloed.

Gisteren was hij op een vergadering van Socialisten geweest, eergisteren had hij een séance van de spiritisten mee bijgewoond; morgen dacht hij de „cercle" te bezoeken. Schouwburgen waren hem te duur, anders zou hij ook daarvan gebruik maken. Pol Moerebeeke stond ook hier niet alleen, want meermalen ontmoette hij op de verschillende vergaderingen en lezingen dezelfde personen, die, evenals hij, van alles wenschten kennis te nemen. Driek Pole was er één van. Een avond, dat Pol juist bij Ufrazie vandaan kwam, hield Driek hem staande:

„Moerebeeke! ik zie u overal, maar 'k en hebbe u nog niet bij 't Evangelie gezien!"

„Wat is datte, Driek! 't Evangelie?"

Ja, wat het Evangelie was, dat kon Driek niet

zeggen; doch hij vond dat ook niet noodig. Pol moest Zondagavond, ten zessen, er maar eens naar toe gaan: 't was in de Hoogstraat, een klein kerkje, „gemakkelijk om vinden", hij zelf ging er dan ook weer naar toe.

In de Hoogstraat bevond zich een Protestantsch kerkje, dat bij de bewoners van dat stadsgedeelte bekend stond als de „Geuzentempel", de „Evangelistenkerke" en zelfs als Jodenkerk.

„'k Ga dan komen, Driek! Bonjour!"

Vóórdat het Zondag was, had Pol al eens, met de kar, in de Hoogstraat een verkenningstocht gemaakt en het kerkje gevonden. Aan voorbijgangers vroeg hij, wat daar op een zwart bord naast den ingang te lezen stond, en kreeg van één ten antwoord:

„'k En ben niet geleerd, maar 'k wete, dat het na den noene ten zessen vrijen toegank is!"

„Alle dagen?"

„Neen 't, alleene Maandags, Woensdags en Zondags."

„'t Is wél, vriend! Gij zijt bedankt!"

De man, die niet lezen kon, had het van Maandag en Woensdags -- dan was 't om acht uur — niet goed gezegd. Om zes uur was 't alleen maar 's Zondags, en dat behoefde hij slechts te weten.

't Was „libre entrée", een ding van belang, als 't maar geen misleiding was; hij kende dat — vrijen toegang — ja, maar bij 't uitgaan moest je betalen; ze hadden hem al meer te pakken gehad: 't was altijd om 't geld te doen, overal.

Vóór zessen reeds, 's Zondagsavonds, wandelde hij heen en weer voor „'t klein kerkje"; de deuren ston-

den wijd open; vlak daarvoor, op straat, posteerde een man, die de menschen, als 't noodig was, inlichtingen gaf.

Uit het kerkje klonk door de deur een eenvoudig gezang van enkele mannen, vrouwen en kinderen hem in de ooren. Dat gezang was iets zeer bijzonders: in Vlaanderen kende men zooiets niet. Door de deuren der vele estaminets en „danskoten" klonken alleen straat- en kermisdeunen. Ieder voorbijganger voelde 't, dat dit iets heel anders was; en ook iets heel anders dan 't gezang, dat men in de R. K. kerken hoorde. Wat hier gezongen werd, was godsdienstig en — Vlaamsch. Dat had men nooit gehoord. Men kende het bestaan er van niet. Dat zeldzame trok aan.

't Was Vlaamsch! men kon 't duidelijk hooren:

„Heilge Jezus! Man van smart!
Toevlucht voor mijn schuldig hart!
Laat Uw bloed, voor mij geplengd,
Als 't, o Jezus! mij besprengt,
Mij bevrijden door Zijn kracht
Van der zonde schuld en macht.

Alle werk, door mij gedaan,
Brengt geen eeuwig loon mij aan.
Schoon mij ook de wereld roemt,
Waar Gods wet mij zondaar noemt,
Is 't alleen Uw heilig bloed,
Dat mij hopen, leven doet.

Nu en dan ging iemand binnen; Pol wachtte zes uur af: hij wilde liefst achteraf blijven, dan kon hij

er gemakkelijk — zonder stoornis te verwekken — weer uit.

Daar sloeg het zes, en hij ging naar den man voor de deur.

„Is 't hier vrijen toegank?"

„Já 't!"

„En vrijen uitgank ook?"

„Já 't! 't is allegaar vrij!"

Langzaam en schuchter ging Pol door de open voordeur, en nog langzamer door de portaaldeur, waar hij allereerst een wijwaterbakje zocht, en dit niet vindende, zonder wijwater het teeken des kruises maakte. Hij bleef daar staan, om te zien, wat andere binnenkomenden deden, want de meesten kwamen nog. Een enkele hunner zocht — evenals hij — een wijwaterbakje en sloeg een kruis; doch de anderen gingen regelrecht naar hun plaats, bleven even staan en gingen daarna zitten. Dat even blijven staan begreep hij niet: vermoedelijk was het „lezen". En nergens zag hij gewijd water. Ook geen altaar, geen beelden, geen geestelijken! 't Was een kerk van niemendal! 't Leek heelemaal geen kerk!

Doch ieder had, op zijn plaats, een groot boek voor zich liggen; 't waren geen misboeken!

Plotseling schoot het hem te binnen, dat die boeken wel 't Heilig Schrift konden zijn. Misschien was hij hier bij de Jansenisten!

Doch stil nu! daar kwam door een zijdeur een man, in 't zwart gekleed, maar heel gewoon als alle mannen, — geen geestelijke —; die ging naar een

„'k En ben niet geleerd, maar 'k wete, dat het na den noene ten zessen vrijen toegank is!" bladz. 94.

soort preekstoel, stond een poosje stil, met de oogen toe, en daarna zei hij iets, dat Pol niet begreep. De menschen haalden terstond een kleiner boek te voorschijn, zochten daarin, en....

„'t Gaat beginnen!" zei hij in zich zelf. De man in 't zwart las nu uit een boek en Pol scherpte zijn ooren....

„Denk aan 't Vaderlijk meedoogen,
Heer! waarop ik biddend pleit:
Milde handen, vriendlijke oogen
Zijn bij U van eeuwigheid....

„O, wat is dat schoone!" zei 't in Pol.

„Sla de zonden nimmer ga,
Die mijn jonkheid heeft bedreven
Denk aan mij toch in gena,
Om Uw goedheid d'eer te geven!"

Neen, dat was geen kettertaal! Dat was spreken tot „ons Heer"!

Nu klonken eerst enkele orgeltonen, en dan begonnen alle aanwezigen uit hun boeken te zingen „juist hetzelfde, dat dienen heere daar gelezen hadde."

Dat zingen, hoewel in veel sneller tempo dan in Holland, ging hem te langzaam; doch 't was iets aan den buitenkant, dat er minder op aan kwam. Na 't zingen zei de man op den preekstoel:

„In den naam des Vaders, des Zoons, en des Heiligen Geestes!"

Pol maakte plechtig het teeken des kruises en

verzekerde zich zelf, dat dit geen ketters waren. Nu gingen de mannen en jongens staan, vouwden hun handen en sloten hun oogen.

Wat dat nu weer te beteekenen had! Strak hield hij zijn oog op den predikant; die sloot ook zijn oogen en begon te spreken.

Dat was spreken tot God! 't was bidden; maar niet uit een gebedenboek. 't Was „lezen uit het herte." Hij had dat nooit gehoord. Hij bad mee met dien man: hij kon 't niet laten: 't ging vanzelf!

Bij het hooren van „in den naam van onzen Heere Jezus Christus, Amen!" sloeg Pol weer een kruis; alle mannen en jongens gingen zitten en alle oogen waren weer open. Er was hier meer te zien, dan hij gedacht had!

Na weer eenige onbegrijpelijke woorden en getallen grepen nu alle menschen naar het groote boek, bladerden er even in en wachtten stil tot de man op den preekstoel begon vóór te lezen.

't Was Lukas 8 : 1—18, de gelijkenis van den zaaier, en de drie volgende verzen:

19. En Zijne moeder en Zijne broeders kwamen tot Hem, en konden bij Hem niet komen vanwege de schare. 20. En Hem werd geboodschapt van eenigen, die zeiden: Uwe moeder en uwe broeders staan daar buiten, begeerende u te zien! 21. Maar Hij antwoordde en zeide tot hen: Mijne moeder en mijne broeders zijn dezen, die Gods Woord hooren, en datzelve doen.

Nu begon de prediker zijn hoorders toe te spreken. Hij hield geen Hollandsche preek, want dan wist hij, dat zijn gehoor spoedig het gebouwtje zou verlaten. Hij preekte niet; hij sprak tot de menschen.

Telkens kwamen nieuwe hoorders binnen, tot aan 't einde toe zelfs, en sommigen gingen spoedig weer heen. 't Was hier de heilige kunst om iederen hoorder, zooveel mogelijk, een heel stuk, hoe klein dan ook, van de waarheid Gods mee te geven — Christus, de Gekruisigde — de kracht Gods tot zaligheid — een iegelijk, die gelooft. Want de prediker wist het, dat vooral 's Zondags menigeen daar kwam, die misschien in geen jaren weer in de gelegenheid zou zijn, nóg eens het Evangelie te hooren. Hij wist het, dat soms een kort woord, van hier meegenomen, op het dorp van mond tot mond voortging en anderen prikkelde, om — zoodra zich de gelegenheid aanbood — ook eens de Evangelieprediking bij te wonen.

Pol hoorde den prediker beginnen over de gebenedijde maagd Maria: die was waarlijk een gebenedijde vrouw, en vooral dáárom, dat zij de woorden, die zij aangaande onzen Heere Jezus Christus, die uit haar geboren was, hoorde — van de herders — en al die woorden bewaarde en overlegde in haar hart. En wat stond er nu hier in het voorgelezen gedeelte der H. Schrift? — Dat al degenen, die Gods Woord hoorden en deden, door den Heere Jezus gelijk geschat werden met Zijn moeder. En wat was nu het Woord Gods?

Dat was de H. Schrift, en de H. Schrift alleen, en waarin de groote hoofdzaak is, wat in vers 1 staat: „het Evangelie van het Koninkrijk Gods".

Dat Evangelie, die blijde boodschap, was, dat een iegelijk, die in Jezus Christus geloofde met zijn gansche hart, zalig zou worden. Die blijde boodschap kwam nu tot hen allen, „tot u, en tot u...."

Pol begreep, dat het ook tot hém, tot hem persoonlijk gezegd werd. „Diene man" had zelfs met den vinger naar hem gewezen.

„Gij hoort het Woord Gods! Wat zult ge er nu mee doen? — Maria bewaarde die woorden en overlegde ze. Gij moet haar daarin navolgen! — En gij moet nog meer doen!

Wat? — gelooft gij het niet?

Kom aan! wat is meer: het Woord Gods overleggen, of het Woord Gods doen?

Pol was de eenige niet, die bijna hoorbaar lispelde: „dóen, dóen is meer!"

Maria noemde Christus haren Zaligmaker, en heeft het dus ook verder gebracht dan tot enkel overleggen: zij heeft het Woord Gods ook gedaan, anders had zij Christus niet haren Zaligmaker kunnen noemen. En als Hij ook u werkelijk tot den eenigen, volkomen Zaligmaker is geworden; als gij Hem werkelijk als uwen Heer en Meester en Koning, naar Zijn Woord gehoorzaamt, dan kan gezegd worden, dat gij niet alleen Gods Woorden overlegt; maar ook, dat gij ze doet!"

Pol klonk dat alles als de waarheid in de ooren:

hoe eenvoudig toch! en 't was alles uit 't H. Schrift! En 't was allemaal Vlaamsch, je kon er met je verstand goed bij, en je hart zei, dat het zóó was! Dát was nu de waarheid! Dat hij dat nu voor 't eerst hoorde! Alle menschen moesten dát hooren, dát weten!

„Gij hoort de Woorden Gods! Wat zult gij er nu mee doen? Als gij ze wél overlegt, zooals Maria, kunt gij niet zeggen, dat het slechte woorden zijn."

Pol en anderen schudden ontkennend het hoofd.

„Maar gij moet verder gaan dan enkel toestemmen, dat de Woorden Gods goede woorden zijn, anders hebt ge er nog niets aan...."

„Hij heeft gelijk! 't is waar!" zei Pol tot zijn buurman, zóó, dat ook anderen het hoorden; niemand echter, die daarop lette: men was dit gewoon.

„Ziet eens, wat onze Heer Jezus daarvan zegt; luistert eens:

Hij zegt, dat het Woord Gods een zaad is, dat gezaaid wordt in de harten der menschen. Het zaad is goed; maar als het op de straat valt, komt er niets van terecht; de musschen en duiven pikken het weg. Welnu, als gij met het Woord Gods, dat gij nu hoort, niet verder komt dan tot het eind van de Hoogstraat, omdat de Duivel in uw hart zegt, dat ge liever een pintje bier moet pakken, of een uurtje in een danskot moet doorbrengen dan over de Woorden Gods na te denken —, dan is het Woord Gods voor u verloren: 't Is weg! De Duivel heeft het weggepikt!"

Pol besloot, om dien avond niet meer naar de estaminet te gaan.

„Ander zaad valt in een harden grond, kiemt snel en verdort eer 't vruchten draagt. Gij kunt het Woord Gods meedragen naar uw huis, het schoon en waar vinden en er met anderen over spreken als over de heerlijkste zaak van de wereld. Het kan zóó krachtig in u werken, dat ge ophoudt een dronkaard, leugenaar, vechter, vloeker, bedrieger te zijn, dat ge in alles naar den wille Gods tracht te leven! Maar over een week, of maand, of twee maanden zegt ge: Och, wat heb ik nu toch aan zulk een leven! Laat ik maar liever weer pintjes drinken en dansen. Wat heb je aan die eerlijkheid: 't is al maar schade! Wat heb je er aan, als je al maar de waarheid zegt: de menschen gelooven je toch niet! Kom, wat maal ik om 't Evangelie! 't Is toch veel gemakkelijker, mijnheer pastoor voor je ziel en zaligheid te laten zorgen!

„Ach, lieve menschen! dan is het zaad weg, en al dat snelle groeien was voor niets. 't Geleek een paarl, en 't was — een zeepbel!

O, bidt toch! bidt den hemelschen Landman, dat Hij uwe harten toebereide, om het Woord des levens te kunnen bewaren!

't Zaad kan ook vallen tusschen de doornen. Heeft iemand uwer ooit korenaren kunnen vinden tusschen de hooge wilde doornen?

Pol schudde hard van „neen".

Uit het zaad, dat daar viel, kwam wel een halm voort; maar welk een halm! zóó hoog! zóó! maar slap als een draad sajet: te teer en te mager om alleen recht op te staan, te zwak en te ziek, om een

zonnestraaltje te kunnen verdragen. Den éénen dag zag men nog de lintspriet, en den anderen dag was 't weg! — weg! — weg! — door de doornen verstikt! zonder vrucht na te laten!

Gij hoort nu het Woord Gods! gij overlegt het misschien in uw hart! Gij begint zelfs, om dat Woord te doen! Gij geeft u aan Jezus en Zijn leering over! Gij kiest Hem tot uw Heer en Meester! — Ja? doet gij dat?"

Pol meende, dat hij ja of neen moest zeggen; hij knikte „ja!"

„Maar gij komt thuis en zijt enkel vervuld van de dingen dezer wereld. Gij bekommert u alleen, hoe uw daghuur te verdienen, en waarvan ge leven zult. Ge denkt uitsluitend aan een huis, dat ge bouwen, een vrouw, die ge trouwen zult. De groote wereld is vol nietige, kleine en groote dingen; maar zelfs 't allerkleinste kan zóó het hart vervullen, dat — het Woord Gods er niet in volgroeien kan, en verstikt is, eer het vrucht kan dragen.

O, jammer! jammer! van dat heerlijke Woord Gods! O, jammer! jammer! Jezus kan in 't hart niet, omdat het vol is van mooie kleeren of alle andere leege dingen. O jammer! het hart is zóó vol vrienden en vriendinnen, vol feest en kermis, dat er geen plaatsje is voor Jezus! O, laat ons bidden, dat het zaad des Woords bij ons niet in de doornen valle; maar in vruchtbare aarde!

Het zaad, dat in goede aarde valt, wast op en brengt vrucht voort, 't eene minder 't ander meer.

Zóó moet ook het Woord Gods in een eerlijk en goed hart vallen, wil het vrucht voor den eeuwigen oogst afwerpen. Hebt gij een eerlijk en goed hart?

Pol knikte van „ja" en anderen deden evenzoo.

„Wat is een eerlijk en goed hart? Want dat moet ge weten! De wijze landman zaait alleen in geschikten grond.

Kent gij uw hart? Zoo? Kent gij het zoo goed, als de kleeren, die het bedekken?

Wat is een eerlijk en goed hart?

Luistert! het is zoo de moeite waard, om het te weten.

Een eerlijk en goed hart is zulk een hart, dat zegt: „Och, wat ben ik toch een verkeerd mensch, dat ik liever het kwade wil doen dan het goede. Och, wat ben ik heel mijn leven lang ongehoorzaam aan God! Ik heb nooit ernstig gevraagd, wat in waarheid Zijn wil was. Altijd heb ik mijzelf gezocht, en niet God. Wat ben ik toch een zondaar! Och, of ik toch van mijn zonden verlost kon worden, en dat ik toch zóó nieuw gemaakt kon worden, dat ik voortaan altijd Gods wil zou willen doen!"

Een hart, dat zóó spreekt, dat is een eerlijk en goed hart! Dat is vruchtbare aarde, door Gods Heiligen Geest geploegd en toebereid.

Maar nu ziet ge ook terstond wel duidelijk in, dat als tot zulk een hart gezegd wordt: Jezus Christus, het Lam Gods, is in de wereld gekomen, om uw zonden weg te nemen, om uw straf te dragen, om een nieuw hemelsch mensch van u te maken! — als

dat tot zulk een hart gezegd wordt, dan is het antwoord: O, mijn lieve Jezus! U, U moet ik hebben, want Gij vergeeft alle zonden en Gij geeft het eeuwige leven! U wil ik dienen! U alleen!

Dit zijn degenen van wie Jezus zeide:

Mijne moeder en mijne broeders zijn deze, die Gods Woord hooren, en datzelve doen.

En als gij daarin standvastig blijft, blijft gehoorzamen het Woord Gods, dan zal ook het eeuwige deel van Maria en alle ware heiligen — die door het bloed van den Zoon Gods in eeuwigheid geheiligd zijn — dan zal ook dat deel het uwe zijn, Amen."

„Amen!" zeiden de hoorders, en ook Pol zei: „Amen."

Enkele menschen verlieten nu hun plaats en gingen heen, waarom Pol meende, dat het gedaan was, en ook heen ging. Hij was zóó vervuld van al het gehoorde, dat hij doelloos heen liep en in het stadspark terecht kwam. Hij kon zich maar niet verklaren, hoe het mogelijk was, dat hij op zijn leeftijd zóó iets voor 't eerst hoorde. Dit was een nieuwe waarheid of een oude; maar in elk geval was ze wonder schoon. Nooit had hij zóó iets gehoord. Hoe was 't nu toch in de wereld mogelijk, dat de heele stad niet uitliep om zulk een „sermoen" te hooren. Hij zocht de reden hierin, dat het zulk een nietig klein kerkje was, en zonder geestelijke, zonder altaar, zonder beelden, zonder pracht en praal, wierook en wijwater, zonder schoone muziek en — alles

Vlaamsch. Hier hadden oog en oor niets; hier was enkel iets voor 't hart. Hier was niets van wat de menschen zochten, zochten ook in de kerk.

Hier was niets dan het Woord Gods. Hij had nu „van 't H. Schrift" gehoord. Wat zijn moeder dat een schoon sermoen zou gevonden hebben! Hier ging het niet om 't geld, enkel om de waarheid!

't Was de waarheid! Zijn hart zei 't hem! Al wat „dienen heere" gezegd had van onze lieve Vrouwe en van de heiligen was waar. Al wat hij gezegd had van „ons Heer" was waar! „'t En zijn geen ketters, onmeuglijk!" En wat die prediker veel van de „verschillige herten" wist te vertellen; maar 't was alles waar, dat wist hij zeker!

„Wel a wel! wat dienen man toch vele kon klappen!" Heel zijn lange leven had hij niet zooveel gehoord als nu in een uur tijds! Maar, hiervan was hij zeker, nu wist de predikant ook niets meer. Al wat hij wist, had hij dezen avond gezegd. Er kon ook niet meer van gezegd worden: de waarheid was hiermee uit en aan een eind. Al wat er in 't H. Schrift stond, had hij nu gehoord. Zeker, hij zou nog wel eens naar 't klein kerkje gaan, zeker! maar daar nog meer hooren, nog wat anders, dat kon een verstandig mensch niet verwachten. Wel, wel! wat was dat schoon!

't Was heel anders dan in de andere groote kerken. Van „Wees gegroeten" en „Onze Vaders" had hij niets gehoord: 't was al van Christus, die voor onze zonden gestorven was. Was dit een nieuwe waarheid?

't Moest wel zoo zijn! Nieuw moest het zijn, want anders zou men er toch van gehoord moeten hebben! En wáár was het, want dit bevredigde het hart — juist het hart, dat door God was toebereid — het eerlijke, goede hart, dat verzoening en vrede zocht niet in eigen doen, maar in Christus. Hoe kon nu die man die nieuwe waarheid weten? Als Christus nu nog op aarde kwam, en Zijne heilige apostelen, dan zouden zij nu deze nieuwe waarheid aan alle menschen leeren!

Hoe wist die man dat nu!

E la la! uit het H. Schrift!

Maar de pastors hadden 't H. Schrift ook!

Ja, hoe was dat nu? En als 't uit 't H. Schrift was, dan was 't geen nieuwe waarheid, maar de oude.

De Jansenisten lazen ook 't H. Schrift; die konden ook zàlig worden in hún kerk! Wel, a wel! dat „ons Heer" toch niet zorgde, dat de menschen beter de waarheid konden „verkennen".

't Ware toch zonde en jammer, dat zóó weinig menschen als in dat kerkje waren, maar alleen de waarheid wisten!

Wacht maar, hij zou 't onderzoeken! Onze lieve Vrouwe overlegde 't in „heur herte"; dat zou hij ook doen. Zondag weer naar 't „klein kerkje!"

Daar liep in eens Michiel Laarze hem tegen 't lijf.

„Sa, slijper! en hoe gaat het?"

„A wel! goed, Michiel! en u?"

„Ook wel! 'k Hebbe u in 't Evangelie gezien!"

„Gij zijt gij daar dan ook geweest, Michiel!"

„Ik hoore daaraan, Pol! En hoe hebt gij 't sermoen gevonden?"

Pol bedacht zich een oogenblik. Wat ging het Michiel aan, hoe hij 't sermoen gevonden had! „Zwijgen, zwijgen!" Hij wou er eerst meer van weten, eer hij zich daarover uitsprak. In elk geval, als je iets koopen wilde, moest je dat niet laten merken; maar doen, of je er geen belang in stelde.

„A wel, Pol! en was 't geen schoon sermoen?"

„Ba ja 't! 't was wel schoone!" en nu begon hij uit een anderen hoek van zijn hart. Zeker, het was schoon; maar dat moest het zijn ook. Op de markt stonden de menschen ook „schoone te klappen", om hun waar aan den man te brengen. Dat behoorde bij de merchandise. En hoe minderwaardiger het artikel was, hoe schooner er gewoonlijk over geklapt werd. Op de markt kochten de menschen soms fleschjes met niets dan gekleurd water van een kwakzalver, water dat nergens voor deugde. Als de kwakzalver niet alle schoons en goeds verzon en dat den menschen wijsmaakte, zouden ze het niet koopen. Hij zou zijn geld niet weggooien: 't was toch onmogelijk, dat één zulk een geneesmiddel alle ziekten en alle kwalen kon genezen! Als zoo'n kwakzalver ging zeggen, dat 't alleen goed was voor één kwaal, dan zou hij misschien koopen. Wat overal goed voor was, deugde nergens voor.

Wat hij dezen avond gehoord had, was ook al te schoone: zoo iets kon niet bestaan! Maar daarmee werden de menschen gelokt.

„Gij kunt goed klappen, Pol! en gij klapt wijze ook, gij! 'k En ga u dat niet ontstrijden! Maar algelijk ga 'k u entwat zeggen: Gij hebt korze, (koorts) en gij gaat naar de markt en koopt 'n flaschen medicijn tegen de korze: hoe gaat gij dan weten, of 't goed is of niet?"

„A wel! ik ga 't innemen, en is 't dat het deugd doet, 't is goed, en is 't, dat het geen deugd en doet, 't en deugt niet, 't is ten onbate!"

„Juist! daar hebbe ik u! gij gaat het probieren! — En weet gij, dat den Heere Jezus in 't H. Schrift zegt: — luistert goed! — „Als entwien wil Zijnen wille doen, die zal van deze leere bekennen, of dat ze uit God is, of niet!" Dat zegt, als dat, als gij 't Woord Gods doet, dat gij dan ondervinden kunt, of 't waar is, of dat het gelogen is!"

Michiel zweeg, en Pol bedacht zich even om te antwoorden.

„Michiel! luistert! 't H. Schrift heeft altijden gelijk! Zijt gij geleerd?"

„Ja 'k!"

„Gij kunt in 't H. Schrift lezen, gij?"

„Ja 'k!"

„Hebt gij 't H. Schrift in huis?"

„Ja 'k! een groote, zóó!"

„'t Is toch een dingen, Michiel! dat ik niet geleerd en ben! 'k Gave vichtig (50) franc, als ik geleerd ware!"

„A wel, Pol! ik ga 't u leeren voor nieten! Kom maar mee naar mijn huis!"

Pol's oogen flikkerden van blijdschap, dat er mogelijkheid bestond, om nog 't lezen te leeren. Dan kon hij zelf het Woord Gods lezen! Dan zou niemand hem kunnen bedriegen, want je mocht niemand vertrouwen, zelfs „dienen man van 't klein kerkje niet."

„'k Ben te wege van naar mijn huis te gaan!"

„G' en doet! ga mee met mij: 't wijf heeft de kaffée bruin, kom!"

Pol ging mee.

Michiel Laarze woonde in een oud krot, in een laagte, even buiten de stad. Pol vond er zich terstond op zijn gemak, omdat het een krot was, vol beddebakken en menschen, want Michiel had een vrouw en zeven kinderen, waarbij nog zeer jonge. Vrouw Laarze en de slijper kenden elkaar van 't slijpen, en zij was blijde, dat haar man hem meebracht. Spoedig stond de tafel vol boterhammen en koffiekommen. Michiel gaf den kinderen een teeken, dat ze zouden bidden en ging toen zelf vóór in 't gebed, dat kort en ernstig en heelemaal Vlaamsch was, nog weer heel anders dan het bidden van den predikant. Pol hoorde wonder op: dat had hij nog nooit beleefd! Heelemaal een gebed „uit het herte"!

Nu begon het „soppen". Evenals overal daar, had ieder, groot en klein, een groote kom koffie voor zich, en geen bete brood werd in den mond gestoken, of ze werd eerst „gesopt" in de koffie. Of men een goed of een slecht gebit had, het geweekte brood ging gemakkelijk naar binnen, en spoedig was men gereed.

Michiel liet zich nu door een der jongens den Bijbel

brengen, sloeg het boek open en las Psalm 42 en 43 (in den R. K. Bijbel is dit één Psalm).

„Ik hoore, dat datte 't H. Schrift is!" merkte Pol op.

„Waaraan hoort gij datte, Moerebeeke?" „Van dat het in de messe gelezen wordt!" Dat wist Michiel, die tot voor twee jaar zelf R. Katholiek was, ook wel; hij wilde maar weten, of Pol het opmerkte.

„Gaat gij mij nu seffens leeren lezen?"

„Já 'k; maar wij moeten eerst nog de dankzegginge doen!"

Michiel deed de dankzegging, eenvoudig, kort. Thuur (Arthur) moest nu den Bijbel weer wegleggen en het groote N. Testament brengen: die letters waren, om te leeren lezen, duidelijker.

Michiel lei hem uit, dat de Bijbel bestond uit Oud- en Nieuw Testament: dat 't N. Testament de geschiedenis bevatte van „ons Heer" en de heilige apostelen, en de brieven van de H. Apostelen, en dat zulk een groot boek slechts een halven franc kostte.

Nu zou de leesles aanvangen.

„Kent gij den A B, Moerebeeke?"

„Neen 'k, Michiel!"

Daar zetten de kinderen in eens allemaal een gezicht van: Heb ik nou van al mijn leven!

„Zulken grooten vent, en die en kent nog den A B niet!" en drie kinderen gelijk begonnen door elkander het A B C op te zeggen. Dit trof Thuur zóó, dat hij hard begon te lachen, en zei:

„Nu gaat onzen ouden kot nog een schole zijn!"

en 't werd nu zóó druk, dat Michiel zichzelf niet meer kon verstaan, en zei:

„Wijf! geeft die droefaards (deugnieten) doch 'ne rammelinge, dat ze zwijgen!"

Vrouw Laarze gaf aan een paar een rammeling, dat de vier jongsten in een uithoek van de kamer kropen, en daar hun uiterste kracht aanwendden, om hun lachen in te houden.

„'k En moete nieten meer hooren, wei!" (hoor!) zei vader Laarze, en toen 't goed stil was, begon hij weer. Hij vond, dat het niet noodig was, het A B C te kennen, om te kunnen leeren lezen.

„Kijkt een keer hier!" — zei hij en wees met een stopnaald de letter e aan. Pol moest nu dezelfde letter in andere woorden zoeken en ze telkens noemen. Dat ging: „ê, ê, ê, ê, nog eene, ê, ê."

Dat was best! nu een andere letter, n (enne). Pol moest nu weer de letter n zoeken, aanwijzen en noemen. Wat zat hij te turen:

„'k Hebbe d'r ééne: enne, — weer eene, enne, enne, enne...."

„'t Zijn allegare (h)ennen en geen eene (h)ane!" (De Vlaming spreekt nooit de h uit en zegt dus „enne" en „ane" voor henne en hane) merkte een der in den hoek verscholen jongens op, waarna al de kinderen onbedaarlijk begonnen te lachen.

„Zwijgt! droefaards!" riep Michiel; maar Pol had de zet zóó geestig gevonden, dat hij boven allen uitlachte en de schuldige woorden herhaalde:

„'t Zijn allegaar (h)ennen en geen eene (h)ane!"

„Leest nu zelf 'ne keer! zoekt het en leest!"
bladz. 113.

Nu was van zwijgen heelemaal geen sprake. Als Moerebeeke zoo hard lachte, mochten zij 't ook doen, meenden ze.

„Wilt gij zwijgen!" schrilde nu de moeder, opvliegend, en dat hielp.

Pol kon nu weer beginnen:

„enne, enne, daar twee, — enne, enne...."

„'t Zijn weeral allegare (h)ennen!" riep er een, en een ander begon:

„Kok kok — kok kok kok — kok kok kok...." en een ander viel in:

„Seffens de (h)anen ook: kukelu, kukelukoak!"

Daar had je moeder nu al!

„Allée! allegare naar bed!"

In minder dan een halve minuut tijds was het heele jonge gespuis verdwenen, niets achterlatend dan een gesmoord lachen en een fluisterend: kok kok kok koak! kukelekuu! kok kok kok koak! kukelekuuu!

Pol had in lang zooveel schik niet gehad. Hij wilde o zoo gaarne leeren lezen; maar hij had toch een halven franc willen geven voor een half uur geestigheid en leute van die kinderen.

Nu begon de les weer. Pol moest nu aanwijzen beurtelings een *ê* en een *n*, en die telkens noemen. Daarna wees Michiel het woordje „en" aan. Hier stonden nu de *ê* en de *n* „naast mekare en als gij 't leest, ge naamt datte *en*."

„Leest nu zelf 'ne keer! zoekt het en leest!" Pol vond heel wat woordjes „*en*" en toen hij er geen meer vond, zei Michiel, dat hij nu reeds lezen kon;

doch nog slechts één woordje. Pol echter zei, dat hij al wel twintig „woordekens *en* gelezen had op dezen blad." Dat ware op vijf bladen honderd woordekens.

„Zoo, ik kunne nu al duist keer duist woordekens lezen!" Zooveel toch zouden er wel in „diene grooten boek" staan. De kerel was letterlijk verrukt van geluk, dat hij al zóóveel lezen kon. En dat had hij nu al aan 't Evangelie te danken! „Wacht een beetje!" eer er een jaar om zou zijn, zou hij 't H. Schrift kunnen lezen.

Michiel kende zijn leerling al een beetje, lachte soms — hoewel hij bijna nooit lachte — en begon verder.

„'k Ga u nu een nieuwe letter aanwijzen: Kijkt 'ne keer hier! den dezen heet *d!* Wijst hem aan en naamt hem!"

Pol begon weer: „dé — dé — dé — dé..."

„A wel! wij gaan nu herbeginnen met lezen! Kijkt 'ne keer! naamt ze allegare!"

Dan las Pol: „den, den, den...."

Hij kon dus nu al twee woordjes; en daarna leerde hij de *r* en de *v*, de *m*, de *p* en dan kwam er geen einde haast aan al de woordjes, die hij reeds lezen kon.

Maar nu waren ze ook beiden zoo moe en op, dat Michiel zei, liever een dag aan de machine te staan, en Pol vond het zwaarder dan slijpen. Toch wist hij geen raad met al zijn geluk en blijdschap: 't was te veel! 't Evangelie was toch een bijzonder ding, want dááraan had hij 't te danken, dat hij zou kunnen in 't H. Schrift lezen.

Hij vroeg, en kreeg vergunning, om „den boek" mee naar zijn huis te nemen. Bij het hartelijke „goê nacht allegaar" van Pol was treffend:

„Michiel! Ons Heer zal 't u loonen, wat gij aan mij gedaan hebt dezen avond!"

Pol de slijper met een boek onder den arm! Hij lachte, als hij er aan dacht, wat de menschen daarvan wel zouden zeggen. Gelukkig merkte niemand het op, want het was al zóó laat, dat alleen door bier benevelde oogen hem voorbij dreven, die bij zóó weinig „klaarte" geen boek meer van een turf konden onderscheiden.

Doch nauwelijks had hij de deur van zijn kosthuis achter zich of 't begon.

„Moerebeeke! wat moet je gij met 'nen boek doen? G' en zijt niet geleerd!"

„A wel, d'r in lezen!"

„G' en kunt dat niet, gij?"

„'t Doet! een letje!" (= Wél waar, een beetje).

Stein Brusseleer was wel geleerd, was zelfs, zoo als men 't daar zei „stijf geleerd." Pol wist dat en reikte hem het boek toe. Stein zag alleen naar 't titelblad.

„'nen brokke van 'nen ketterschen Bijbel!"

„A wel, Stein! hoe weet gij datte?"

„Van dat het niet en geaprobierd is van den Bisschop!"

„Wat is datte, Stein! geapperdepierd, of hoe naamt gij datte?"

„Dat het niet goedgekeurd en is van den Bisschop! wij meugen wijlui dat niet en lezen!"

„Waarvan niet, Stein?"

„'t Is kettersch!"

Pol's gelaat betrok een weinig, teekende teleurstelling, en Stein merkte het.

„Maar 't en is daarvan niet slecht!"

Nu kon Pol er heelemaal niet meer bij: 't was kettersch en toch niet slecht; vragend zag hij Stein aan, en die zei:

„Pol, luistert! de kerke en is maar een aardigen dink: de pastors verbieden veel, dat goed is en gebieden veel, dat slecht is, en 't is alles om de glorie van de H. Kerke. Maar ik peize, dat ze niet veel en geven om de glorie van ons Heer! Gij moet maar dienen boek lezen! Gij zult dan ondervinden, wat 'nen aardigen dink de H. Kerke is!"

Stein Brusseleer was één van de vele Vlamingen, die nog een appeltje hadden te schillen met de kerk. Zoodra „meneere pastor" niet spoedig genoeg iemands wensch vervulde, werd dit aan de kerk geweten, aan alles, wat aan de kerk behoorde, tot aan den Paus toe. Alleen om zich op den pastor, den deken, of ook maar op een onderpastor of broeder, de moederoverste of een zuster te wreken, keerde men de kerk den rug toe en wierp zich in de armen van het liberalisme, socialisme, spiritisme, of ook — begon men de H. Schrift te lezen, en soms ook — de Protestantsche Kerk te bezoeken. Dit overgaan naar een andere partij noemde men „de kazakke keeren".

Stein Brusseleer was woest op de nonnekes van 't

klooster bij hem in de buurt. Zijn ambacht was „spekkenbakker" (spekken = babbelaars, kussentjes, ballen, kokinjes, doch verder ook alle kleine suikerwerken). Stein's spekken hadden een goeden naam, en dat beteekende wat in een stad, waar de kinderen nooit naar school gingen zonder „drinkgeld". De allerkleinste kinderen kregen een halven cent, grooteren een heelen en de grootsten twee cent drinkgeld. De meeste kinderen zouden 't eenvoudig „verpoffen" om zonder drinkgeld naar school te gaan.

Dit „drinkgeld" werd meest besteed aan „spekken". Is het wonder, dat een spekkenbakker een man van zaken kon zijn? In vele straten, waar bijv. tachtig huizen stonden, waren daarvan een dertig estaminets en in twintig verkocht men „spekken".

Maar — de zusters zelf, op de zusterscholen, deden ook winkeltje en verkochten spekken aan de schoolkinderen, gelijk de zusters in de Godshuizen voor oude lieden ook „druppels" (glaasjes sterke drank) en pinten verkochten: de oude lieden hadden toch ook hun drinkgeld, en waar konden ze dat beter besteden dan bij de zusters, die hen dienden? Meteen hield men dan beter toezicht over de lieden en wist vanzelf de hoeveelheid en het gehalte van wat ze naar binnen wipten. Welnu, de zusters, die spekken verkochten, hadden 't den spekkenbakker gedaan. Stein had altijd de leverantie gehad; maar .... de zusterkens hadden met zijn kalf geploegd. Zijn vrouw was door en door Christelijk; als Stein 't niet keerde, zou ze een „dibbe" worden. De zusters waren haar beste

vriendinnen. Doch — zooals Stein zei — ze hadden met zijn vrouw ook over andere dan Christelijke dingen gesproken: ook over de lekkere spekken van haren man, en wat hij toch in die spekken deed, en hoe hij ze maakte. En 't slot was geweest: „Z'en moesten geen spekken meer hebben van Brusseleer; ze bieken ze zelf!"

Stein was woest geweest; door „'t dulle" heen. Hij had zijn vrouw gescholden en de zusters en de pastors en de heele kerk. „Daar waren die religieusen maar goed voor, om de onnoozele Christene menschen den laatsten droppel bloed uit te zuigen! Waar dat tuig kwam, daar verdween alle welvaart, daar brachten ze tweedracht in de gezinnen en werd alle menschelijk wezen tot de ploertigste stompzinnigheid gedoemd!" 't Was vreeselijk, zoo „dul" als hij was! De kinderen zouden terstond naar de liberale school! 't Zou nu eens blijken, wie over zijn gezin en zijn huishouden te gebieden had, hij of die kwezels! En hemzelf zouden ze nooit meer in de kerk zien!

Helaas, in de estaminet zag men hem nu zoo veel te meer! En dat deed aan de spekkenbakkerij niet minder kwaad dan het klooster. De armoede had nu en dan haar magere kaken door een kier der deur vertoond, en — madam Brusseleer — die een propere, nijvere vrouw was — had zelf de handen uitgestoken om die magere indringster buiten haar huis te houden: zij was begonnen met kostgangers te houden. Terwille van haar man had ze haar Christelijkheid leeren temperen: zij deed niet veel meer aan de kerk,

en slechts in 't geheim bezocht ze nog de zusters: haar man mocht dat niet weten.

Pol voelde zich als op de grens van twee zoo geheel verschillende werelden geplaatst. Met het gelaat stond hij gekeerd naar de nieuwe: dáár voorspelde hem de dageraad een schoonen dag! Achter hem lag de bekende wereld in afkeerwekkend donker! Het licht trok hem aan.

Maar was dat licht van boven? Of — kwam het uit den afgrond?

Hij zou naar zijn bed gaan, en was reeds half ontkleed. Maar hij moest eerst nog eens zijn boek ter hand nemen, „'nen brokke van 'nen ketterschen Bijbel" — Vooreerst was het in elk geval al veel, dat hij daaruit leerde lezen. Lezen.... „en — en — der — pen — den — ver — men...." Hij sloot het boek: „de lampe en gaf geen klaarte genoeg!"

Hij prevelde zijn Wees Gegroet en Onze Vader, dacht aan zijn moeder en zijn broer en.... aan Ufrazie.

Ufrazie was „stijf geleerd" in 't Christlijke!

Sedert hij eenige malen met haar gesproken had, was hij zichzelf als zeer onwetend voorgekomen.

Zij was — in 't Christlijk — reeds zijn vraagbaak: Zij had een boek, dat de menschen 't H. Schrift, en soms „Bijbel" „vernaamden". Daar stond van alles in, van Adam en Eva en van de Patriarchen en de H. profeten en apostelen — en 't lijden en sterven van ons Heer en van onze lieve Vrouwe, en — en —

„ja, hoe vernaamden ze dat ook weer, van 't ap — apo — 't was van 't ende van de wereld; maar datte van 't ende, dat wilde hij eens aan Ufrazie vragen. Hij had daarop gepeisd onder 't sermoen van „dienen heere". Maar hij wist niet meer wat.

Zoo „al peizen" was Pol in slaap gevallen.

HOOFDSTUK VIII.

De zaken van Pol den slijper gingen best, en hij had — betrekkelijk — een gemakkelijk leven. Verre reizen behoefde hij niet meer te doen. 's Morgens vroeg beginnen? — Geen sprake van: de menschen hier stonden 's morgens veel later op dan „in den buiten" en 's avonds wilden ze niet lastig gevallen worden door den slijper. 's Morgens had hij het druk met messen te slijpen voor de hôtels. Scharen waren er overal en altijd te slijpen. In 't zomersaizoen schoor hij vier, vijf honden per week. De barbierderij bracht in huis meer op dan op straat, hoewel er nog altijd lieden waren, die — voor de leute — zich op straat lieten scheren. De tanden-trekkerij beteekende hier in de stad niets meer: slechts een enkel vriend verloste hij van een tand of — zweer. Maar de eksteroogensnijderij breidde zich verbazend uit.

Als slijper had Pol heel wat concurrenten; maar och, dat was „allegaar zulken bucht (schorem)", de een al ellendiger en haveloozer dan de ander. Daar had je onder anderen de zoogenaamde „Heilige

familie," de gansche stad door bij dien naam bekend. Ze bestond uit man, vrouw, zoon en kar. De halfonnoozele vrouw had, als wijste van de overige drie, de leiding. De overige drie? De kar deed ook dwaas. 't Was misschien mee de schuld van de kar, dat de drie menschen bijna zonder verstand waren.

De vader, die sleep, kon zelf het rad niet draaien: zoo gebrekkig waren zijn beenen. Wilde hij slijpen, dan moest de zoon draaien aan 't groote houten rad. Doch de beweging moest door een drijfriem of snaar overgebracht worden naar den kleinen slijpsteen. En dat kon niet anders hier, of een derde persoon was noodig, om met beide handen den riem te leiden, en daartoe deed de vrouw en moeder dienst. Nu had het wiel zulke dwaze nukken, dat het hoogstens vier of vijf maal rond ging, of 't wierp den drijfriem af. Dan werd de fabriek stop gezet, en al het slijperspersoneel was noodig om met gemeenschappelijk overleg — wat, zelfs vertienvoudigd, nog altijd een minieme hoeveelheid was — den riem weer om het rad te leggen. Niemand van het drietal had eenig begrip van slijpen: als de man de schaaroogen en den buitenkant — van de snee bleef hij voorzichtigheidshalve af — maar glad had geslepen, meende hij, dat het al heel welletjes was.

Toch ging hier de slijperij druk. De Vlamingen beminnen de leute boven alles. En 't was toch „zulken leute" om van uit de woonkamer 't gezicht te hebben op die druk doende „Heilige Familie". Voor een enkele „zeven cings en half" had je een vol uur de

grootste pret, want ze hadden met hun vieren minstens een uur werk over een schaar. Daar de kar spektakel maakte voor tien, kon het overige drietal elkander door woorden niet verstaan, en werd er dan ook niet anders dan door gebaren gesproken; en dat ging altijd druk, waaraan echter de zoon 't minst deel nam, omdat die — onder 't draaien — bijna immer rauwe uien of suikerijwortel at.

Met de kleeding van het drietal ging het nogal: ze was natuurlijk eerst door anderen afgedragen. De vrouw echter was klein, en ze scheen — aan de rokken te zien — alleen in de gunst te staan van buitengewoon lange dames. Erg was dat niet, want binnen een week tijds was de overtollige lengte er door haar man, haar zoon en de kar — bij ongeluk — afgetrapt, reden waarom niemand mocht beweren, dat haar kleeding beslist onberispelijk was. De schoenen van het drietal lieten ook veel te wenschen over, omdat de bezitters hun schoeisel gewoonlijk niet eerder weg gaven, dan als het voor niets meer kon dienen. Doch de slijpersfamilie wist raad. Geen stukje touw of band werd gevonden, of ze bonden het om de verschillende losse schoendeelen, waarin hun voeten geborgen waren.

Met dit vierdeelig concurrentschap was Pol beste vrienden: hij had er eigenlijk het patronaat over. Hun slijpen benadeelde 't zijne niet: hij moest toch altijd het slijpen van de H. Familie weer overdoen, en waar hij kon, sprak hij een goed woordje voor „de arme dutsen" bij de lui, voor wie hij sleep,

zoodat ze bij hun „zeven cings en half" altijd nog eenige boterhammen toe kregen.

Als de winter zijn intocht deed, kwam voor de meeste slijpers vast altijd de armoe mee: dan ging van lieverlede het een na het ander naar „de woeker" (lomberd), tot zelfs de slijpsteenen en soms de heele kar. Maar dan was de kip geslacht. En — Pol was de eerste, aan wien men zijn nood klaagde, en Pol was de eerste, die in hun nood voorzag. Hij at 's winters zijn brood niet alleen.

Maar als dan 't voorjaar weer kwam, hield in eens Pol's medelijden op. Dan moesten ze weer aan 't werk, weer aan 't slijpen. Doch ze hadden geen steenen, geen dit en geen dat, en — Pol rustte zijn concurrenten weer uit om te kunnen slijpen, en dan — kenden ze in eens hun weldoener niet meer: zij trachtten hem messen en scharen voor den neus weg te snappen.

Maar Pol was een gewiekste zakenman!

„Wat kost het van 'ne schare, slijper?"

Eerst bekeek hij de schaar: was ze 't laatst door hem geslepen, dan kostte 't het gewone geld; maar anders kostte het den dubbelen prijs.

„Madam! de schare is bedorven door 'nen ander slijper!" dus moest hij nu dubbel werk doen en dubbel geld hebben.

De meeste menschen erkenden terstond, dat de schaar bedorven was, en zagen hun voordeel, door alleen Pol, en niemand anders, te laten slijpen. Alleen wat door de H. Familie geslepen was, werd wel als

nutteloos, doch niet als bedorven geacht, en stond dus niet onder dubbel tarief.

De anderen moesten maar naar buiten gaan slijpen!

„'t Huizeke" van Ufrazie was Pol's tweede tehuis geworden. Hij kwam er nog altijd als „goê vriend". Nu ja, zij zag 't wel voor meer aan, zoo wijs was ze wel, en Pol zelf moest ook wel toestaan, dat het een heel bijzondere vriendschap was — maar — hij had nog heelemaal geen bod gedaan en was door niets gebonden. Hij was al begonnen, ook eens „'t gedacht" van anderen over haar te hooren. Een mensch zelf mat altijd naar zich toe; een ander te laten meten, was zekerder. De lengte der tong was nog altijd een zeer kritieke zaak! Ja, de tong vooral; 't andere was alles meer dan best.

Hij was vroeg met zijn kar thuisgekomen, en kort daarna naar Ufrazie gegaan.

„Ufrazie! ik kome u entwat vragen uit het H. Schrift!"

Maar Ufrazie wilde hem eerst een „tasse kaffée" kunnen aanbieden, kookte haastig wat water en deed ondertusschen een flink stuk „peekaffée" in de kan.

Twee tassen vol lobberdikken drank stonden te geurdampen op de tafel, gedeeltelijk bedekt met naaigerei van de „struische naaiïgge".

„Newaar, Ufrazie! gij hebt eenen Bijbel?"

„'t En is geenen Bijbel: 't is de Bijbelsche historie; maar vele menschen namen het 'nen Bijbel!"

„A sa! en gij kent datte? 'k Zou entwat willen weten van 't ende van de wereld."

„Drinkt eerst een beetje uw kaffée, 'k ga 't u dan zeggen! — Gij meent datte van de Apocalipse!"

„'t Is datte juist, Ufrazie! van de a — a — apopo — hoe naamt gij datte, en wat zegt dat?"

„Van de Apocalipse, dat zegt van de veropenbaringe van 't gene d'r gebeuren gaat aleere 't al op z'n ende komt!

Luistert, Pol! als gij 't enden den tijd zijt, dan gaan eerst Elias en Henoch komen, en die twee gaan sermoenen houden, om alle menschen te bekeeren!"

„'t Is wel, Ufrazie, gij zijt wel bedankt; 't is datte, hetgeen ik geerne wiste! Den eenen heette Elias en den anderen — hoe naamde gij den dien nog?"

„Henoch!"

Henoch en Elias! die twee namen zou hij trachten te onthouden. Elias was een bekende naam; maar Henoch was „gemoeielijk."

Ufrazie vertelde verder, dat Henoch niet gestorven, maar om zijn heilig leven door God was weggenomen. En de profeet Elias was ook niet gestorven; maar in een „gloeiegen" wagen ten hemel gevaren. God had die twee nu ergens verborgen en „'t enden de wereld" zouden ze uit hun plaats te voorschijn komen en allen menschen, Joden en Heidenen, prediken, dat ze zich zouden bekeeren. Pol zat met alle aandacht te luisteren: hij herinnerde zich, dat hij 'tzelfde zóó van zijn moeder gehoord had. Ufrazie wist toch wel veel.

„En is datte nu naar de leere van de H. Kerke?"

„Ba ja 't! 't is uit 't H. Schrift! zóó, 't is de leere van de Kerke!"

Pol moest even lachen, want voor hem was de leer der H. Schrift en de leer der Kerke nu niet zoo grif meer één en 'tzelfde. Als dat zoo was, kon de Kerk allen menschen de H. Schrift in handen geven! Doch daarover nu niet! Later zou hij meer met Ufrazie spreken, nu moest hij weg: „ten achten had hij met entwien te spreken over entwat!" Vóór hij echter de hand ten afscheid reikte, moest hij nog eens de beide namen der profeten hooren.

„Elias en Henoch!"

Toen hartelijke handdrukken en een: „God zegent u!"

Pol sloeg terstond den kortsten weg in naar Michiel Laarze, binnensmonds al maar herhalende de namen: „Elas en Heloch, Elias en Heloch."

Misschien had hij een ontdekking gedaan! Elias en Heloch, als die nu eens hun verborgen plaats hadden verlaten!

Elias en Heloch; wat de wereld dan na aan zijn einde was! Eenige ontroering was op zijn gelaat merkbaar. Als 't nu toch eens zoo was!

Michiel stond voor de deur van zijn huis. Pol vreesde, dat die iets aan zijn oogen of aan zijn gelaat zou merken, hield zijn haastigen tred in en maskerde zich met den voor de hand liggenden gullen glimlach.

„A wel, broeder overste van de niet betalende Sinte Pieterschole! hoe gaat het?"

Michiel wou ook een geestigheid verzinnen; doch die vond ze altijd veel te laat, als 't niet meer noodig was.

„Och, slijper! als 't een beetje gaat, we zullen 't

maar prijzen: 'k hebbe een letteke zeer in mijnen kop! 'ne mensch heeft den dag van vandage zooveel te peizen! 't maksien en liep weer niet goed!"

„'t Is doch een dingen, Michiel!"

Pol meende, dat als iemand hoofdpijn had, dan moest je hem alleen laten, gaf hem de hand en ging heen.

Toch keerde hij nog even terug.

„Zegt een keer, Michiel! wat is de name weer van dienen heere van 't kerkje?"

„Meneere Ponton!"

„Gij zijt bedankt, Michiel! genavend!" Haastig keerde hij zich om en ging heen. Michiel mocht niet weten zijn diepe teleurstelling. Hoe had hij gehoopt, dat „dienen heere" Elias of He — He — 't kwam er nu niet meer op aan! In elk geval, Michiel noemde hem B — B — Bonbon! En dat was niet de naam van den profeet. Toch kon het wel een profeet zijn — van God gezonden — maar 't was dan toch niet één van die twee. Dat was nu toch jammer! Niet om 't langer of korter ende van de wereld, dat niet; maar als hij nu Elias of dien anderen naam had geheeten, dan had hij, Pol, volle zekerheid, dat wat „diene man" leerde, de „waarachtige Goddelijke waarheid" was. Dat je dat maar niet en kost weten!

Thuis gekomen, had Pol terstond zijn N. Testament te voorschijn gehaald, om te lezen. Maar dat viel niet mee: hij kon nog wel „het woordeke van de hennen en de hanen — wel a wel! wat dienen Michiel doch

leutige bubbels van kinderen hadde! Hij „verkende" nog goed het woordeken *en* en *den* en *der*; maar dan was 't uit. Telkens sloeg hij een blad om, overal zoekend naar *en, der, den,* tot hij — bij raming — wel „duist woordekens" gelezen had.

Vrouw Brusseleer had de kinderen al lang in 't bed gestopt; ze zat nu kleeren te verstellen. Haar man was nog op bezoek — zooals het heette — bij de klanten.

Pol zat aan den eenen, en zij aan den anderen kant der tafel.

„Welken boek lees je gij, Moerebeeke?"

„'t Is 't H. Schrift, Madam!"

„A sa! 't H. Schrift?"

Pol keek haar vragend aan.

„'t En is daarvan niet, zie je gij! maar 'k zou u al gelijk willen verzoeken, den boek aan kant te doene, als Stein thuis komt!" Pol's oogen bleven vragen.

„'t En is niet van ditte en 't en is niet van datte! Zie je gij! 'k en zegge ik niet, dat het 'nen slechten boek is.

Van mij meugt gij d'r in lezen, zoo vele gij wilt, en van mijnen vent ook wel; maar mijnen vent en is maar een aardigen vent. 't En is niet van ditte, zie je gij! en 't en is niet van datte, dat ik ook maar zóóveel kwaad van hem zegge, want ik en hebbe daarvoor geen reden; maar gij weetje gij wel, hoe mijnen man is! Altijden stijf christelijk geweest, stijf! 't is in waarheid, dat ik 't zeggen kan. Altijden naar de kerke en al zijn gebeden lezen, en stijf christelijk voor de kinders ook! En 't en is niet van ditte, en

't en is niet van datte, dat ik 't zegge; maar zie je gij! Stein en is niet christelijk meer. 'k En zeggen ik niet, dat het goed is, en 'k en zeggen ik niet, dat het kwaad is, 't en is niet van datte, dat ik 't zegge; maar algelijk, zie je gij, Moerebeeke! gij kent gij mijnen vent, en dat het maar 'nen aardigen vent is, als hij van 't christelijke begint."

Pol wist nu nog niet de reden van het verzoek, om zijn boek weg te leggen, en veranderde dus niets in de vragende trekken van zijn gezicht. Terwijl Madam even op adem trachtte te komen, en hij dus niet behoefde te luisteren, had hij juist een oogenblik tijd, om de tong van vrouw Brusseleer te leggen naast die van Ufrazie, en te meten, welke de langste was; maar die van Madam vond hij verreweg de langste.

„Zie je gij, slijper! 't en is niet van ditte, en 't en is niet van datte, en 't en is van nieuwers entwien niet; maar zie je gij! mijnen vent en moet van de kerke niet meer hebben! En 'k en zegge ik daarvan nieten, van ditte niet en van datte niet, 'k en zeggen ik d'r niet zóóveel van; maar wat ik zeggen wille, is, dat ik niet geerne en hoore kwaad spreken van de zusters. 't Is dáárvan dat ik u vrindelijk verzoeke, den boek weg te leggen, aleer dat Stein thuis komt. Want als hij den boek ziet, begint hij seffens van den Bijbel en van de kerke, vele en nog te letter (weinig), en van de pastors en paters en zusters. En 'k en zeggen ik niet van ditte, en niet van datte, en 'k en zeggen ik nieuwers entwatte van entwien,

nieten, nieten; maar 'k zeggen ik, g' en moet van die menschen geen kwaad spreken. Zie je gij, Pol! 't is daarvan, dat ik zou willen, dat gij den boek weglage aleer dat Stein thuis komt!"

Pol lei nu terstond het boek weg. Hij had Madam begrepen, temeer omdat hij nu Stein ook al een beetje kende.

Veel zin, om met Madam een „letje te klappen" had hij niet. Muziek maken ging ook niet, omdat hij dan de slapende kinderen zou wakker maken. Naar bed gaan? niet dat het nog te vroeg was, maar — als Stein thuis kwam — met veel pintjes in misschien — en Stein was dan zoo woest, zoo scherp, zoo gallig bitter. — Hij wilde maar de komst van Stein afwachten, en zien, wat er dan voor hem te doen zou zijn.

Zoo gemakkelijk mogelijk zette hij zich neer in zijn stoel, lei de armen over elkander, sloot de oogen en — peisde:

„'t Was toch jammer van Stein, zulken wijzen kerel, zulk een geestigen, vriendelijken vent, dat.... ja, wat was nu eigenlijk jammer?.... 't Zat hem niet in Stein, 't zat hem in de pintjes; maar al dronk hij geen pintjes, dan moest je toch niet over de paters, pastors en nonnen beginnen, of daar had je 't weer. 't Zat hem niet in de pintjes alleen, 't zat hem in de kerk ook. De pintjes en de kerk, die deden 't 'm! Als er nu eens geen pintjes en geen kerke was, dan zou Stein....

„Watte peize gij! dan was 't wijf er nog!"

„'t Wijf, proper en neerstig," en stipt en Christelijk, en niets om haar te verwijten, en hoe ze 't opnam voor de religieuzen — dat was toch een schoone deugd! — en toch — en toch. — Nu ja, Stein had haar gekocht: nu had hij ze! Waarom had hij niet beter uit zijn oogen gezien! Ufrazie....

Daar ging de deur open. Stein kwam binnen, was nuchter en vriendelijk; en Pol ging naar bed.

Den anderen avond bracht Pol het N. Testament terug naar Michiel, in de hoop, den eigenaar van 't boek zelf te ontmoeten, en — nog wat te leeren lezen, of een beetje te babbelen. De man was thuis en Pol vroeg hem, of 't „zeer in z'n hoofd" al over was. Heelemaal nog niet: 't kwam misschien van dat leeren lezen: zoo iets was nog zwaarder dan aan de machine te staan.

Pol voelde, dat er van 't leeren lezen — hier in 't kot — niet veel zou komen. Misschien hadden de jongens „buiten 't kot geklapt," en had de een of ander Michiel „'nen steke gegeven," en die kon daar heelemaal niet tegen. In elk geval was er van leeren geen sprake meer. Michiel keek een beetje zuur en maskeren kon hij niet. Wel vriendelijk, zeker, maar zuur. Pol zei weinig, maar zijn oogen vroegen veel.

„Gij moet wel weten, Pol! wat gij doet, als gij te wege zijt, van aan 't Evangelie te gaan. De heele wereld komt dan op u af en gij zijt van allegaar den kwaden duivel! G' en mag 't niet vergeten, dat den Heere Jezus gezeid heeft: Is het, dat zij Mij vervolgd hebben, zij zullen ook u vervolgen!"

„A wel?" vroeg Pol, niet zonder eenige verbazing, want aan zoo iets had hij nog heelemaal niet gedacht.

„A wel? Vraagt gij datte? 'k En moete ik in mijn Parochie ginder niet meer komen, ze gaan me doodslaan, omdat ik nu 'nen ketter ben. 'k En moete bij mijn eigen familie niet meer komen!"

Pol schudde van verbazing zijn hoofd, en die verbazing scheen Michiel wél te doen.

„Luistert, Pol!.... a wà! Kijkt ne keer daar! Ziet gij den dien daar? — Luistert! als den dien mij en mijn wijf en mijn schamele kinders 't brood uit den mond kan stooten, en gaat hij 't niet laten! Als gij bij 't Evangelie komt, gij gaat dan nog vele weten, dat geenen mensch en weet! Gij gaat het ondervinden, gij!"

Michiel gaf Pol de hand: hij moest het hem niet kwalijk nemen, dat hij geen tijd meer had, omdat hij nog werk moest doen; en Pol ging nu — een weinig onthutst — heen.

Michiel was echter wel op zijn dreef: hij was blij, dat hij Pol eens de bezwaren had genoemd. Wat toch had het Evangelie aan menschen, die terugweken, zoodra de vijand in 't zicht kwam? Pol moest zich niet verbeelden, dat hij op rozen zou wandelen, als hij den weg der Waarheid ging inslaan. Hij had het hem nu gezegd, en kras ook; en mocht dat oorzaak zijn, dat Pol niet meer zich over 't Evangelie bekommerde, wel nu dan, dat was zijn zaak.

Pol — ging ook „al peizen" zijn weg. Wat of daar nu achter zat, dat Michiel dat zoo gezegd had!

Misschien wilde die liever Pol buiten het Evangelie houden, omdat „'nen slijper" daarvoor te min was. 't Kon ook zijn, dat Michiel er berouw over had, en dat het Evangelie hem niet was meegevallen, en nu eerlijk genoeg was een ander te waarschuwen. Pol vond dat zeer edel van Michiel. En nog edeler, dat — hoewel het hem was tegengevallen — hij het Evangelie toch niet te schande wilde maken, door het nu den rug toe te keeren.

Doch er kon ook wat anders achter zitten, wat anders....

E la la! daar ging hem het licht op! Wel zeker, dát zou 't zijn! 't Was alweer juist als met alle andere merchandise: die prediker daar had er al het aller-, allermooiste, Zondagavond, van gezegd. Had hij er nog maar iets bij kunnen doen, dat nog mooier was, dan had hij het niet gelaten; maar er was niets meer. En nu — van achteren — nu kwamen de gebreken; nu was 't niet meer zoo van 't allerbeste! Nu was dat „schoon peerd" kreupel! en die mooie koffiekan was lek, en 't wondermiddeltje voor alle kwalen was gewoon water!

Zóó was de wereld altijd geweest, en zóó zou ze blijven!

Hij wist niet, of hij nog wel naar 't kerkje zou gaan! Er was op 't oogenblik nog maar één prikkel, die hem er heendreef, n.l. om te weten, of het al dan niet zou uitkomen naar „zijn gedacht."

Den volgenden Zondagavond was Pol een der

eersten vóór den ingang van 't kerkje. Zoodra eenige menschen binnen waren, wachtte hij ook niet langer. Wijwater zocht hij niet meer, en merkte ook spoedig, dat niemand hier het teeken des kruises maakte, dan wie daar — blijkbaar — voor 't eerst kwam.

Het orgel begon reeds zijn eenvoudige duidelijke tonen te laten hooren: 't hield even op, dan werd er een lied voorgelezen en de nog weinige aanwezigen begonnen te zingen:

„Ik heb een Heiland, een Voorspraak hier boven,
En wie hier m' ontvalle, mijn Helper is daar!
Door liefde bewoog Hij mijn hart tot gelooven.
Och, of mijn Verlosser uw Heiland ook waar!
Voor u is mijn bidden,
Voor u mijne smeeking,
De bede mijns harten
Is pleiten voor u!"

Pol had bij 't voorlezen dier woorden goed geluisterd, en ze — naar hij meende — goed verstaan. Nu hoorde hij ze nog eens uit vele monden gelijk. 't Waren hem heerlijke woorden! Dien Helper had hij altijd gehad! En hij had ook wel „uit het herte gebeden" en die Heiland had hem zijn wensch gegeven.... ook zijn slijperskar! Reeds werd er weer voorgelezen en dan gezongen.

„Ik vond een vrede, een rust, als op aarde
„Door wijsheid en vroomheid vergeefs werd gezocht
. . . . . .

Daar bleven zijn gedachten bij stilstaan, en hij hoorde naar 't verdere niet meer.

Hij begreep dat niet. Wat was er nu beter dan wijsheid en vroomheid! en hij hield zich nogal voor wijs en vroom. Niet om er mee te „boffen" (roemen); maar hij wist toch — als 't moest — zich zelf te takseeren. Hij begreep niets van een vrede en een rust, die niet door wijsheid en vroomheid verkregen werd.

Als de wijsheid en de vroomheid het niet vond, waardoor zou 't dan wél te vinden zijn!

Dat waren toch vreemde dingen hier!

Nog veel werd er gezongen eer 't zes uur was. Telkens liepen de menschen aan: 't werd er al voller en voller. Pol kon nu al de geregelde bezoekers onderscheiden van degenen, die er voor 't eerst kwamen en hij rekende zich reeds bij de eersten. Die anderen schenen hem heelemaal geen begrip te hebben van 't Evangelie; sommigen kwamen met manden en anderen met pakken het gebouw binnen: die hadden hun gewone wekelijksche inkoopen gedaan en waren nu op het gezang afgekomen. Pol schudde het hoofd over deze Filistijnen.

Daar kwam de prediker weer de zijdeur binnen! Nu zou 't weer komen! Of hij nu weer 'tzelfde zou zeggen?

't Gebed greep hem weer machtig aan. Wonderlijk toch, dat kinderlijk, eenvoudig, ernstig spreken tot God — allemaal de oogen toe — en nergens beelden. Hij hield het er voor, dat de prediker met de oogen toe toch God zag. Hij probeerde het ook te doen: en hij zag — met de oogen toe — ons Heer aan 't kruis.

„Amen!"

De prediker las nu voor het derde hoofdstuk van het Johannes-Evangelie tot het 21ste vers.

„O, wat was dat Evangelie doch schoone, als diene man d'r in las. 't H. Schrift alleene was al 'n sermoen! Maar den Predikant zou 't nog wel entwat klaarder maken! En dat mocht wel, want 't H. Schrift was doch zoo diepe, zoo diepe!"

„Hij gaat weer beginnen!"

Pol was één en al gehoor. Wat die prediker hem toch veel aankeek; alsof 't een sermoen voor hem alleen zou zijn.

Die „opperste van de Joden" meende dat hij al heel wat van 't H. Schrift wist, en hij kende nog niet eens „den A B" er van.

„Heelegaar een nieuw mensch worden, heelegaar anders en heelegaar nieuw!

'nen nieuw herte, nieuwe oogen, nieuwe ooren! Als Christus 't zelf niet gezegd en hadde, 't ware niet te gelooven, dat het meuglijk ware!

En 't en ware niet meuglijk, als den H. Geest 't niet en deed!

'k Geloove ik best, dat Nikerdemus d'r nieten van verstond. 'k Versta ik 't ook niet!" Maar van de slang, dat begreep hij, want zoo iets had hij beleefd met een wild zwijn op zijn dorp. Zulk een leelijk wild zwijn, met groote slagtanden, en hoog op zijn pooten, vlug als de wind, wat hadden ze er — op zijn dorp — een last van gehad. Wat een schade aan den landbouw! En geen vrouw of kind durfde meer den eenzamen weg langs uit angst voor dien grooten leelijkerd.

Maar toen waren veel jagers gekomen, en die hadden „den beir" doodgeschoten, op een ladder gelegd en zóó waren ze door 't dorp gegaan. Alle menschen waren blij en liepen uit om te zien, en niemand was meer bang toen ze den dooden beer zagen. „Juist lijk 't serpent (slang) op de stake, en lijk Christus aan 't kruis! 't Serpent was de zonde en de straffe der zonde; maar z'en kost niet meer bijten: ze was dood!" Zoo had ook Christus de zonde en de straf der zonde in Zijn lichaam aan 't kruis gedood. Nu was de zonde dood, en de dood was dood, en de hel was dood en al wat kwaad was, was dood. Voor iedereen? voor alle menschen? Voor u? en voor u?....

Pol knikte weer van ja!

Neen, niet voor alle menschen!

Alleen voor wie door den H. Geest tot nieuwe menschen waren wedergeboren. Want die alleen hadden geestelijke oogen, om Christus zóó te kennen. Die alleen hadden geestelijke ooren, om Zijn Woord te kunnen verstaan. Die alleen hadden nieuwe harten, om zich met al hun zonden en ellenden aan Hem toe te betrouwen. Die alleen hadden Hem lief en wilden Hem dienen naar Zijn Woord.

Pol durfde zich nu niet zoo grif verzekeren, dat hij wedergeboren was. Hij hoopte 't, hij wenschte 't. Even deed hij zijn oogen toe, en bad er om.

De predikant sprak ook van goede werken, maar Pol kon daar nog niet bij. Je mocht daar niet op betrouwen en je moest toch goede werken doen! Hij

kende de zeven werken van barmhertigheid, en de tien geboden Gods en de vijf geboden der H. Kerke. Wel begreep hij, dat er onderscheid was tusschen goede werken en goede werken.

Wel a wel! wat wist die prediker toch veel uit de H. Schrift! daar scheen geen eind aan te zijn. 't Sermoen was nu nog schooner dan den vorigen Zondag, en zijn hart zei, dat het alles de waarheid was. 't Kon niet anders zijn.

„Maar de menschen beminden meer de duisternisse dan 't klare licht, had Christus gezeid. Hij had het licht liever, en 't H. Schrift alleen wees dat licht duidelijk aan.

Jammer, dat hij nog niet geleerd was! Maar hij zóu leeren lezen! Het moest! Een Christene mensch en kon geen goed Christene mensch zijn, als hij in 't H. Schrift niet kost lezen!

Nu hij weer buiten het kerkje was, en bezig kon zijn met zijn eigen gedachten — wat hem onder de Evangelieprediking niet mogelijk was geweest — nu kwamen de twee profeten, Elias en — dienen anderen — zich weer aandienen. 't Kon toch haast niet anders, of die prediker van 't Evangelie moest zulk een profeet zijn: dat was geen gewoon mensch! De wereld liep nu op z'n ende. Zijn moeder had het al dikwijls gezegd, omdat de rechtveerdigheid van de wereld verdween.

En nu was deze profeet gekomen, om — ja, wat had Ufrazie ook weer gezegd.... Elias zou komen,

om de Joden te bekeeren, en He.... He.... nu ja, die andere —, om de heidenen te bekeeren.

A wel! Ufrazie had er eentje vergeten, om.... om de Katholieken te bekeeren.

En die derde — dat zou dan deze prediker zijn! Het raadsel was opgelost!

Ufrazie kon ook niet alles weten: 't was al heel knap, dat ze twee van de drie kende.

„Wacht een beetje!" als hij maar lezen kon, dan zou hij 't zelf kunnen onderzoeken!

HOOFDSTUK IX.

't Was Maandag. — Een eigenaardige dag in een Roomsche stad — voor een Hollander. Geen schilder, timmerman, metselaar was dan aan 't werk. De meesten hadden gisteren gewerkt: dat was zoo de gewoonte. Maar zes dagen werken, en dan 's Zondags ook nog, dat was al te erg: daarom meende men, 's Maandags te moeten rusten. Zoodoende had men twee extra drinkdagen: 's Zondags wisselde men werken en pintjes-drinken met elkander af en 's Maandags rusten en pintjes-drinken. Op de keper beschouwd, kon een baas dan eigenlijk ook maar op vijf werkdagen rekenen, hoewel hij er zes of zeven te betalen had. Want menigeen bracht zijn Maandagsche rust door — niet thuis — maar op 't karwei.

Geen Hollandsch schilder, timmerman, metselaar behoefde daar leelijk over te doen. Want — nu nóg eens op de keper beschouwd — de Vlamingen werkten in die vijf dagen minstens even zooveel af als de Hollanders in zes.

Pol evenwel rustte des Zondags en begon 's Maan-

dags weer den arbeid: dat had zijn moeder hem geleerd!

Nu klonk het krachtig melodieuze geschetter door de Hoogstraat. Dicht bij het kerkje hield hij stand en wachtte op een welwillend gelaat: iedereen toch was maar niet altijd gereed, om een onbekende op zijn verzoek in te lichten.

Daar kwam er iemand, wien hij 't wel durfde vragen. Waar of hier ergens woonde „meneere Bonbon, Bonton of zoo entwatte."

De vriendelijke man kende echter dien naam niet. Gelukkig merkten een paar jongens, dat er naar iets of iemand gevraagd werd, en dat er dus waarschijnlijk iets te verdienen viel.

„Bij wien moet je gij zijn?"

„Bij meneere Bonbon of zoo entwatte!"

De eene jongen fronste peinzend zijn voorhoofd.

„Bonbon — Bonbon — 't is 'ne lekkere name; maar algelijk en kenne ik den dien niet!"

„A wâ!" zei de andere, terwijl hij den eersten een kameraadschappelijken vuiststoot tegen diens schouder gaf.

„A wâ! en begrijp je gij datte niet? Den vent moet bij den priester van 't kettersch kerkje zijn!"

Die had het gesnapt: Pol zei, dat hij dien bedoelde, en de jongen wees hem een paar huizen verder.

„Ge zijt gij wel bedankt!"

Pol karde naar 't aangewezen huis, nagezien door den vriendelijken man en de beide jongens, die er op hoopten, iets geheimzinnigs, iets raars te zullen

zien, als de deur bij den ketterschen priester zou opengaan.

Pol belde aan, en bijna op 'tzelfde oogenblik ging de deur open — Mijnheer Ponton zou juist uitgaan. Pol herkende hem terstond, doch maskerde.

„Als 't u belieft, meneere! woont hiere de Protestanschen Priester?"

„Die woont hier, mijnheer, gij zijt terecht!"

„Als 't u niet en derangeert, ik zou geerne meneere den Priester een letje willen spreken!"

Mijnheer Ponton wees den slijper in een zijkamer, bood hem een stoel aan en vroeg, waarmee hij hem van dienst kon zijn. Toen Pol verklaarde, dat hij gaarne in 't bezit zou zijn van „'t H. Schrift" kon de prediker ternauwernood zijn blijdschap verbergen: dezen man had hij tweemaal onder zijn gehoor gehad en zijn ingespannen luisteren opgemerkt.

Hij opende een kast, die vol Bijbels, N. Testamenten en kleiner gedeelten der H. Schrift stond, en legde Pol twee Bijbels voor, één met, en één zonder aprobatie.

Pol bekeek ze zeer nauwkeurig van buiten en van binnen: die moest hij niet hebben! Nu werden hem verschillende N. Testamenten voorgelegd. „A sa! den dien verkende hij!" Zóó een was 't, van buiten; toen er in gebladerd, heel lang, en.... ja, daar was het: 'tzelfde blad, waarvan hij zijn eerste woordekens gelezen had!

„En — en — der — en — der — —"

Zijn oogen glinsterden van innig geluk.

„Ja! den dezen moet ik hebben, meneere den priester! aan hoeveel is den dien?"

„Een halven franc!"

Pol betaalde en wilde heengaan; maar de predikant zette zich nu juist vlak voor hem.

„Je schijnt het boek te kennen!"

„Ja 'k, meneere! 't is 't H. Schrift!"

„En je hebt er al veel in gelezen?"

„Neen 'k, meneere!" zei hij lachend.

„Gij wilt dus nu beginnen?"

„Ja 'k. Gij hebt het gezeid, gij!"

„Ik?"

„Ja g'! in 't sermoen van de verleden weke!" De predikant zei, dat hij zooveel sermoenen hield, 's Zondags en in de week, in en buiten de stad, dat hij niet wist, welk sermoen Pol bedoelde.

„A wel! 't sermoen van onze lieve Vrouwe, en dat zij 't H. Schrift hoorde en bewaarde en in heur herte overpeisde!"

Nu herinnerde de prediker 't zich terstond, Pol lachte zijn gulsten lach en ging voort:

„Ik wete ook, wat gij gisteren gepreekt hebt: van den oversten priester van de Joodsche kerke, en dat hij nog den A B. van 't H. Schrift niet en kende. En gij hebt gij gepreekt van 't wild zwijn en van ons Heer, dat Hij onze zonden en straffen aan 't heilig kruis kapot heeft gemaakt."

De predikant lachte vergenoegd, en wilde wel eens weten, wat hij van 't wild zwijn gezegd had: want hij kon zich niet herinneren, dat hij ooit van een

„'k En ben niet geleerd meneere!" bladz. 145.

wild zwijn gesproken had. Pol bedacht zich een oogenblik.

„Gij hebt gelijk, meneere! Gij hebt gij gepreekt van 't serpent; maar ik hebbe zelf in mijn herte gepreekt van 't wild zwijn!"

Nu was mijnheer er achter en wilde op zijn beurt wel eens een sermoen over 't wilde zwijn hooren. Pol deed dit op zóó uitnemende wijze, zóó eenvoudig en duidelijk, dat de predikant niet gelooven kon, dat deze man pas tweemaal een Bijbellezing had bijgewoond. Hij vroeg nu naar zijn naam en woning, en vermaande hem, de H. Schrift biddend te lezen en zijn leven daarnaar in te richten. Pol's gelaat plooide zich nu tot erbarmelijke hulpeloosheid.

„'k En ben niet geleerd, meneere!"

Nu ging den predikant in eens het licht op: deze man kon niet lezen: deze ongeletterden waren altijd de beste hoorders en bewaarden het gehoorde meestal het langst.

„Maar dat is toch jammer, Moerebeeke! dan hebt ge ook niets aan het boek!"

Toch wel! hij zou 't leeren, hij kende al eenige woordjes. Staanden voet toonde hij 't:

„En — en — den — en — en — der" —

Ponton wist misschien raad: als Moerebeeke van avond de zangoefening wilde bijwonen, dan zou hij wel nader met hem spreken. Pol zou „van den avend ten achten" in 't kerkje komen. Beiden gingen de deur uit, elk naar zijn arbeid.

„Toe van den avend, meneere! als 't God b'lieft!"

Toen Pol 's avonds na den zang het kerkje weer verliet, was hij gelukkiger dan ooit: nu zou hij zeker en gewis leeren lezen, als 't God beliefde. De oudste zoon van den predikant zou 't Pol leeren: iederen middag om twee uur moest hij bij mijnheer Ponton aanbellen, precies ten tweeën. Hendrik Ponton deed anders dan Michiel Laarze; die noemde de letters niet *enne* en *erre* en *effe,* niet *bé* en *dé* en *gé;* maar zooals men die letters, half onbewust, bij 't lezen en spreken noemt. Zeer spoedig kon Pol nu lezen, langzaam natuurlijk; alleen de Bijbelsche namen vroegen nog maar om hulp, want die waren „stijf gemoeilijk!"

Hendrik, die al heel wat zulke leerlingen had gehad, vond Pol een aardigen babbelaar en Pol zag Hendrik geerne.

Hendrik was een goed orgelspeler en na de leesles gaf hij een stukje muziek toe. Zijn leerling hield daar veel van en vertelde, dat hij viool en klarinette, fluit en piston a cornet en „den accordion" speelde. Beurtelings nam hij telkens een der instrumenten mee naar de leesles, om met „meneere Hendrik mee te spelene"; doch er kwam niets van, omdat Pol heelemaal geen muziek kende: hij kon maar spelen de voiskens, die hij van anderen gehoord had.

Pol ging nu zóó druk naar den Ketterschen priester en naar den Geuzentempel, dat het in de gaten liep, zoodat er al spoedig over geklapt werd, en het gerucht den vasten vorm aannam, dat....

Pol opgeleid werd tot onderpriester in den Geuzentempel.

Dat gaf leute onder de kennissen van den slijper. En in de estaminet werd verteld, dat de slijper voortaan bij de huizen niet alleen vroeg, of er „scharen of entwat ander dingen te slijpen of te scherpen, honden of baarden te scheren, tanden te trekken of eksteroogen te snijden; maar ook, of er geen sermoenen te houden of Geuzenairkens te spelene en waren."

Eenige jongelui zouden „'nen farce" (grap) uithalen. Ze wisten, dat het voor de ketters een groote schande was, „zat" (dronken) te zijn. Ze wilden den slijper eens terdege dronken maken. Ferdinand van Deurne, een „eersten fijnaard", zou 't klaar spelen: men moest het voorloopig maar aan hem overlaten.

Den eersten Zondagavond den besten was hij in 't kerkje, er wel voor zorgend, dat hij door Pol daar werd opgemerkt. Bij 't uitgaan bleef hij wachten, tot Pol naar hem toe kwam: hij kende die ketters, dat ze er immer op uit waren, om iemand, die ook maar de allerminste belangstelling in 't Evangelie toonde, terstond in hun netten te vangen.

„A wel! Ferdi! gij zijt ook in 't Evangelie geweest, gij! En hoe vindt gij 't sermoen?"

„Ik vinde ik dat stijf schoon, meneere Moerebeeke! 't en kan niet verbeterd!"

Ferdi liet Pol maar druk klappen, vooral van de waarheid der H. Schrift.

„Meneere Moerebeeke! gij zijt 'nen goê Evangelist, gij! en — ik magge dat niet verzwijgen — gij zijt gij een fijn muzikant ook! 'k Ga u entwat zeggen!"

Ferdi vertelde nu, dat ze met eenige jongelui een fanfare of een harmonie wilden oprichten, en alles daarvoor klaar hadden, menschen en instrumenten. Doch nu kwam het op een goed muziekmeester aan!

Van die gediplomeerde muziekprofesseurs, die altijd in de boeken zaten, „wijs en zot en veel en niet genocht", en een beetje de kat konden laten kraaien op de viool, van díe lui moesten ze niets hebben!

„Houdt ze 't beste koperinstrument voor d'r toete, of een klarinette — een geite haalde er meer muziek uit dan de professeurs. Neen, ze wilden een leermeester, die 't zelf kon, die op koper en hout kon blazen.

„En — 't is de waarheid, wei! wat ik u zegge" — daar waren er wel vijf en twintig namen genoemd, maar telkens was het:

„W' en moeten wij den dien niet hebben!" Eindelijk had iemand gesproken over Hippoliet Moerebeeke, en — „'t is de waarheid, wat ik u zegge" — toen hadden allen eenparig geroepen:

„Den dien moeten wij hebben! Den dien is den besten muzikant uit heel Vlaanderen!"

En nu was aan Ferdi opgedragen, te vragen, of meneere Moerebeeke daartoe genegen zou zijn, en welken avond hij dan den geschiktsten vond.

't Zaakje stond Pol best aan.

„Gij zijt van 't zelfste gedacht, lijk ik. G' en hebt met al die wijsheid nieten van doene! 'nen goê muziekmeester moet 'nen gat in de wereld kunnen blazen, en ik kunne datte!"

„Ze hebben 't gezeid, Moerebeeke! dat gij datte kost: 'nen gat in de wereld blazen!"

Nu werd afgesproken, dat de eerste oefening zou plaats hebben den eerstkomenden Dinsdag in de estaminet „'t Bont peerd", „'s navens ten zeven en half." Pol zou dan zelf ook de piston, de klarinet en de fluit meebrengen. Afgesproken!

Pol vatte het zeer enstig op: dit kon het Evangelie ten goede komen. Hij zou ze voiskens van 't Evangelie leeren spelen: hij zelf kende er al drie, en hij zou spoedig nog veel meer leeren.

Ferdi en zijn kornuiten vatten de zaak ook ernstig op: 't zou de leutigste avond van hun leven worden. Elk moest zich voorzien van een instrument: er was rommel genoeg!

„Maar past er op! — vermaande Ferdi — gij moet allegare serieus (ernstig) blijven!" Pol moest niets van het opzet kunnen merken. En dan — elk moest genoeg pintjes drinken, niet te veel, maar genoeg! Pol echter moest „zat". Als ze allen daaraan serieus meehielpen, was dat niet moeielijk. Zoodra hij echter „zat" genoeg was, moest er een mestkar gereed zijn, Pol er op gelegd en door alle straten der stad gereden worden, onder geleide van de pas opgerichte muziek. Waar maar eenige menschen bij elkander waren, zouden ze halt houden, en dan zou Ferdi telkens den uitleg geven,

„dat Pol de Slijper, den nieuwen onderpriester van den Geuzentempel hier, zoo zat lijk 'ne beeste, in de mestkarre lei!"

Van 's morgens tot 's avonds, van 's Maandags tot 's Zaterdags klonk door de straten der stad altijd een doffe, zwaarmoedige toon, zwart en zwaar alsof hij uit den grond kwam.

Kwam die toon dichter bij, dan kon een goed hoorder verstaan:

„Charbons! kolen! charbons! kolen!" En als het nog nader kwam, zag men ook wat! Wie dan zijn fotografietoestelletje bij zich had, en de vreemdelingen hadden dat allen bijna, die kon het niet laten, dit weergalooze kiekje te nemen.

't Geheel bestond uit drie deelen: een kar, een paard en een man! 't Geheel kon echter geen enkel deel missen, of terstond zou 't niets zijn dan een ruïne van hout, touw, ijzer, bonken en vel. 't Geval was zoo: de man was te oud en te min om alleen te gaan, hij hield zich overeind aan den dissel, vlak bij den kop van het paard. De kar was ook te oud en te min, om alleen te kunnen staan; was echter het paard ingespannen, en hield de man zich aan den dissel, dan werd de kar voor omvallen behoed. Doch ook het paard was zóó afgeleefd, dat het noodzakelijk door den steun van de kar en van den man overeind moest gehouden worden.

Dit uitgeleefde drietal was algemeen bekend onder den naam van

„Helpt mekare."

Dat Helpt mekare niet veel kon vervoeren, was duidelijk; zij torste dan ook nooit meer dan één

zak steenkool, die telkens verminderde, als de man er voor eenige centen van verkocht.

Langzaam — als een slak — bewoog de waggelende ellendigheid zich door de straten. Alle koetsiers en voerlui hadden er respekt voor; men week zoover mogelijk uit. Immers, men behoefde 't zaakje maar even aan te raken — met een rollend voertuig dan — of je had minstens drie ongelukken gelijk, waarvan twee met doodelijken afloop.

Zoo ver mogelijk week men uit: dat moest, of 't gaf heelemaal niets.

Dat kwam zóó: de assen waren niet dikker dan een middelmatige wandelstok. De wielen waren zeer hooge achterwielen van een grooten ouderwetschen wagen. De stalen bussen waren uit de naafgaten verdwenen, en die gaten nu zoo wijd, dat een man zijn arm er door kon steken. Beurtelings wiegde dus het heele gedoetje van links naar rechts en van rechts naar links, zoodat de kar altijd een Meter buiten haar koers liep en dus meer wegbreedte noodig had dan de grootste locomotief.

Pol had zijn beste kleeren aangetrokken. Onder zijn arm droeg hij — in een doek bij elkaar gebonden — de drie instrumenten. Hij was een weinig „zemenachtig". 't Was reeds over zevenen en ten zeven en half zou 't beginnen.

Argeloos liep hij door de lange, breede Rue de Paris, om straks een zijstraat in te slaan naar de estaminet „'t Bont Peerd." In de verte ontwaarde hij

de langzaam voortsukkelende „Heilige Familie". Hij kon niet nalaten een vergelijking te maken tusschen deze firma en zijn eigen.

Al vergelijkend merkte hij, dat een even bekend gedoe van rechts uit een zijstraat kwam aanrammelen, en.... terstond zag hij niets meer dan een dwarrelende massa van levende en doode dingen door elkaar. In een ommezien was het er vol menschen. Pol drong haastig door het lachende en leutemakende gedrang heen....

.... er had een botsing plaats gehad tusschen de „Heilige Familie" en „Helpt mekare". De kolenkar lag omver, het paard lag omver, de „Charbons" roepende man lag omver en de rauwe uien etende jongen lag omver. Jongens en meisjes raapten zoo spoedig mogelijk de, over de straat verspreide, steenkolen op en brachten die naar hunne moeders. Anderen kaapten — in 't gedrang — uit de slijperskar weg, alles wat mogelijk van eenige waarde voor hen zou kunnen zijn. De rood gehalsdoekte vader trachtte zijn zoon op te beuren, en de moeder hield gillend het midden tusschen flauw vallen en niet flauw vallen.

Doch van de omstanders stak niemand een hand ter hulpe uit: immers, zoodra men hielp, zou 't met de leute uit zijn. 't Was te mooi, om kort te duren!

Pol zag boos om zich heen en zei iets, half binnensmonds, wat verstaan kon worden als: „'t Zijn allegaar duivels hier!"

Nu zou hij zich met de zaak bemoeien: zijn doek

met muziekinstrumenten gaf hij in handen van zijn roodgehalsdoekten concurrent met de woorden:

„Hiere, duts! zorge gij ditte! Ik zorge al 't ander!"

Nu onderzocht hij eerst — zoo goed hij kon — den jongen, beurde hem op, liep even met hem heen en weer, en trachtte toen het heele viertal: vader, moeder, kind en kar in beweging te brengen. Langzaam aan! — Vooruit maar! — dat ging goed! Zij moesten maar naar huis gaan: hij zou straks komen de instrumenten halen.

Onder luid „bravo!" van de menigte vertrok de slijpersfamilie.

Maar 't andere karweitje zou niet zoo gemakkelijk gaan!

Hier ontbrak een vast steunpunt. Wilden de menschen helpen, dan konden alle drie: man, paard en kar, gemakkelijk overeind gehouden worden, als ze namelijk eenmaal recht stonden; maar Pol kende de menschen! Zoodra zou de kar niet staan, of de een of ander zou, terwijl hij het paard op hielp, de kar weer omverwerpen. De liggende houding van den kolenkoopman achtte hij voorloopig de beste.

Hij zag eens om zich heen, of er niet een enkele was, die zou willen helpen. Midden in de lachende menigte merkte hij een brigadier van Politie; maar die had de allergrootste pret. Pol merkte, dat het in uniform gestoken brigadierslijf van zijn teenen tot zijn oogen gevuld was met bier. Hij zag den brigadier aan met een paar oogen, die meer pijn deden dan

een hardhandige klap tegen diens kaken, en die de brigadier terstond besloot, hem betaald te zetten: hij was toch de brigadier!

„A wel! meneere den brigadier! en hebt gij hier nieten te zeggen, en nieten te doene? Sta je gij daar voor uwen leute of voor uwen plicht te doene? Moet hier 'nen man en 'nen peerd kapot gaan voor uwen leute? Hiere, al 't midden de strate?"

Een donderend „bravo!" van de menschenmassa galmde door de straat.

Nu dacht de brigadier plotseling aan zijn plicht; hij haalde een boekje te voorschijn en vroeg:

„Hoe heet je gij?"

Met alle kracht, waarover Pol te beschikken had, riep hij, dat ook de verste 't kon verstaan: „Hippoliet Moerebeeke, Slijper en Pedikuur van stijl!"

Een nog luider „bravo!" bulderde uit de immer toenemende menigte op, want nu begon het eerst recht leutig te worden.

Nadat Pol ook straat en nummer van zijn woning had opgegeven, zei de brigadier, met van toorn trillende stem, ook luide:

„Ik zal u wel vinden, ventje!"

Op dit woord vervulde de menigte de lucht met een lang gierend gefluit.

't Begon Pol nu echter ernst te worden.

„Luistert! — riep hij — luistert menschen! Gaan we dezen ouden man hier laten versmachten, of gaan we hem helpen?"

„Helpen! helpen!" riepen verscheiden stemmen, en

terstond was Pol omringd door een aantal bereidvaardige handen. Pol gaf bevelen.

„Eerst de karre overende!" twee moesten ze dan vast houden, opdat ze niet meer omviel.

„Nu 't peerd!" dat ging zoo gemakkelijk niet; maar 't ging toch.

„Vasthouden! dat het niet en omverre valt!" werd er geroepen; doch 't werd overeind gehouden en ingespannen.

„Vasthouden! Vasthouden!" klonk het uit vijftig monden.

De brigadier beefde van woede, vooral ook omdat nu de een, dan de ander — kwansuis bij ongeluk — hem een duw gaf, zoodat hij hoe langer hoe verder verwijderd werd van zijn operatiebasis.

„Nu voorzichtig den ouderling!"

Maar de stakkerd kon niet meer staan. Een viertal jonge kerels boden aan, den man ergens in een woning te dragen. Pol wees hun aan, hoe ze hun armen onder en achter hem moesten slaan, waarna het viertal den grijsaard naar het naastbijzijnde Godshuis bracht.

Nu nam Pol de plaats in aan den dissel, bij den kop van het paard, sprak aanmoedigende troetelwoorden tot het oude beest, en daar ging het, voetje voor voetje: Pol zou 't zaakje brengen, waar 't behoorde; maar nu eerst merkte hij, welk een zware taak de oude man te vervullen had: 't zweet brak hem uit. De menigte maakte ruim baan voor de gevaarlijk laveerende kar.

Plots werd Pol bij den arm gegrepen.

„Allée! mee naar den buro!" De brigadier had hem te pakken: Pol moest den dissel loslaten, en ....

.... daar lagen weer kar en paard over de straat!

Wat er in Pol omging sprak zich duidelijk uit in de woorden:

„Heere, straft dezen duivel!"

Dat hoorde niet Eén; maar dat hoorden velen.

Pol ging mee, zeer verontwaardigd; doch gewillig. Van uit de eerstvolgende zijstraat kwam echter — juist toen de brigadier met zijn gevangene daar passeerde — een troepje matrozen en metselaars, gearmd, zich dronken houdend en vroolijk zingend dwars over de Rue de Paris, — zij waren, Pol ter hulpe, haastig een achterstraatje omgeloopen — schoven zich behendig tusschen den brigadier en zijn arrestant in, en ....

„A wel, vriend! — den brigadier kan alleene wel den buro vinden; maar 't peerd en de karre en kunnen alleene niet overende en weer thuiskomen: elk op zijnen post!"

Ze lieten den brigadier zuur kijken, en Pol moest terug naar kar en paard, die nog altijd geduldig lagen te wachten.

Pol zelf was ook 't meest bekommerd geweest over 't oude beest, en den schamelen eigendom van den grijzen koopman. Als paard en kar geborgen waren, kon hij nog altijd alleen naar het politie-bureau gaan.

De dronken troep, die hem de vrijheid had hergeven, was plotseling nuchter geworden, en hielp Pol,

om paard en kar weer op de been te krijgen en naar huis te brengen. Pol werd nu van een sterke lijfwacht voorzien, om hem tegen nieuwe aanvallen „van dienen zatten en zotten vetlappe" te beschermen.

Toen paard en kar naar hunne bestemming waren gebracht, wilde de lijfwacht Pol trakteeren; maar hij maakte zich van hen af met de ernstige woorden:

„'k En helpe geen menschen en peerden om pintjes; maar gij zijt allegare wel bedankt, dat gij mee geholpen hebt! God zegent u!"

Er was niets aan te doen: Pol wilde naar den „buro" en zich nu weer in handen stellen van den brigadier. Onderweg echter ontmoette hij een anderen brigadier, wien hij om raad vroeg.

„G' en moet gij nu niet naar den buro gaan: 't is beter, dat gij niet en gaat!"

Pol ging naar huis, geheel onder den indruk van het gebeurde. 't Was nu tijd, om naar bed te gaan.

Ferdi en zijn kornuiten hadden zich aan hun afspraak gehouden. Vóór den bepaalden tijd waren reeds allen in 't „Bont Peerd". Ieder had een pinteglas voor zich. De instrumenten lagen in wanorde op een tafel in een achterhoek van de gelagkamer. Daaronder trok vooral de aandacht een groote blikken trechter, over welks kleinste opening een elastiek gespannen was. Dan was er bij: een oude koperen koffieketel, waarvan de tuit ook met elastiek overspannen was: dit moest een saxofon voorstellen.

Eerst van al was er gezorgd voor de aanwezigheid van een vuile mestkar.

't Was al lang over achten, en nog was de muziekproffesseur niet verschenen. De leute raakte op; het zuurzien begon, en de pintjes moesten den vrede in evenwicht houden.

„Wij zijn allegare bedrogen!" zei Halfbulte.

„'t Is algelijk een grooter fijnaard, als gij gepeisd hebt, Ferdi!" zei 't Maanlicht.

„A wel! gij gaat allegaar nog een letje pasjensje moeten hebben: den nieuwen muziekmeester gaat nog komen!"

Men had nog een uur patiëntie; maar Pol kwam niet, en ze dronken zooveel meer pintjes.

Ferdi moest eindelijk wel erkennen, dat Pol veel slimmer was, dan hij gedacht had.

„Wij zijn allegare bedrogen!"

Maar het Maanlicht werd lastig: ze hadden 't niet aan Ferdi moeten opdragen: die gebaarde wel, dat hij erg slim was; maar 't had niets te beteekenen. Ieder hunner zou 't beter gedaan hebben! Ze hadden 't evengoed aan een kwajongen kunnen opdragen!

Nog veel pintjes dronken ze: 't werd schelden en vechten, en 't was Ferdi alleen niet, die met een bebloed gezicht aftrok.

En ondertusschen sliep Pol den slaap des rechtvaardigen. Iederen nacht werd hij tusschen drie en vier uur wakker, en ging dan even naar buiten, waarna hij zich meestal nog een paar uur te slapen lei. Ook nu was

hij weer wakker geworden en naar buiten gegaan.

Op eenigen afstand hoorde hij den zwaren stap van een politie-agent. Pol was nieuwsgierig, om te weten, wie 't was.

„Gemorgen, Stevelinge!"

„Gemorgen, Slijper! — En hebt gij 't al gehoord van dienen brigadier?"

„'k En doe! watte dan?"

„A wel, den brigadier, den zatten, weet wel, is gisteren avend weggeschopt en voor altijden ontslegen!"

Pol schrok; hij werd bleek.

De nachtwacht was reeds verder gegaan; Pol bleef buiten.

„Och Heere! 'k en hebbe het zóó niet gemeend! Wat gaat het nu met die dutsen van wijf en kinders zijn?"

Van weer naar bed gaan was geen sprake meer: medelijden met vrouw en kinderen van den ontslagen brigadier zou den slaap uit zijn oogen houden.

Vast besloot hij, nooit meer om zóó iets te bidden, want het was toch jammer, dat, als je gebeden, en de Heere 't verhoord had, dat het je dan speet van zoo gebeden te hebben. Ons Heer was er zoo haastig bij, om iemand te verhooren!

Toen hij later in den Bijbel de woorden las: „Eer zij roepen, zal ik antwoorden," zei hij: „'t Is waar, Heere! 'k wete dat bij ondervindinge, dat het waar is!"

Doch voortaan zou hij „het wereldsch beloop van de tijdelijke dingen" maar aan ons Heer overlaten.

Bidden voor je ziele en voor 't Evangelie en voor de bekeeringe van de menschen, dat was wat anders!

HOOFDSTUK X.

Pol was nu geleerd! Nu telde hij mee, in de wereld en in de kerk. In de Roomsche kerke kwam het er niet op aan, of je geleerd ware of niet. Maar voor 't Evangelie was 't van groote beteekenis.

Hij woonde nu ál de diensten geregeld bij. 's Zondagsmorgens en 's avonds in 't kerkje; 's Zondagsmiddags in een huis in de voorstad; 's Maandags de zang, 's Woensdags de Bijbellezing. Er was geen enkele dienst, of je moest kunnen lezen, wilde je er 't rechte van hebben.

De gezelligste bijeenkomst was die van Woensdagavond.

Dan stond midden in de kerk een heel lange, groote tafel en daaromheen zaten mannen, vrouwen en kinderen, elk met een opengeslagen Bijbel vóór zich. Eerst werd er gezongen en gebeden; dan las de predikant een hoofdstuk langzaam en duidelijk voor en de, meestal gebrekkige, lezers lazen na. Dan sprak eerst de voorganger wat over 't gelezene, en daarna mocht ieder daarover wat zeggen of vragen.

Maar wat er dan gevraagd werd!

„Of 'ne Christene mensch in den peerdjesmeulen (draaimolen) mocht?"

„Of je naar de waarzegsters mocht gaan om je de toekomste te laten uitleggen?"

„Of je maskeren mocht in den karnaval?"

„Of je naar de fore (kermis) mocht gaan kijken!"

„Of je mocht gaan zien naar de processie?"

„Of Guillaume er goed aan gedaan had, dat hij zijn mooie, dure Onze lieve Vrouwe naar de venditie (boelgoed) gebracht had. Guillaume had nog wel geen belijdenis gedaan, maar hij wist toch wel, dat het „afgoderije" was.

Dat gaf te klappen.

Michiel Laarze vroeg, of hij iets mocht zeggen. Aleer dat hij belijdenisse gedaan hadde, had hij eerst het beeld van Onze lieve Vrouwe kapot geslegen! En 't was 'ne schoone, wei! en 'ne diere (dure) wei! Gij hebt ze nog gezien, Rozalie! zegt gij, of 't geen waar en is!"

„'t Is de waarheid!" — zei Rozalie en gaf een beschrijving van het prachtige beeld, en hoe groot het was en hoeveel het wel gekost zou hebben.

„Hadde ik 'nen meulen gehad voor 'm fijn te malen en 't stof in 't water te smijten, lijk Moizes deed met het gouden kalf, 'k hadde 't gedaan; maar 'k en hadde geenen meulen, zoo ik hebbe 't kapot geslegen in honderdduist brokkelingen. 'k En verdrage geen beelden, daarvan God de afgoderije verboôn heeft."

Een ander vond het jammer, om zulk een kostbaar stuk, dat op de venditie nog altijd heel wat geld opbracht, te vernietigen.

Dit was een zwaar stuk! Pol krabde nu en dan in zijn haar; meermalen schudde hij het hoofd, alsof hij vragen wilde: hoe komt een mensch daar nu uit! Nu keek hij den een dan den ander aan, als om te vragen:

„En weet gij 't niet?"

Plotseling echter ging Pol het licht op: hij had het gevonden!

„Luistert! gij gaat Onze lieve Vrouwe verkoopen en 't geld er voor geeft gij aan 't Evangelie!"

Dat vond bij sommigen instemming.

De predikant echter keek hem aan met een half toegeknepen oog, den wijsvinger tegen Pol schuddend, en zei:

„O, gij fijnaard, gij!"

De menschen hadden er schik van, dat de leeraar hun taal sprak.

Michiel wou nu nog gaarne iets zeggen.

„Luistert, Pol! ik ga u de zake uiteen doen. Ik ben vader en hebbe zeven kinders. Daar vinde ik in 't schapraai 'ne zakske met arzenik; maar 'k en wille dat vergif in mijnen huis niet: als de kinders d'r aan gaan likken, gaan ze dood. A wel, Pol de slijper zou willen, dat ik 't ging verkoopen aan een ander Vader van vele kinders, en 'k zou meugen ander kinders d'r aan wagen. En ware 't geen duist keer beter, van den bucht heelegaar weg te doene? Ginge

mij mijn conscientie d'r mee vrijspreken, dat ik 't geld er van aan 't Evangelie gave?"

Nu klemde dát weer meer.

Pol voelde 't ook wel, dat Michiel eigenlijk gelijk had; maar — dan had hij ongelijk, en daarvan hield hij niet.

„Luistert! 'k en kan Michiel geen gelijk geven. Want of den Onzen lieve Vrouwe van steen is, of van plaaster, van zilver oftewel van goud, ge gaat er algelijk niet dood van al lik je d'r drie keeren daags aan!" Ja, daar zat voor enkelen ook klem in. Maar Michiel zei, dat je het geestelijk moest verstaan.

„A wel! — zei Pol — Michiel heeft gelijk en ik hebbe ook gelijk!" en nu wilde hij wel, dat de Evangelist uit maakte, wie het meest gelijk had.

De Evangelist zei, dat het er ons niet om te doen moest zijn, wie gelijk had; maar wat of de waarheid was. Gods Woord moest altijd gelijk hebben, en daarom moesten we er altijd naar staan, om de heilige wille Gods uit Zijn woord te kennen. Wij moesten met ons gelijk willen hebben toch altijd buigen voor de waarheid. Niet vechten om gelijk te hebben; maar vechten voor de waarheid.

„Meneere! wat zou je gij doen, als gij een Onze lieve Vrouwe hadde?" vroeg Michiel. Nu had Pol leute. Wat of de predikant nu zou zeggen, om er uit te komen! Want „den predikant was zulken fijnaard!"

„Ja — zei de Predikant — dat staat met mij heel anders dan met jullui!" Hij toch was geboren Protestant; maar zij Katholieken. Al die dingen, die voor

hen van zoo groote beteekenis waren, hadden voor hem nooit eenige beteekenis gehad. Hoe meer men iets had lief gehad, hoe meer men dat kon haten.

„Ik denk, dat niemand van jullui meer een scapulier, penning of bidsnoer in huis heeft!"

„Geen eene!" zei Michiel met vuur.

Dat de predikant er een heele doos vol van had, om ze zijn Protestantsche kennissen in Holland, die zooiets nauwelijks bij name kenden, te laten zien, zei hij maar niet.

Pol had het moeielijk gevonden, om er uit te komen, maar de predikant zag nog veel meer klippen. Karakters als Michiel Laarze hechtten te veel waarde aan de verguizing der beelden. Het Protestantisme kwam bij sommigen in bijna niets uit dan in betooning van haat tegen Roomsche beelden en vormen.

„Komaan — zei de Predikant — laten we eens lezen 1 Sam. 15 vers 22 en 23!"

Dat zou allicht een kwartier geduurd hebben, eer men dit, met elkanders hulp dan nog, gevonden had. Doch het ging heel vlug; de predikant noemde de bladzijde, waar het stond: de Bijbels waren alle van 'tzelfde formaat.

Er werd gelezen:

„Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffer, opmerken dan het vette der rammen. Want wederspannigheid is een zonde der tooverij en wederstreven is afgoderij en beeldendienst."

De predikant wees er op, dat God allen beeldendienst

en afgoderij streng verbood en strafte. Maar wij moesten niet meenen, dat het tusschen God en ons in 't reine was, als we de afgoden uit ons huis banden: ze moesten ook het hart uit. Wat voor afgoden daar wel in het hart konden zijn!

„Hooveerdigheid!" zei de een.

„Vrekkigheid!" zei een ander.

„Altijden gelijk willen hebben!" zei Pol.

„'t Geld!" zei Michiel.

„De mode à Paris!" zei Rozalie.

„Als je 't H. Schrift niet en gelooft!" zei Pol.

„Als je opstaat tegen de wille Gods!" zei Melanie.

Ferdi, de schoenmaker, zei, dat er zooveel afgoden in 't hart konden zijn als sterren aan den hemel en dat we daarom altijd bidden moesten: „en leid ons niet in bekoringe!"

Daar hoorde Guust Krone „entwat": Ferdi had gezeid: „leid ons niet in bekoringe!" dat was Roomsch; een Evangelisch mensch moest bidden: „en leid ons niet in verzoekinge!"

„En is dat niet gelijk?"

„Neen 't!"

„Waarvan dan niet?"

„Daarvan als je spreekt van bekoringe, je peist op hoererije; en als je spreekt van verzoekinge, je peist op alle zonden!"

„Guusten! — zei Ferdi — 'k en kunne u geen ongelijk geven: 't is waar, wat gij zegt!"

Negen klokslagen zeiden, dat de Bijbellezing was

afgeloopen: de predikant zei nog een hartig woordje en deed de dankzegging.

Terwijl er een Psalmvers en nog een lied gezongen werd, veranderde Madam, de predikantsvrouw, de tafel, die eerst door een der jongsten van de boeken ontlast werd, in een theetafel.

Zoodra het eerste tasje was ingeschonken, werd het gesprek algemeen: overal kleine groepjes van twee, drie of vier, die afzonderlijk met elkander klapten. Dit was een der gouden uurtjes voor den predikant.

De groote moeielijkheid toch was het dikwerf om persoonlijk in aanraking te komen met iemand, dien hij eens of meermalen onder zijn gehoor had gehad. Liefst bezocht hij die menschen aan huis, maar hij deed dit niet, dan nadat hij zich verzekerd had, dat dit hun niet onaangenaam zou wezen. Menigeen toch vreesde, in moeite te zullen komen, wanneer bekend werd, dat de kettersche priester in zijn huis kwam.

Er was reeds veel gewonnen, als iemand een bezoek van den predikant toestond.

Welnu, als allen zoo om de groote theetafel zaten, dan schoof hij zijn stoel nu hier, dan daar. Sommigen toch bezochten al jaren de diensten, die gehouden werden bij avond, als 't donker was, en ze ongezien konden binnenkomen: Nicodemussen bij nacht.

Pol kwam al veel bij den predikant in huis en die begon „den fijnaard" al te kennen. Pol vond het beter, dat hij hem vooreerst nog niet thuis bezocht; niet, dat hij voor zich iets vreesde; maar .... Stein

was maar een „aardigen" man, zij was ook maar „aardig".

Als er na de thee nog eens gezongen was, ging men gewoonlijk heen.

Pol en Michiel gingen samen naar huis. Michiel had er — met zooveel menschen om hem heen — niet over willen spreken.

„A wel?"

Of Pol dan niet gemerkt had, dat de Evangelist zich over het kapot slaan van dienen Onze lieve Vrouwe niet uitgesproken had. „Hij bleef d'r buiten! En 'k kunnen ik dat alleen daaruit verklaren, als dat hij 't Roomsche geloove niet en kent, gelijk wij dat kennen!"

„'t Is dan beter — zei Pol — dat hij er van zwijgt! 't Is wijs, dat hij er nieten van zegt!"

„'t En diende ook voor nieten, dat hij 't wist, als wij het niet en wisten!"

„'t Zijn particuliere dingen!" zei Pol, waarmee hij bedoelde, dat hij er geen gat in zag.

HOOFDSTUK XI

Pol had weer een geschikt onderwerp, om er eens met Ufrazie over te spreken. Zij toch was lang niet min: ze kende 't Roomsche geloove en alles van 't Religie zoo goed als een pastor, dacht hem. Zij echter begon nooit zelf daarover: 't scheen bij haar heel achter af te liggen; doch als er naar gevraagd werd, dan wist ze, wat ze had, en waar 't was. Pol had dat al meermalen ondervonden. Als hij zooveel wist, als Ufrazie, zou hij er wel over klappen! Want wat had hij nu ooit geweten van onze lieve Vrouwe, dan dat „ons Heer" uit haar geboren was, en dat onze lieve Vrouwe de toevlucht was voor alle Christene vrouwen, als ze „een kindetje gingen koopen."

„Ufrazie! gij weet gij, dat het verboôn is van de beelden te aanbidden!"

„A wa, wat wilt gij daarmee zeggen, Pol?"

„En wij aanbidden de beelden!"

„W'en doen, Pol! wij aanbidden den dien, die 't beeld voorstelt!"

Daar had je 't alweer! Dat kon Ufrazie nu maar zoo in eens zeggen!

„Kijkt een keer, Pol! gij zoudt bidden tot ons Heer, en gij hadt geenen beeld, ge zoudt het vergeten, dat je tot ons Heer bade!"

Pol stond er beduusd van: die beelden waren dan wel zeer nuttig!

Verder maakte Ufrazie hem duidelijk, dat als je zoo ons Heer aan 't kruis zag, stervende voor onze zonden, dat je dan heilige gedachten kreeg, en afgetrokken werd van de zonde.

Ja, dat moest hij ook toestemmen!

Doch — al wat goed was voor een Christenmensch dat moest in 't H. Schrift staan.

„Ufrazie! 't is waar, al wat gij zegt; maar ik zou willen weten, waar 't staat in 't H. Schrift!"

„'k En wete dat niet, Pol!"

„Ik ga 't dan aan meneere Pastor vragen: den dien zal 't weten!"

„G'en moet dat aan den Pastor niet vragen, gij!"

„Waarvan niet, Ufrazie?"

„Ware van? En weet gij niet, als dat, als je 't aan den Pastor vraagt, dat hij dan peist, dat gij 'nen ketter zijt?"

„A, 't is alzoo? gij zoudt nieten aan den Pastor meugen vragen?"

„Zwijgt, Pol! gij verstaat datte niet, gij! Gij meugt wel alles aan den Pastor vragen, maar g' en moet niet vragen, waar 't staat in 't H. Schrift!"

„'k Versta dat zéker niet, Ufrazie! Ware van en

mag je niet vragen, alwaar 't geschreven staat?"

„Omdat de ketters datte altijden vragen: nu weet gij 't! De vrage komt, omdat gij twijfelt!"

Pol schudde het hoofd.

„Luistert, Pol! — want ik ga d'r dan van zwijgen. Als je goed Katholiek zijt, je gelooft dan al, wat je te gelooven hebt. Je moet dan betrouwen hebben in de kerke en in de Pastors. En is 't, dat je dat betrouwen niet en hebt, je en zijt geenen goê Katholiek meer!"

Nu was 't Pol zoo duidelijk als de dag. Je moest heelemaal betrouwen in de kerk en in de pastors en anders was je geen goed Katholiek.

Wacht een beetje! nog één vraag.

„Zegt 't mij! Ufrazie! waarvoor dient het, dat je goed Katholiek zijt!"

„A wâ, Pol! wat doe je gij daar 'nen aardige vrage! 'k en versta mij daar niet aan! En 'k hadde dát van u niet en gepeisd!"

„Zóó, Ufrazie! g'en weet geenen antwoord, gij 'k Ga u nòg entwatte vragen: Is onze lieve Vrouwe zalig geworden, of niet?"

De weduwe zette rare oogen op: ze begreep niet, wat Pol „in zijnen kop geslegen was." Hoe kon nu een Christen mensch als Pol nog vragen, of onze lieve Vrouwe zalig ware.

„Luistert, Ufrazie! gij weet veel, wat ik niet en wete; en 'k wete ik entwat van onze lieve Vrouwe, dat gij niet en wetet!"

„A wâ! zegt het!"

Pol zei het: onze lieve Vrouwe had de woorden van de pastors, dat waren de herders, gehoord en bewaard en overlegd. Dat was leggen en „herleggen", om te zien, of 't paste. En waarmee moesten die woorden passen? „Op 't H. Schrift!" Want wat dáár niet op paste, dat deugde niet. De H. maagd had dus wel degelijk gevraagd:

„Waar staat datte in 't H. Schrift?" Zij was dus geen „goê Katholiek" en — toch zalig! Daarom had hij gevraagd, waartoe of het diende, dat je goed Katholiek was.

Ufrazie kon maar niet begrijpen, hoe Pol aan die dingen kwam; doch ze begon wat te vermoeden: spoedig genoeg zou ze er achter komen. Zij stelde voor, om er nu niet meer over te spreken, en Pol vond dat ook het beste.

Hij vertelde nu, dat zijn broer Guusten getrouwd was, dat zijn moeder daar nu bij inwoonde, en dat ze goed hun brood hadden.

Ufrazie zei, dat zij ook goed haar brood had, en scheen gaarne te willen weten, hoeveel Pol zoo ongeveer verdiende. Hij zei 't echter niet; wel, dat hij 's winters veel dagen had zonder eenige verdienst. Waaruit zij terstond afleidde, dat hij dan 's zomers veel dagen moest hebben van dubbel verdienst. Hij ontkende dat niet, en zijn gul lachen verzekerde haar, dat hij best tevreden was.

„Luistert, Ufrazie! ik ga u entwat zeggen: Als God iemand een goed dagloon wilde toeschikken, dan kon Hij dat op allerlei manier, zoowel door hem iets

te laten doen, als door hem iets te laten niet doen.

Dezen dag nog had hij dat ondervonden: met zijn kar was hij in een rijke buurt, en blies een „schoon voiseke" op zijn trompet. Hij had daartoe even stil gestaan; doch toen hij weer verder wilde karren, zag hij, dat een dienstmeisje kwam uit een huis, dat hij reeds voorbij was, en dat zij hem wenkte, en toen was hij met de kar haar tegemoet gegaan.

„Met de compliment van Meneere en of gij nog 'ne paar schoone airkens zoudt willen spelene, en hier is 'ne franc voor u!"

„Merci, Mam'sèl!" had hij gezegd — en de compelement weere aan meneere, en dat ik 'nen paar schoone voiskens zal spelene!"

Den franc had hij in zijn zak gestoken, en een paar wijsjes gespeeld. Terwijl hij 't tweede nog niet uit had, zag hij uit een ander huis een dienstmeisje naar hem toekomen.

„Meneere den slijper! — zei ze — hier is 'nen franc voor u, en met de compelement van Meneere, en of je zoo vriendelijk zoudt willen zijn, van niet meer en te spelene!"

„Merci Mam'sèl! — had hij weer gezegd — met de compelement aan Meneere en dat hij duist keer bedankt is, en dat ik niet meer blazen en zal!"

Zoo had hij dus twee franc verdiend: één voor te spelen en één voor niet te spelen; en bovendien had hij er de leute van, daarvan 't zulken curieusen geval was. En je kon daaraan nu zien, hoe gemakkelijk

ons Heer hem twee franc kon doen toekomen, als 't Hem beliefde.

Ufrazie had ook de leute van 't curieuse.

„G' en hebt niet schoone genoeg gespeeld: 't was daarvan dat gij moest zwijgen!"

„Ufrazie! G' en moet gij datte niet zeggen: 't was pertank schoone gespeeld!"

„En warevan moest je gij dan zwijgen?"

„'k Peize, dat er 'nen zieken was!"

Ufrazie lachte en schudde den wijsvinger lief ondeugend naar hem:

„O gij fijnen droefaard! (deugniet) gij kunt goed peizen in 't belang van uw eigen glorie! Hadde 't mij wedervaren, ik ware van gedacht geweest, dat den eersten den tweeden hadde willen plagen met slechten muziek!" Meteen pakte ze erg lief zijn hand en knuffelde die zeer innig.

Pol knuffelde die even innig terug — verder ging de liefde nog niet — en prees zeer haar inzicht, dat zij 't curieuse van 't geval zocht in de plagerij.

„'k Gelooven ik ook, dat het plagerije was, en dat den tweeden heere niet verdragen en kost, dat den eersten zulken grooten leute hadde van 't schoon gespeel!"

„Gij moet het altijden winnen, Pol!" zei ze en wilde nog meer innigheid bewijzen, doch Pol achtte den tijd daartoe nog niet gekomen en zei handig:

„Ja 'k, Ufrazie! darevan ga 'k nu naar huis!"

Haastig een stevige handdruk, en weg was hij.

Den eerstvolgenden Woensdagavond had Pol — bij de Bijbellezing — iets te zeggen. Voor hem was 't iets zeer gewichtigs. Wat Ufrazie hem van den dienst der beelden gezegd had, vond hij in strijd met wat hij hier had gehoord aangaande het beeld van onze lieve Vrouwe. Ufrazie had toch gelijk: wat die gezegd had, was zóó duidelijk en eenvoudig, dat niemand het zou kunnen weerleggen! Misschien hadden de Evangelischen het zoo nooit hooren uitleggen! Pol kreeg gelegenheid, om te zeggen, wat hij op 't hart had, en dat was —

„dat het in de tien geboden Gods wel verboôn was, om de beelden te aanbidden, maar je mocht het beeld wel hebben, om den dien te aanbidden, dien 't voorstelde!" Terstond waren vijf, zes mannen gereed, om hem te dienen.

Michiel was 't eerst:

„Is dat ouden, aangebranden, verschimmelden kost, daar gij mee aankomt, gij! Leeft gij vandaag voor 't eerst?"

Verschaeve, machinist-stoker, drong zich tusschen Michiel en Pol: hij kende Michiel als erg hardhandig, en scherp van tong; Verschaeve wist niet, dat Pol wel een forschen aanpak kon doorstaan, omdat hij hem niet kende. Verschaeve liet meestal een ander spreken, en daarom kwam hij nu te lichter aan 't woord. Met zijn ronden, blozenden, gulvriendelijken kop maakte hij altijd een aangenamen indruk. Lachend zag hij Pol aan.

„A wel! ik ga met u een letje klappen van 't gou-

den kalf, dat de Joden maakten, om een beeld van God te hebben. Toen 't beest op zijn pooten stond zeiden ze: Dit is God, die ons uit Egypten gebracht, heeft! — Zoo, ze hadden 't beeld maar vandage gemaakt en ze waren al lange uit Egypten getogen. Zoo, 'k wille u vragen: Peisden de Joden dat 't gouden kalf, dat ze maar vandage gemaakt hadden, dat datte kalf ze uit Egypten opgebracht hadde?"

„Ba (wel) neen ze! — zei Pol — dat en ware onmeugelijk: 't kalf en was er dan nog niet!"

„A wel, vriend! ze waren alzoo niet van gedacht, dat dit kalf een God ware; maar dat het 'nen beeld ware van God. Ze wilden entwat hebben, dat ze zien kosten. Moizes en zagen ze niet meer, en God zagen ze niet, zoo, ze zeiden: maakt entwat, dat we kunnen zien, als we gaan bidden of den Heere bedanken: ze peisden, dat ze dan kosten beter heur gebeden lezen. Zoo, vriend! Ze hadden 'tzelfde gedacht lijk gij!"

„Ja z'!" zei Pol, die de redeneering goed begreep.

„En luistert nu! — ging Verschaeve voort — 't was daarvan, dat God zijn gramschap toogde dat ze 't gouden beeld kapot moesten maken, en dat God den dien, die de afgoderije gepleegd hadden, vernielen wilde; maar Moizes heeft nog gratie voor heur gekregen, mits dat er doch nog drei duist doodgeslegen zijn! Ik vrage aan allegare, of 't waar is, of niet?"

„'t Is waar!" zeiden eenigen gelijk.

„'t Staat zóó in den Bijbel!" zeiden anderen.

Pol zag zoo ernstig als hij ooit gedaan had.

„Gij zijt wel bedankt, vriend!" zei hij tot Ver-

schaeve; en aan den predikant vroeg hij, of die 't nu zelf eens uit het H. Schrift wilde voorlezen. Die deed dat gaarne, en las Exodus 32 voor, en al de anderen lazen mee, elk in zijn boek.

Pol had versteld gestaan over de wijsheid van Ufrazie; maar tegenover deze menschen wist ze weinig; doch nu wist hij dát ook weer, en zou Ufrazie beter inlichten. Hij wilde nu een heelen Bijbel koopen; de predikant moest dan een papiertje leggen bij „datte van 't gouden kalf"; hij zou 't dan eerst nog eens goed lezen en — als hij weer naar Ufrazie ging — het boek meebrengen.

Ferdinand, de schoenmaker, wou nog iets zeggen — Pol toch had maar alleen gesproken over 't beeld van „ons Heer"; maar met de beelden van Maria en de heiligen was 't nog erger, want niet alleen was 't verboden de beelden te aanbidden; maar je mocht buiten God aan niemand, ook aan Maria en de heiligen niet, godsdienstige eere bewijzen.

Pol wilde daarop nog iets vragen; maar 't sloeg negen uur, en — 't was uit. Na de dankzegging evenwel, toen dus de theetafel weer werd aangericht, zocht Pol een plaatsje naast den schoenmaker, om nog eens op de heiligen-vereering terug te komen, want ook daarin had hij heelemaal geen licht. Nauwelijks echter had Ferdi 't hem nog eens gezegd, of daar stootte iemand Pol tegen den arm.

Slechts zelden werd de Woensdagsche Bijbellezing bezocht door geboren buitenlandsche Protestanten, van wie de meesten niet anders dan 's Zondagsmor-

gens den kerkdienst waarnamen. Dezen avond bevonden zich echter een paar Scandinaviërs, een heer en een dame, — Lutherschen — in de kerk. Zij zaten achterin, buiten den kring rondom de tafel. Nu had Pol — na de dankzegging — misschien omdat hij van plaats was veranderd — zijn pet opgezet. Met eenige ergernis werd dit door het Luthersche echtpaar opgemerkt, en dezen gaven door duidelijke teekenen aan iemand, naast Pol gezeten, te kennen, dat zoo iets in een kerk niet paste. Deze, die evenals al de bekeerde Roomschen, een afschuw had van elken vorm, die eenigszins vereering van doode dingen beteekende, zeide tamelijk luid, terwijl hij Pol tegen den arm stootte:

„Pol! dienen heere verzoekt u, dat gij uwen klakke zult afzetten!"

Pol schrok in eens op, keek eerst in 't rond en dan naar de Scandinaviërs, en zei:

„E la la! 't is algelijk beter met de klakke op in de kerke, als met de klakke af niet in de kerke!"

Toen zette hij zijn pet af en lachte.

Dat het raak was, bleek uit het blozen van het voorname echtpaar, aan wie echter de gevatheid zóó beviel, dat zij terstond kennis met Pol maakten. En sedert is hij meermalen een avondje bij de familie genoodigd en hebben ze samen heel wat genotvolle uren doorgebracht.

Reeds den anderen dag was Pol weer bij Ufrazie, nu met den Bijbel bij zich.

„A sa! — zei ze — 't is dienen boek, die u zoo wijze maakt."

„Ja 't, Ufrazie! 't is 't H. Schrift!"

„'t Is 'nen ketterschen Bijbel!" zei ze, terwijl ze er in om bladerde — „ik kenne dat!"

Pol vroeg, of de Roomsche dan anders was; doch zij meende van niet. Als „naaiïgge" had ze wel bij Protestanten gewerkt, en daar dan wel gehoord, dat er weinig verschil in was.

Dat hielp! Of ze dan eens „datte" wilde lezen? Overluid las ze Exodus 32.

Pol had er pleizier in, zoo goed als ze lezen kon: ze zou toch een goede vrouw voor hem zijn!

„Waarvan moet ik dat lezen, Pol?"

Hij begon nu, zooals Verschaeve was begonnen, en volgde — nu op zijn eigen manier — nog pakkender — dezelfde redeneering.

En wat hem nu erg tegenviel?

Dat Ufrazie niet — zooals hij — daardoor getroffen werd; maar eenvoudig de schouders ophaalde, alsof 't een zaak van geen belang was. 't Scheen haar heelemaal koud te laten, of je wel, dan of je niet mocht beelden dienen.

Zij maakte zich van de zaak af door de opmerking, dat een leek zich over zoo iets niet druk behoefde te maken. Zooals hij nu redeneerde, ja, dan moest ze hem wel toestemmen; maar kwam een ander — ook met wijs beleid — dan zou ze 't daarmee weer houden.

Pol zei echter, dat het niet zijn eigen redeneering

was; maar dat het woord Gods duidelijk genoeg sprak en allen beeldendienst verbood.

Zij kon dat niet ontkennen, en — liet het daarbij.

„En, Ufrazie! 'k zou dat geerne weten van onze lieve Vrouwe en van de heiligen, of je den dien mag godsdienstige eere bewijzen!"

„A wa, Pol! de kerke leert het, en wij doen het, en onze ouders en voorouders hebben 't gedaan. Wij zijn alzoo geleerd, en waren wij anders geleerd, wij zouden dan anders doene.

Is dat saniken met u! G'en kunt gij van nieten meer klappen als van 't religie!"

Pol keek haar ernstig aan.

„Ufrazie! 'k geloove, dat ik mij in u verkeken hebbe!" De religie was het meeste en beste: waarover kon je beter klappen!

Zij gaf dit toe; maar Pol en scheen aan geen ende te komen!

„Aan 'nen ende? e la la! aan een ende!!

Ik ben nog maar aan den A. B. van 't H. Schrift." Hij was nu nog maar juist zoover als een kind van vijf jaar, dat eens of tweemaal naar school was geweest. 't Leeren zou nu nog maar pas beginnen.

Nu, dat moest hij weten, maar hij moest dan niet alles aan haar komen vragen: voor pastor was ze niet opgeleid.

„Gij, Ufrazie! gij! — Gij weet zoovele als de pastor weet!"

Dat vleide haar wel een beetje.

„O, gij fijnaard! gij zijt te wege, van nog entwat

te vragen, anders en zegde gij dát niet!" Ze had hem bij den schouder gevat en even — heel lief geschud.

„Eéne vrage nog, Ufrazie!"

„A la bonheur! ééne nog — zei ze — en dan d'r van zwijgen!"

„Ufrazie! — ware — staat het — in 't H. Schrift, dat je de heiligen godsdienstig mag eeren?"

Hij vond zich zelf nu wel veeleischend; hij durfde er niet op hopen, dat ze ook dát zou weten. Een poosje zat ze te denken.

„Pol! luistert! ik ga 't u zeggen; maar gij moet het zelf thuis in den Bijbel gaan zoeken, en wij spreken er dan niet meer van!"

„'t Is wél, Ufrazie! zegt het!"

„'t Staat in de Apocalipse!"

Pol stond raar te kijken, dat ze ook dát weer wist; hij wilde 't terstond zoeken; maar zij liet het niet toe: hij moest zijn woord houden. Thuis kon hij 't zoeken; ze wilde hem alleen nog zeggen, dat er stond, „als dat den H. apostel Johannes geknield hadde voor den H. Engel!"

Pol lachte van overvloed van geluk.

„Maar Ufrazie! dat gij doch zóóvele weet! 'k Ben ik de heele wereld rond gekropen, en ik hebbe met alle menschen geklapt; maar 'k en hebbe d'r niet ééne gevonden, die zóóvele weet, lijk gij!"

„Droefaard, gij! gij laat mij sirope lekken!"

„'k En doe, Ufrazie! ik zegge mijn meenst!"

Opeens kreeg hij een gedachte: wat zou zijn moeder gelukkig zijn, als die eens 't verstand van deze vrouw hoorde!

„Ufrazie! gij moet 'ne keere meegaan naar mijn moeder! Dat ze hooren kost, hoevele gij weet!"

Dat stond haar best aan; zij zou niets liever willen, dan eens een reisje met hem meemaken.

„'k Ga 't zeggen, wanneer!" maar hij zou ze eerst nog wat anders zeggen; nu nog niet; maar toch spoedig: daar zou ze misschien vreemd van op hooren!

Pol was regelrecht met zijn Bijbel gegaan naar Ferdi, den schoenmaker, die was altijd thuis, en — goed bekend in de H. Schrift. Pol wist, dat hij hem vriendelijk zou ontvangen; maar diens vrouw deed gewoonlijk onvriendelijk tegen de ketters of geuzen, als ze voor iets anders kwamen dan voor de schoenmakerij. Pol moest tóch nieuwe schoenen hebben en Ferdi leverde best werk.

Nu was de vrouw ook vriendelijk: ze zat altijd bij haar man te naaien. Gelukkig moest ze nu en dan even in de keuken zijn, en van die gelegenheid maakte Pol gebruik, om Ferdi te vragen, waar 't in den Bijbel stond, „dat den H. apostel Johannes voor den H. Engel knielde," en reikte het boek aan den schoenmaker. Deze had het terstond gevonden, omdat hij wist, dat het 't laatste kapittel van den Bijbel was, en las voor: Openb. 22 : 8 en 9.

„En ik, Johannes, ben degene, die deze dingen gezien en gehoord heb. En toen ik ze gehoord en gezien had, — nu begon hij heel langzaam te lezen — viel — ik — neder — om — aan — te — bidden — voor — de — voeten — des — engels — die mij deze dingen toonde."

Hier hield hij op. Pol was zeer getroffen. Ufrazie had het alweer goed geweten. En — de H. Johannes had dus voor den engel geknield en hem aangebeden: dan mochten de andere menschen het ook doen; neen, dan moesten ze het voorbeeld van den H. Apostel navolgen.

„Hebt gij 't verstaan?" vroeg Ferdi.

Pol knikte toestemmend. In zijn brein begon het al te dwarrelen: hier stond nu in 't H. Schrift, dat het goed was, en de Evangelischen zeiden, dat het afgoderij was.

„Alzoo Pol! gij hebt het verstaan! luistert dan nóg!" Ferdi las nu langzaam, wat er verder volgde:

„En hij zeide tot mij: Zie, — dat — gij — het — niet — doet; — want — ik — ben — uw — mededienstknecht —, en — uwer — broederen, — der profeten — en dergenen —, die — de — woorden dezes boeks — bewaren; — aanbid — God!"

Wat Pol nu gevoelde, kon hij niet beschrijven. Dit was al te ongehoord! De schoenmaker merkte iets van zijn verbazing en achtte het onnoodig, er een enkel woord bij te voegen.

„'t Is duivelsch!" zei Pol, zeer verontwaardigd; gaf Ferdi de hand en ging heen.

Op weg naar huis beklaagde hij Ufrazie, die zooveel wist; maar 't verkeerd wist. 't Was háár schuld niet, dacht hem; doch hij zou doen, wat hij kon, om ook haar beter op de hoogte te brengen aangaande de waarheid.

Tot nu toe was Pol nog altijd een trouw bezoeker

van de R. K. Kerk, hoewel hij geen enkelen dienst in 't „kleine kerkje" oversloeg.

Nu echter was zijn besluit vast, om niet meer naar de Roomsche kerk te gaan, en zich aan te sluiten bij de kleine Evangelische gemeente. Hij sprak hierover met den predikant, die hem ernstig ried, zich goed te bedenken, eer hij daartoe overging. Dat moest een ernstige zaak tusschen den Heere en zijn ziel zijn; en — hij zou eerst nog heel veel moeten leeren.

Nu, een zaak tusschen den Heere en zijn ziel wás het, en wat het leeren betrof, hoe meer, hoe liever.

De predikant sprak er over met enkele broeders, en — Pol's naam kwam op het lijstje der katechisanten.

Dat reeds gaf verlichting.

HOOFDSTUK XII.

't Was Zondagavond, zes uur. Vervuld van de genomen beslissing, dacht Pol zich staande voor het aangezicht des Heeren, terwijl de Predikant zijne en aller aanwezigen woordvoerder was. Terstond voelde hij zich in nauwer betrekking te staan tot deze menschen, die den Heere naar Zijn Woord wilden dienen. Hun smaad en verachting zou voortaan ook de zijne zijn; maar — ook de vrijheid der kinderen Gods in Christus zou hij genieten.

Met heel zijn ziel was hij er bij, toen de kleine kudde zong:

„Hoe zalig is het volk, dat naar Uw klanken hoort!
Zij wandlen, Heer! in 't licht van 't Godlijk aanschijn voort.
Zij zullen in Uw naam zich al den dag verblijden, ..."

Neen, zijn hart was er in eens niet meer heelemaal bij: achter zich hoorde hij zulk een bekende stem!

„Uw goedheid straalt hun toe; . . . .

Hij kon het niet laten, even om te zien . . . . daar

„Alzoo Pol! gij hebt het verstaan!
luistert dan nóg!" bladz. 182.

zat Ufrazie, gedoken met de oogen diep in 't kerkboek .... en wat die meezong!

Pol vond, dat ze 't mooist zong van allen, en goed in de wijs!

Verschaeve keek om naar Pol: waarom die ineens niet meezong. Pol kreeg een kleur en zong weer.

„hen naar Uw woord verhoogen!"

Van de prediking hoorde hij dien avond niets. Hij kon alleen maar denken over Ufrazie. Wat deed die daar? Enkel uit nieuwsgierigheid? Kwam ze om te onderzoeken, wat wel Pol's hoofd op hol had gemaakt? Aan werkelijke belangstelling durfde hij niet denken.

Misschien was 't, om hém welgevallig te zijn!

„Heere! dat Gij meugt heur herte openen voor Uw woord!" — Als 't nu eens enkel was, om hèm te behagen! — 't Ware vreeselijk! „Heere Jezus! geef heur 'nen eerlijk en goed herte, dat Uw woord d'r in groeien kan!"

't Ware toch jammer, als ons Heer 't gave, dat ze samen trouwden, dat zij dan Roomsch bleef! Maar dat zou hij toch duizendmaal liever hebben, dan dat ze, om hem te behagen, zich bij 't Evangelie ging voegen. 't Evangelie was te goed, te veel, om dáár voor te dienen. „Och Heere! dat Gij ons doch 'nen gelukkig huwelijk mochte geven!"

Pol ging met Ufrazie uit de kerk en bracht haar — langs een omweg — naar huis. Over 't sermoen

durfde hij niet beginnen, omdat hij er zelf niets van wist. Doch zij deelde hem den inhoud van de preek mee, zóó, dat, al had hij nog zoo goed geluisterd, dan had hij 't toch niet zóó kunnen doen. Hij was er blij mee, en dat ze er niet alleen niets tegen inbracht; maar 't ook mooi en wáár vond!

Toch toonde hij in 't minst niet, dat hij er mee ingenomen was. Hij zei haar zelfs, dat ze 't niet had moeten doen; doch zij vond, dat ze er evenveel recht op had als iedereen.

Dat stemde hij toe, wat haar zelf betrof, haar alleen; maar met het oog op de betrekking, waarin zij tot elkander stonden, was de zaak anders.

„Luistert, Ufrazie!" twee zeer gewichtige besluiten had hij genomen: hij wilde zich aansluiten bij de Evangelische kerk, en — daarna wenschte hij te trouwen.

„A wa, Pol! trouwen? en met wien?"

„Gij moet dat niet vragen, gij, Ufrazietje! met u!"

„Maar Polleke! ge doet mij verschieten!"

„Ba 'k en doe! 'ne weduwvrouwe en moet van zoo entwat niet verschieten!"

„G'en weet dat niet, Pol! 'k Hebbe veel deurgemaakt, wei!"

„'t En is van datte niet, Ufrazietje!"

Ze waren 't huisje genaderd. Pol ging nog even mee naar binnen. Van zijn kant was het er door: Zij moest nu weten, wat ze wilde.

„Luistert, kind! 't en is niet voor 'nen dag of voor 'ne weeke, 't is voor uw leven en voor langer!" Zij

moest de zaak ernstig overwegen, en er rekening mee houden, dat hij eerst geheel met de Roomsche kerk wilde breken, openlijk, door over te gaan tot de Evangelische: — in zijn hart was hij al geheel van de Roomsche kerk af. Maar — en dit moest ze ook heel ernstig overwegen — hij eischte van haar, dat zij, als een goed Roomsche, getrouw haar kerkelijke plichten zou vervullen.

Hartelijk, doch vervuld van ernstige gedachten, hadden ze afscheid van elkander genomen. Zij kon maar niet begrijpen, wat daarachter zat, dat hij van haar de getrouwe vervulling harer kerkelijke plichten vroeg. Hij — deed zich zelf de vraag, of hij niet te veel eischte; doch wist wel, dat hij haar terstond van dien eisch zou ontslaan, zoodra hij kon bespeuren, dat het zoeken naar de waarheid bij haar wezenlijk ernst was geworden. Hij wilde door dezen eisch haar geweten rein houden. Zij moest er van overtuigd zijn, dat het hem heelemaal niet zou bevallen, indien zij — enkel om tijdelijke belangen — afvallig zou worden van de Roomsche kerk.

Nog diezelfde week kreeg Pol het jawoord. Zij had maar één bezwaar gehad; nl. dat zij niet met hem naar de Evangelische kerk mocht gaan. Doch dat bezwaar was sterk verminderd, toen hij zich nader verklaarde: hij had bedoeld, dat zij vast haar Roomsch-kerkelijke plichten zou vervullen; maar wilde ze dan bovendien ook de diensten in de Evangelische kerk bijwonen,

mits dat die in de R. kerk voor zouden gaan, dan liet hij ze daarin geheel vrij.

Hij was er nu al genoeg van overtuigd, dat zij een trouwe dochter der Kerk was geweest. Als dat nu in eens ophield, wat moesten de menschen daarvan wel zeggen! En ze zouden er vast niet te leelijk over kunnen doen. 't Ware een schande voor haar, dat zij zulk een vrouw was, die haar Kerk ontrouw werd, om een man te behagen. En 't ware schande voor 't Evangelie, en schande voor hem, dat hij zulk een vrouw zou willen hebben!

Zij vond dit wijze redenen en beloofde, dat zij vooreerst aan zijn wensch zou voldoen. Maar hij behoorde wel te weten, dat „ons Heer" — en niemand anders — te gebieden had over dingen, die haar hart en de eeuwigheid raakten.

Zij verstonden elkander goed, en beiden dankten hun Heere, elk op zijn wijze.

Allereerst werd nu besloten, om moeder Moerebeeke te bezoeken en haar het heuglijk feit in levenden lijve te vertoonen. Pol had Ufrazie al zooveel van zijn moeder verteld, dat zij al veel van haar hield; en 't viel haar niet tegen. En wat moeder gelukkig was, dat de Heere haren Pol een goede vrouw beschikte. Een Christene vrouwe! En handen aan d'r lijf! Juist een vrouw, als haar jongen noodig had. De Heere had het niet beter kunnen maken.

Pol vertelde zijn moeder ook veel van 't Evangelie en van 't H. Schrift, dat hij nu zelf kon lezen. Met

vochtige oogen zei ze, dat hij voor tijd en eeuwig een gelukskind was, in alles.

In alles — ook wat de verdienste betrof! En Ufrazie vertelde haar stukjes als van de twee franken, die Pol verdiend had, één met spelen en één met niet te spelen. Als Ufrazie klapte, hadden ze alle drie leute, want Pol kon klappen; maar zij kon 't ook. Pol zag haar aan vol welbehagen, 't geluk was hem haast te groot, ook omdat het zijn moeder zoo gelukkig maakte. De moeder kon niet wijd genoeg happen om — hoe ze ook hapte — zonder „brokkelingen" dat groote geluk te genieten. En Ufrazie zat daar tusschen in als in een roeiboot op de zee van 't geluk, als tusschen twee riemen, wier krachtige slagen ze voelde en zag en hoorde.

Ze had moeder en zoon hooren „smoezen" over geld. Moeder kreeg ondersteuning van haar zoon, en die wilde dat niet meer hebben, als hij zelf ging trouwen; in elk geval zooveel niet meer: 't kon met veel minder. Doch Pol wilde daarvan niet weten.

Ufrazie hoorde dat!

„Moeder! zwijgt er van! 'k En wille niet, dat Pol mindert, en 'k geve mijnen part er bij! 'k Ben ik dan ook een kind van u!"

„Mijnen part!" Ze kon dat zeggen; de ijverige, zuinige, jonge weduwvrouw had altijd overgehouden. En Pol behoefde niet te minderen: hij begon er, voor zijn doen, al warmpjes in te zitten.

Om zijn moeder gerust te stellen, deelde hij haar iets mee van zijn verdienen. Verleden week had hij

een dag, 's morgens vóór halftien, reeds vijf franc verdiend met slijpen. Meermalen had hij 's avonds bij lamplicht een hond geschoren voor 15 francs.

Moeder stond er paf van! Was dat geld verdienen! Pol vertelde echter, dat hij ook wel dagen had zonder eenige verdienst, en als hij dan een hond zag van arme menschen, dan schoor hij die „om Gods wille". Hij wou liever voor niet werken dan niet werken, en hij hield erg veel van mooi geschoren honden.

„'t Gaat zeere (vlug)! — zei hij — roef! roef! en den hond is geschoren!" En de een gaf even graag 15 als een ander 5 francs; voor minder deed hij het niet, dan deed hij het „om Gods wille". — Maar hij zag de menschen aan en hij zag de honden aan: daarom betaalde de een meer dan de ander. Dat was zoo — zei Pol — met alle kunst; maar de kunst werd nooit betaald.

Toen Guusten en zijn vrouw 's avonds van hun werk thuis kwamen, begon het klappen opnieuw. Guusten was wel jaloersch op de scharenslijperij; maar niet op 't Evangelie! Het viel hem tegen in Pol, dat die „van zijn geloove afging".

„A wel, Guusje! gij hebt altijden een slecht gedacht gehad van de slijperij, omdat gij dat niet en verkende; 't was uw meenst, dat ik hadde moeten blijven in 't stijl van vader, in de eerde werken, lijk gij; maar 'k en hebbe dat niet gedaan. Nu zijt gij arme, en ik rijke. En met 't Evangelie is 't juist alzoo: g'en kent dat niet: gij zijt arme, en ik ben rijke!"

Het waren zeldzaam kostelijke uren, die ze samen

— rondom die moeder — doorbrachten. Te zeldzamer, omdat ze nooit weer terugkeerden. Toen — zes weken later — Pol bericht kreeg, dat moeder „slecht lag" — geheel onverwacht — was hij er met Ufrazie per snelste gelegenheid naartoe gegaan; doch toen ze kwamen, was moeder „al thuis".

Allen „kreschen" (weenden); maar niemand kreesch als Pol. Zijn tranen glansden van eeuwig licht! „Heere! 'k en kunne u in der eeuwigheid niet vergelden, wat Gij mij in mijn moeder gaaft!"

En in zijn hart vervolgde 't:

„Heere! d' eerstbeste vrouwe van de wereld hebt Gij thuis gehaald! Dat Ufrazie den tweed-besten (de op één na beste) voor mij meuge zijn!"

HOOFDSTUK XIII.

Pol studeerde hard in den Bijbel en in 't „Kort Begrip". Wat hij taalkundig niet goed begreep, legde Ufrazie hem uit. Doch Pol had er meer het hart, Ufrazie meer het hoofd bij: zij studeerden meestal samen.

Zij hield zich trouw aan haar Roomsche plichten, en bezocht met of zonder Pol geregeld al de diensten, die er in de Evangelische kerk gehouden werden. Dit dubbel doen mishaagde zeer de Evangelischen: ze vertrouwden haar niet.

Ze waarschuwden Pol; maar die verdedigde haar, en zei, dat het niet slechts naar zijn wensch was; doch dat hij beslist als eisch stelde, dat zij, in elk geval vooreerst, Roomsch zou blijven.

't Hielp niet; de meesten zagen in haar de slimme geslepen vrouw, die Pol weer van 't Evangelie zou aftrekken en kwaad zou spreken van 't Evangelie.

Doch Pol stoorde zich hieraan niet.

Ufrazie was altijd in 't kerkje.

„'t Kerkje is onzen estaminet!" zei ze.

't Kerkje onze kroeg! — hooger lof kon een Vlaming niet bedenken.

De estaminet — of — zooals men 't meestal uitsprak „'t stam'née" was de hemel, zoo niet de hemel der hemelen voor 't gros der Vlamingen.

Een rijke vrouw vond de ziekte en zwakheid van haren man dáárom zulk een penitentie, omdat ze nu niet meer met hem naar de estaminet kon gaan.

Een werkmansvrouw weende bittere tranen, omdat haar man — sedert hij maar eens in 't Geuzenkerkje was geweest — niet meer „uitging" en zij dus nooit meer met hem naar „'t stam'née" kon gaan, en altijd in huis bij haar „grijnende jongens" kon blijven.

Een madam — niet uit lagen stand — schaamde zich om haar man, dat hij — inplaats van als ieder fatsoenlijk mensch, den avond in „'t stam'née" door te brengen, thuis in boeken zat te lezen. Wat moesten de menschen wel denken van hem, dat zij daar iederen avond alleen in „'t stam'née" doorbracht! „Zulken duts!"

Ufrazie noemde het kerkje „onzen stam'née!" Ze wou er wel altijd zijn, van 's morgens tot 's avonds.

Men kende daar ook Vlaamsche leute! Watte? Leute in de kerk? Ja, in de Evangelische kerk! De menschen van de kerk brachten ze er niet in, maar de anderen. Vliegen en leute waren daar nergens te weren. Ze vroegen niet, of 't een kerk of een danskot, een begrafenis of een bruiloft was. Overal in

Vlaanderen vond snaaksche vroolijkheid houvast: desnoods aan — een lijk.

's Maandagsavonds stond het kerkje van acht tot tien uur open voor ieder, die lust tot zingen had. Er werd met gebed geopend, en dan begon het gezang, heel eenvoudig, doch vierstemmig.

Bij elke partij waren stevige standhouders, toonvast als aambeelden en kanonnen: dat was noodig, hoog noodig; n.l. als 't noodig was. Ze konden goed zingen, met accent zingen, maar als er kwamen stiekeme plaaggeesten, geniepige vijanden van de Geuzen — waarom zouden die niet mee mogen zingen? en je kon de menschen toch niet in 't hart zien! — soms bepaald muzikale lui, die verstand hadden van muzikale gevaren, — als die dan trachtten, het gezang met een paar forsche uithalen in de war te sturen — altijd kwansuis bij ongeluk — dan kon de kranige directeur op zijn stukrijders rekenen.

Als dan Medard, de gehuwde smid — want er was ook een ongehuwde — als dan de dikke Medard, die zelf een stemmetje had van heb ik jou daar — als die dan omkeek, vlak achter zich naar een meisje van zestien — een meisje als een olifant — en met een stem van een schaap, dat zoo groot is als een olifant — als hij dan omkeek, en de driftigheid in roode bobbels op zijn gelaat zichtbaar werd, en dan zei, zoo hard boven al dat zingen uit:

„Blare! houdt uw gaper dicht! gij schreeuwt een gat in mijn ziele!"

Zie, dan moest je geen Vlaming zijn, om niet „dood te gane van de leute!"

De leute zat niet in de „geestigheid" van de woorden — dat was daagsche kost — 't zat hem in alles tegelijk: in de driftigheid — in 't zoo alles overluidend spreken, in 't plotseling — met een snak — zwijgen van 't zestienjarig meisje — welk zwijgen een gevoel veroorzaakte als wanneer in een stoomweverij opeens de machine stil stond.

In den regel was 't een zeer gezellige avond; het publiek, eigenaardig gemengd, bracht dat mee, vooral als het om acht uur al donker was. De jonge menschen van de gemeente waren er bijna allen; maar ook oude vrouwen in de zeventig; ook moeders met kinderen aan de borst, en kinderen van elken leeftijd.

Dan kwamen er lui, die er anders nooit kwamen, en nog vreemd waren van het Evangelie. Daarom was de leeraar er ook zelf altijd, omdat hij, vooral met het oog op die vreemdelingen, soms een korte toespraak hield, en, waar hij 't noodig oordeelde, den inhoud van een lied verklaarde.

Ook kwamen er altijd militairen, die geen centen meer hadden, en hier gratis een paar uur konden toeven.

Ten slotte kwamen soms ook nog mannen, die al hun geld verdronken hadden, en daar ze toch zoo vroeg niet wilden thuis komen, hier nog een laatste uurtje sleten.

En aan al deze menschen, oud en jong, indien ze

lezen konden, werd een liederboek overhandigd en een plaats bij een der partijen aangewezen.

Soms waren er, die de deuren niet voor iedereen wilden openzetten, omdat onder de aanwezigen wel eens iemand min of meer dronken was. Maar dan moest men Ferdi, of Kole, of een ander steunpilaar van de Evangelische kerk hooren! Indien men voor hen de deur had gesloten, omdat ze dronken waren, dan zouden ze nooit het Evangelie gehoord hebben. De eerste drie, vier malen, soms vaker, waren ze er dronken gekomen, en toch had het Evangelie hen gepakt; gepakt terwijl ze dronken waren en hen vast gehouden toen ze weer nuchter werden. Zij beriepen zich op hun eigen geschiedenis en op het woord des Apostels:

„Houd aan, tijdig en ontijdig!"

Het Evangelie was niet iets menschelijksch; het was een Goddelijke zaak, te machtig om lamgeslagen te kunnen worden door eenige pinten bier!

Dezen Maandagavond voelde men zich zoo gelukkig, zoo eendrachtig bij elkander. Pol en Ufrazie hadden elkander precies in 't vizier.

Bijna een half uur had men genoeglijk gezongen, toen er iemand het gebouw binnen kwam.

Enkele jonge menschen stootten elkander beteekenisvol aan. Eén zei fluisterend:

„Den Keizer van Oostenrijk!" en een ander:

„Hij is weeral zat!"

De Keizer maakte een diepe buiging voor al de

aanwezigen, salueerde zeer ernstig en zette zich neer, vlak achter den muziekmeester.

Men zag het hem aan, dat hij nooit kon vergeten, dat hij De Keizer heette, en wist, dat hij precies op den Keizer van Oostenrijk leek, evenals een neef van hem veel weg had van den Duitschen Keizer en daarom de Keizer van Duitschland geheeten werd.

Wat de „Keizer van Oostenrijk" ook nooit kon vergeten — al had hij nog zooveel bier gedronken — was, dat het harmoniecorps, waarbij hij jaren eerste Clarinettist was geweest, bij bijna alle festivals den eersten prijs had gewonnen; de dokter echter had hem het spelen verboden, omdat zijn borst het niet meer toeliet.

Bovendien was hij twaalf jaar „bij 't leger" geweest, en, zelfs van verre gezien, nog volbloed militair.

Werkelijk een kranige figuur, die zijn naam eer aandeed! Maar — als hij te veel bier gedronken had — en dat moest nogal een groote hoeveelheid zijn! — dan overdreef hij zijn kranigheid en zijn Keizerlijk stijven ernst en — dan werd alles komiek. Mijnheer Vandewege, de muziekdirecteur, was zóó vol aandacht bij zijn werk, dat hij niet wist, dat er iemand achter hem had plaats genomen.

Maar wat was dat toch! Eerst waren de kinderen gaan lachen; toen het oudere jongvolkje, en nu, zoo waar, lachten ze allemaal. 't Moest om hem, Vandewege, zijn, want allen schenen de vroolijkheid in de richting van de directie te zoeken: hij voelde aan zijn hals-

boord, aan de knoopen van zijn vest, betastte al zijn kleeren overal....

Daar begon Ufrazie in eens boven allen uit te lachen. Pol kuchte gewild boos, met toornig gemaskerde blikken naar Ufrazie. Zij moest weten, waar ze hier was, zij vooral! maar onder zijn vest lachte het 't allermeest: dat kon hij niet laten, als Ufrazie lachte.

Vandewege werd verlegen, keek om — en — „A sá! meneere Keizer! 't is gij, die mij dat maakt!"

Hij had De Keizer nog juist de finale van diens komiek muzikale gestes zien maken en lachte nu zelf ook mee.

De Keizer echter bleef strak ernstig, zette een nieuw gestenspel in, en zei, zeer hoffelijk:

„Monsieur le professeur de la musique! als ik hiere hoore zingen — en 'k en meuge zelf geen muziek meer meemaken — als ik hiere hoore zingen — Mes dames et messieurs! — hij maakte weer strak ernstig een diepe buiging — dan zingt het in mijn herte, en 't zingt in mijnen kop, en in mijn beenen en in mijn handen! 'k En kan ik dan niet laten, van mee muziek te maken!"

Vandewege kende den Keizer: men mocht hem niet beleedigen: wie ééns den Keizer beleedigde, trof de heele Keizersfamilie, een op hun afkomst trotsch geslacht. Twee De Keizers hadden de Roomsche kerk verlaten en behoorden nu aan de Evangelische. Die twee en hunne vrouwen deden wat in hun macht was, om ook hem onder de beademing van het woord

Gods te brengen; doch al hun doen had geen ander gevolg, dan dat hij soms den zang op onverklaarbare wijze kwam verstoren. En die twee en hunne vrouwen waren nu ook hier. Voorzichtig dus!

„Meneere den Keizer! Gij zijt den besten muzikant van ons allegaar: ik verzoeke u vriendelijk, bachten (achter) bij de baspartie te gaan!"

Vandewege achtte hem daar het minst schadelijk. De Keizer maakte een hoffelijke buiging en voldeed aan het verzoek van den leider. Nu werd weer gezongen en aanvankelijk ging het goed; maar daar ineens barstte een onbedaarlijk lachen uit, zooals men 't nog niet gehoord had; en weer had Ufrazie sopraan gelachen, en weer had Pol een boozen kuch naar haar geworpen.

De predikant meende dat het nu uit moest zijn: hij begaf zich naar De Keizer, gaf hem vriendelijk de hand en zong mee uit De Keizers boek. — Dat hielp! nu werd er goed gezongen. Doch niet lang; de kerel scheen de kunst te verstaan, om — met het effenste gezicht — de zonderlingste geluiden met voeten en handen voort te brengen: snorkende geluiden, huilende en lachende geluiden, alles door elkander.

De predikant wilde hem nu netjes de deur uit troonen, en Zijne Majesteit begreep dat terstond:

„Monsieur le pasteur van 't Evangelie! 'k wille wel gaan; maar gij zult dan eerst een schoon gebed moeten gaan lezen! Ik hoore u zoo geerne bidden!"

„Hoor eens, vriend De Keizer, een gebed is geen zangstukje!"

„Awél, meneere den dominus! als gij 'nen schoon gebed voor mij doet, gij krijgt de vier cings (centen) die 'k vandage overgehouden hebbe, en ik ga dan naar huis gaan! Maar en doet gij 't niet, ik blijve hiere dan tot het ende, en gij gaat dan dóch 'nen gebed moeten lezen!"

„Wij bidden niet voor geld!" zei de predikant, terwijl hij om zich heen zag.

Ferdi knikte hem toe, en zei:

„Meneere! bidden is altijden goed: w'en kunnen nooit te vele bidden. Bidt gij maar; wij gaan allegare mee gaan bidden!"

„Ba ja, meneere! bidt maar!" viel Ufrazie in; en terstond kuchte Pol weer boos in haar richting.

„Bidden!" riepen nu meer stemmen.

Toen vouwde de predikant zijn handen tot het gebed; De Keizer volgde zijn voorbeeld. Allen gingen staan, en — toen werd daar gebeden — zoo ernstig als er daar misschien nooit gebeden is; — zóó eenstemmig, dat men de onderlinge éénheid voelde in het suizen van den adem des Geestes.

Nauwelijks klonk het „Amen!" uit verschillende monden, of De Keizer drukte hartelijk de hand van den predikant, pinkte een traan weg en ging, met een beleefden groet voor allen, heen, nadat hij eerst zijn vier centen in een busje had geworpen. En nooit heeft hij meer eenige stoornis verwekt!

Nu zong men weer verder; doch telkens zag men

nu hier, dan daar, iemand met den zakdoek iets uit de oogen vegen. Dat had men ook bij Ufrazie, en ook bij Pol gezien!

Maar Pol was niets vriendelijk jegens Ufrazie, toen hij haar naar huis bracht. Zij merkte dat, en vroeg naar de reden. Hij zei, dat het niet betamelijk was, om zóó te doen, als zij gedaan had. Eerst had ze, boven allen uit, leute meegemaakt en gelachen met de kinderen en de jonge menschen, alsof ze al haar leven aan 't Evangelie had behoord, terwijl ze daar toch maar pas enkele uren kwam.

En ze had in 't kerkje niet moeten lachen om een dronken man: dat was te groote schande voor dien man en voor zijn familie, dat betaamde niet. En toen later had zij — als vrouw — harder dan allen geroepen, dat de dominee moest bidden; dat had zelfs de oude Melanie, die een Godvruchtige vrouw was, niet gedaan. Wie 't niet beter wist, had wel moeten denken, dat zij daar „de bazinne van 't Evangelie ware!"

Bij Ufrazie waren onder dit verwijt de waterlanders losgekomen.

„Neen! G'en moet niet krijschen, gij! Gij moet het kwaad laten!"

Zij vond het heelemaal niet aardig van Pol, dat hij 't alles zoo scherp opvatte. Ze vermoedde toen ook nog niet, dat het eigenlijk maar een truc was. Hij had allang gezocht een geschikte gelegenheid om haar van een andere zijde te leeren kennen: hoe ze stond tegenover de majoriteit van den man en tegenover eene berisping van zijnentwege.

„A wa! — zei ze eindelijk, nadat ze nog eens hare oogen had uitgewischt — hadde ik 't geweten, 'k en hadde het niet gedaan: 'k ga d'r tegen strijden; maar ik lache geerne!"

„Ufrazie! ik lache ook geerne; maar 't en komt overal niet te passe van te lachen!"

„Polleke! vergeeft het mij! 'k ga 't niet meer doene!"

Hij vergaf het haar, en beloofde haar — zoodra ze in huis waren — absolutie!

Nauwelijks waren ze dan ook in de kamer, of hij kuste haar hartelijk, en zei:

„Dat is de absolutie!"

HOOFDSTUK XIV.

Eindelijk zou Pol onderzocht worden, om belijdenis des geloofs te kunnen afleggen. Hij had zijn best gedaan en Ufrazie had goed meegeholpen; maar van buiten leeren kon hij niet: daarom had hij zelf 't „Kort Begrip" nog korter gemaakt. De leeraar vroeg letterlijk, zooals 't er stond:

„Hoeveel stukken zijn u noodig te weten, opdat gij welgetroost zalig leven en sterven moogt?"

En hij antwoordde:

„Eerst van mijn zonden, dan van ons Heer aan 't kruis en dan van de tien geboden Gods."

Over de twee tafelen der wet had hij zijn eigen „gedacht". Je moest al de geboden Gods doen, omdat je God lief hadt en omdat je jezelf lief hadt en omdat je den naaste zoo lief hadt, als jezelf.

„Als ik Gods Name misbruike, 'k doe dan kwaad aan mijn naasten, en als ik 's Zondags werke, ook, en als ik de beelden diene ook, want ik geve dan een slechten exempel."

„Wat is een oprecht geloof?"

„'t Is 'nen betrouwen in den Heere en in 't Evangelie, dat je zonden allegare vergeven zijn, omdat Christus mijn zonden aan 't kruis gedregen heeft."

„Waarom noemt gij drie: den Vader, den Zoon en den H. Geest?"

't Staat alzoo in 't H. Schrift; zóó, 't moet dan waar zijn, en 't is waar, maar ik en begrijpe datte niet!"

„Wat gelooft gij van den H. Geest?"

„Dat Hij met Sinxen (Pinksteren) uitgestort is op de H. Apostelen, en dat we den H. Geest in 't herte moeten hebben, anders en kunnen we niet gelooven, en staande blijven!"

„Wat gelooft gij van de Heilige, Algemeene Christelijke kerk?"

„A wel, de kerke en is maar een raren (zeldzaam, vreemd) dink. Z' en is niet heilig en z' en is niet algemeen en z' en is niet Christelijk en z' en is geen kerke!"

„Maar Moerebeeke! over welke kerk heb je 't nu?"

„Ja, meneere! over welke kerke hebt gij 't?"

De predikant zag een paar Vlaamsche Broeders aan. De oudste vroeg nu:

„Luistert, Pol! 't is de vrage, wat gij voor de ware kerke houdt!"

„De ware geloovigen, die naar 't H. Schrift leven; zoo je vindt den dien overal, hiere bij 't Evangelie en bij de Jansenisten, en mijne moeder, die altijden Roomsch geweest is, en — Jean Kloefe, die zoo geerne, aleer dat hij stierve, 't Evangelie nog gehoord hadde, maar hij en heeft het niet gekund."

„Maar Jean is nu dood!" merkte de predikant aan.

„Hij en doet, meneere! Hij is nu aan de kerke in den hemele!"

Naar de letter moest men bij Pol Moerebeeke wat door de vingers zien; doch niemand had bezwaar, om hem als lid der kerk aan te nemen; en den tweeden Zondag daarna beleed hij in 't midden der gemeente zijn geloof in Christus. De Vlaamsche broeders en zusters verblijdden zich hierover zeer, want allen hielden veel van hem.

Voor Hollandsche geloovigen waren deze Vlaamsche bekeerlingen een eigenaardige verschijning; kende men hen eenigszins goed, dan twijfelde men niet aan hun bekeering. En toch zocht men vergeefs naar een schuldgevoel, zooals zich bij andere, oorspronkelijk Protestantsche, bekeerlingen als voorteeken meestal kenmerkte. Billijk kon men deze Vlamingen alleen beoordeelen als men ze — in dit opzicht — aanzag als jonge kinderen.

Omdat ze Pol liefhadden, bejammerden ze het allemaal, dat hij met Ufrazie zou gaan trouwen. Men hield hem te kinderlijk, te onnoozel voor een „fijnaard", als zij was. Doch men kende beiden te weinig; men achtte hem voor minder dan hij was, en haar overschatte men zeer.

Zij vond veel goeds — misschien alles goeds — in de Roomsche kerk; doch zij vond ook veel goeds, misschien wel alles, in de Evangelische kerk. Doch —

haar familie, haar kennissen, haar klanten had ze in de Roomsche, en haar aanstaanden man in de Evangelische kerk. Uit de eerste had ze omgang met velen, uit de andere slechts met enkelen. Zij leefde dus nog geheel in de kerk, waarin heel haar leven wortelde.

Wat was Pol streng geweest in zijn eisch, dat zij Roomsch zou blijven, maar wat had die eisch het haar gemakkelijk gemaakt. Al haar vrienden waren haar vrienden gebleven: geen enkel offer had ze te brengen aan het huwelijk met Pol.

Of zou 't nog komen?

Hij zou natuurlijk in de Evangelische kerk willen trouwen, want van de R. kerk wilde hij niets meer weten. Hulde bewijzen aan de beelden kon hij niet, geen relequieën meer kussen. Zij wist reeds, dat voor hem het huwelijk geen sacrament meer was: dát kon haar niet schelen, of 't al of niet een sacrament was; maar 't zou toch erg zijn, als ze niet kon trouwen in háár kerk. „Dat ons lieven Heere doch uitkomste gave!" Ze wou ook wel in beide kerken trouwen, gaarne zelfs — en, als 't moest, in een Joodsche ook nog wel, mits — ze ook in háár kerk kon trouwen.

't Aanstaand huwelijk van Pol werd een bekende zaak. Meer dan één broeder zeide:

„Pol, vriend! gij gaat doch trouwen in de Evangelische kerke?" want men vreesde Ufrazie's overwicht.

Doch Pol zei, dat hij dat geheel aan haar overliet: waar die wilde, daar zouden ze trouwen! Daar had je 't nu al! 't Evangelie zou wat aan dien scharenslijper hebben! Zóó'n kind! en zóó'n vrouw! Een

grauwe triestigheid hing er over heel de kleine Evangelische gemeente.

„A wel, Ufrazietje! Ik ben nu aan 't Evangelie en gij aan de Roomsche kerke, in welke kerke zou je gij willen gaan trouwen?"

„A wâ! Polleke! als gij 't mij vraagt, in de Roomsche!"

„'t Is goed, Ufrazie! alles is klaar: dan kunnen wij morgen naar den Deken gaan!"

Van blijdschap viel ze hem om den hals. Wat was ze gelukkig! en wat was het toch een goeie Pol!

Den anderen dag wandelden ze, in de Zondagsche kleeren, gearmd naar den deken.

Veel menschen van 't Evangelie wisten 't reeds: enkelen zagen uit — half verscholen — om dien gang te zien: Pol naar den Deken! Ufrazie verkocht hem! Ze hadden 't wel gedacht, en gezegd ook!

Pol belde aan bij den Deken. Spoedig werd opengedaan, de boodschap gezegd, en — Pol en Ufrazie werden bij den Deken in de kamer gelaten.

„Meneere den Deken, wij zouden geerne getrouwd zijn, als 't u belieft!"

„Hoe is uw name? En de name van uw aanstaande?"

Pol zei 't.

„Moerebeeke, hebt gij gebiecht?"

„Meneere den Deken, wat is biechten?"

Ufrazie begon erg te kleuren, en de Deken wist niet, wat hij nu in eens aan de hand had.

„Moet gij dat nog vragen, wat biechten is, en gij

wilt gaan trouwen, gij? Biechten is, uwe zonden zeggen!"

„Meneere den Deken, 'k en hebbe geen zonden!"

„Watte? G'en hebt gij geen zonden?"

„Neen 'k, meneere den Deken, geen eene!"

„Wat zegt gij? geen ééne zonde?"

„Neen 'k, meneere den Deken, ik hebbe ze allegare op Christus gelegd!"

Ufrazie wenschte, dat ze maar weer op straat waren. De Deken, die al erg op zijn stoel was gaan draaien, sprong nu in eens op en ging — verward — de kamer op en neer.

Pol zelf was de onnoozelheid in persoon, en meende, de anderen wat te moeten kalmeeren. Heel vriendelijk zei hij, en alsof hij in zijn eigen huis was:

„Meneere den Deken, zet je nog een beetje: we gaan dan nog een letje klappen!"

Doch dat ging maar zóó niet.

„'k En ben niet te wege van u te trouwen! Ge kunt entwaar iéuwers gaan!" zei de Deken, en opende de deur ten teeken, dat ze konden heengaan. Buiten gekomen, deed Pol, of hij erg teleurgesteld was.

„Meneere den Deken en wil ons niet trouwen, Ufrazie! zoo, we zullen gaan naar meneere den Pastor X, en wil den dien ook niet, we gaan dan een anderen zoeken!"

Maar Ufrazie had er genoeg van. Ze wilde hem met vriendelijke woorden terughouden van den Pastoor; doch hij zei, dat ze 't niet zoo spoedig moest opgeven. Wat ze er ook tegen inbracht, het hielp niet:

ze waren op weg naar den pastoor, en terugkeeren ware smadelijk. Toen ze nog nauwelijks een honderd treden van de pastoorswoning verwijderd waren, hield Ufrazie hem in eens staande:

„Och, Polleke! ik smeeke u, ik bidde u, dat we doch niet en gaan! Meneere den Pastor en zal ons ook niet willen trouwen!"

„Ufrazie! Gij kent de Pastors beter als ik: wij gaan dan naar een anderen Pastor!"

Zij was al blij, dat ze weer tijd gewonnen had, om hem van zijn voornemen af te brengen.

„Maar Ufrazie! wij zijn Christene menschen, en 'k en zou er niet mee content zijn, dat we moesten niet in een kerke trouwen!"

„A wâ Pol! laat ons gaan naar Meneere Ponton, den Evangelischen Pastor, den dien zal ons willen trouwen!"

„A la bonheur! als gij datte wilt, 't is mij ook wél! Ik ga daarin heelegaar uw goesting (lust, zin) doene!"

Zoo kwam het, dat Pol en Ufrazie in de Evangelische kerk trouwden, en dat van stonde aan de grauwe, triestige mist over de menschen van 't Evangelie optrok en 't vroolijk zonneke weer doorliet.

En veelbeteekenend knikten ze elkander toe, als er iemand zeide:

„Laat den slijper maar loopen!"

HOOFDSTUK XV.

Pol en Ufrazie waren een zeldzaam gelukkig paar, en woonden genoeglijk in 't bekende „huizeke" van de voormalige weduwvrouw.

Maar daar werd nu veel veranderd: boven de deur stond te lezen:

H. MOEREBEEKE
SLIJPER EN PEDEKUUR.

De achterkamer werd als werkplaats ingericht, en daar leefden de beiden hun aangenaamste leven. Als daar „gewrocht" werd, dan waren er vier handen bezig. Was de man op straat met de kar, dan koos de vrouw haar voorkamer, om daar het naaiwerk te verrichten.

Ze verdienden goed geld, leefden er zuinig maar goed van, betoonden weldadigheid en hulpvaardigheid, waar het „te passe" kwam, en legden geregeld een mooien duit weg.

Maar....

„Twee gelooven op één kussen,
Daar slaapt de Duivel tusschen!"

Waren hier twee gelooven? Zij had al lang alles, wat kenmerkend Roomsch was, weggedaan. Het „Heilige Gezelschap" had de „schouwe" (schoorsteen), „Onze lieve Vrouwe" „'t schapraai" (kastje) en „ons Heer" den wand verlaten. Geen beeldje werd er meer gezien; doch zij had ze niet kapot geslagen en niet naar de verkooping gebracht: zij had ze in een „schof" (lade) verborgen, en — wat in haar hart was, merkte niemand.

Reeds den eersten Zondag van haar huwelijk meende ze, dat ze niet naar de R. kerk behoefde te gaan; doch ze móest, van Pol.

Toen ze het waagde, een anderen dienst te verzuimen, was hij erg ontevreden:

„'t En gaat alzoo niet goed gaan — zei hij — gij zijt Katholiek en moet het blijven!"

Maar er was eindelijk geen doen meer aan: ze huilde, als ze naar de Roomsche kerk moest, en smeekte hem, haar toe te staan, dat ze ook ging leeren, om lid te kunnen worden van de Evangelische kerk.

Toen heeft Pol en niemand het langer durven en willen keeren: zij heeft geleerd, haar geloof in Christus beleden, en werd als lid der Evangelische kerk aangenomen.

Toch genoot zij nooit het vertrouwen van wie nu hare broeders en zusters in Christus waren, omdat zij de vriendin bleef van al haar Roomsche kennissen en niet gaarne iets hoorde ten nadeele van de R. kerk, terwijl ze het vertrouwen behield van hare oude kennissen.

En toch was ze geheel één met haar man; één in offervaardigheid voor het Koninkrijk Gods, één in persoonlijke hulpvaardigheid voor allen, die „aan 't Evangelie waren", altijd gereed om zwakken en armen bij te staan.

En, wie ook een dienst in 't kleine kerkje mocht overslaan, vrouw of madam Moerebeeke nooit. En dat — niettegenstaande ze altijd en overal kon voelen, dat men haar niet vertrouwde.

Pol Moerebeeke leefde voor 't Evangelie, en zijn vrouw leefde daarin met hem mee. De predikant had geen trouwer hulp dan den scharenslijper, en deze weer geen beter dan zijn eigen vrouw.

Mijnheer en madam Ponton hielden zeer veel van Moerebeeke, en konden met zijn vrouw ook goed overweg.

't Was een gure herfstdag. Vrouw Moerebeeke was dien dag aan 't verstellen bij de predikantsvrouw. Juist zaten ze met elkander aan tafel, toen er gebeld werd. De dochter ging naar de deur en kwam weer binnen met de boodschap, dat er een arme vrouw huilende aan de deur stond, en gaarne „mijnheer den dominee" wilde spreken.

Deze begaf zich terstond naar de vrouw, die nu in de gang stond; doch 't mensch huilde zóó, dat hij haar onmogelijk kon verstaan.

„Kom binnen!" — zei hij vriendelijk.

Toen zij een weinig uitgehuild was, vroeg hij, wat haar scheelde.

„O, mijnheer dominee! mijn man is dood! mijn man is dood!" zei ze, en begon opnieuw te huilen.

De predikant merkte aan haar spreken, dat ze een Hollandsche was.

Met groote moeite kwam hij eindelijk te weten, dat zij en haar man uit Groningen waren, en nu was haar man hier — in dit verre land — in een vreemde stad — gestorven. Daar stond ze nu alleen, alleen met een gestorven man! En ze huilde erbarmelijk.

„Wel vrouw! dat is ontzettend! ontzettend!" De predikant wist terstond niets meer te zeggen: 't geval greep hem erg aan. Spoedig echter kwam hij tot bezinning.

„Hoe lang zijt gij hier, vrouw?"

„Acht dagen, mijnheer dominee!" Zij begon opnieuw te huilen, en hij opnieuw te zeggen:

„Ontzettend! Hier samen te komen uit Groningen, en dan hier den man te zien sterven!"

Hij keek haar strak aan, en vroeg toen, wat ze nu verlangde:

„Ja, mijnheer dominee! daar sta ik hier nu met een lijk alleen in deze vreemde stad, en in een vreemd land, en — mijnheer dominee! ik ben arm!"

„O!" zei, binnensmonds, de predikant, die hier dag aan dag bezoek kreeg van Franschen, Duitschers, Hollanders, Zwitsers, Skandinaviërs, en zelfs menschen uit Egypte en Palestina; maar altijd menschen, die arm waren, en om geld vroegen.

Eerst had hij altijd die menschen geloofd en ge-

holpen; hoe meer hij hielp, hoe meer er kwamen, menschen zelfs met aanbevelingsbrieven van bekende predikanten uit alle landen. Slechts één was eerlijk geweest; van velen had hij het bewijs, dat zij bedriegers waren, bedriegers, die soms vloeiend vijf talen spraken.

Hij had geleerd, al die vreemden heen te wijzen naar den Consul.

Maar nu deze vrouw! Nauwelijks acht dagen uit Groningen hier, en nu haar man verloren! Ze zei, dat ze arm was! Dat beteekende, dat ze met geld geholpen wenschte te worden.

„Hoe lang waart gij hier?"

„Vier weken, mijnheer dominee!"

Dat was gegroeid in dit korte oogenblik van acht dagen tot vier weken! En ze zei al maar: mijnheer dominee! dát deden geen Hollandsche protestanten! Wacht maar!

Nog eens vroeg hij, wat ze eigenlijk begeerde. Toen wilde ze weer gaan huilen; doch hij zei, dat ze niet moest huilen, en dan hield ze dadelijk daarmee op en zei, dat 't zooveel kostte van dit, en zooveel van dat!

„En hoe lang waart ge nu al hier, vrouwtje?"

„Acht weken, mijnheer dominee!"

Hij gaf toe, dat er nu veel geld noodig was, als ze haar man eerbaar wilde begraven.

O ja, dat wilde ze gaarne! Zij had zooveel van hem gehouden, en 't was zulk een brave man, en zij was zulk een brave vrouw, en waar kon ze haar

man nu beter mee dienen dan met een eervolle begrafenis, en met nette rouwkleeren!

„Hoe lang ben je hier nu al in 't land?"

„Een half jaar, mijnheer dominee!"

„O! — Ik zal bij u komen! Waar woont ge?"

„In 't Keizershuis, mijnheer dominee!"

„Goed, tot straks!"

Hij liet de vrouw uit en ging naar de zijnen.

„Ik moet zoo naar 't Keizershuis: daar is een man uit Groningen, een Protestant, gestorven."

Nu mengde vrouw Moerebeeke er zich in.

„Meneere, kent gij 't Keizershuis?"

Hij kende 't niet; maar wist, waar 't was.

„Meneere, g' en moet gij daar niet alleene gaan!"

„Wel, waarom niet?"

„Gaat maar naar Pol en zegt, dat gij naar 't Keizershuis moet; dan gaat hij meegaan!"

Terstond begaf hij zich op weg naar Pol; hij deed het vlug, want de fijne, prikkende sneeuw pijnigde zijn gelaat.

„Moerebeeke, ik moet naar 't Keizershuis!"

„G' en meugt daar niet alleene gaan, meneere! 'k Ga meegaan. Met 'nen hoed of met 'nen klakke (pet)?"

„Met de klak!"

„Met kloefen aan of schoenen?"

„Met kloefen!"

Die twee verstonden elkander op slag. In zijn werkpak, met de pet op 't hoofd en klompen aan de voeten, liep hij naast den predikant. Doch zoodra ze

een breede zijstraat naderden, waaruit de scherpe fijne sneeuw hen snerpend om de ooren sloeg, liep Pol hard vooruit met de woorden:

„Zóó is 't beter d'r door te vliegene als d'r door te kruipene!" Op een brug bleef hij staan — nu in de luwte — wachtend op den predikant, en starende over de leuning heen in de diepte.

„Meneere, wat zoudt gij doene, als er hier een in 't water lei?"

„Wel, ik zou er hem terstond uit helpen!"

„Ikke niet! 'k zou eerst vragen: zijt gij arme of zijt gij rijke? En als hij dan zei: Ik ben arme! dan zou 'k hem helpen; maar als hij zei: ik ben rijke! dan zou 'k zeggen: Ziet maar, dat gij d'r uit komt!"

„Maar Pol! wat is dat nu?" de predikant wist niet, waarmede deze filosofie in verband kon staan; doch spoedig kwam hij er achter: met het gure weer. Eerst verweet hij den predikant, dat die van drie dingen maar één kende, en dat ééne misschien maar pas. Hij kende geen armen en geen rijken; hij kende maar alleen dit gure, koude, barre weer.

„Maar ik kenne de rijken en ik kenne de armen!" Op een luw plekje hield hij even den predikant bij den arm, om stil staande, beter de noodige gebaren te kunnen maken. Zie, als 't weer nu twee, driemaal zoo koud, zoo guur en zoo nat was, en dan alleen met je slijperskar in 't veld, ver, ver van alle beschutting, o, dan voelde je zoo de vreeselijkste ellende! En als je dan eindelijk een rijk, mooi huis zag, met welgedane menschen daarin, dames en heeren, uit een

lekker verwarmde kamer door groote ramen naar buiten ziende, en kijkende naar den druipnatten, van kou „versteven" scharenslijper, alsof 't wat moois was, een aardigheidje, om er naar te zien, — en als je dan aanbelde, en nog eens belde, en weer belde, en toch niet opengedaan werd — en als je dan de deur wou opendoen en merkte, dat die goed gegrendeld was, en de achterdeur ook — „a wel, meneere! als je nooit hadde vloeken of bidden kunnen, gij zoudt het dan kunnen!"

Zijn oogen hadden gevloekt door de ramen heen, in de warme kamer, zoolang tot de menschen 't niet meer konden verdragen, en toen had mijnheer de deur geopend en gevraagd, wat hij wilde!

„Menschduivel, daar gij zijt!" — had hij tot dien mijnheer gezegd — „wat ik wille? wat ik wille? — Als 'nen hond voor je deure stond bij zulken weer, gij zoudt kunnen zien, wat hij wilde! Peist gij, dat gij ook niet sterven en zult, en voor God verschijnen, lijk ikke? Zulke menschduivels lijk gij vind je gij maar onder de rijken! Zou je gij eerst aan de galge moeten hangen, aleer je kost zien, hoe koud en versteven ik ben? Ik ben kapot van de koude! — Kom mee gij! Kom! dan gaat gij zien, dat alle ander menschen de deure voor mij zullen open gaan doen!"

Mijnheer had hem nu laten binnen komen en de dienstbode had hem een groot bord warme soep gebracht. Verkwikt en verwarmd was hij — toen het ergste van de bui voorbij was — heengegaan.

In het vuur van zijn verhaal had de predikant Pol weer bij den arm genomen en meegetroond,

want het weer was al te bar, om nu stil te staan.

Eindelijk hadden ze het Keizershuis bereikt. Pol kende hier den weg: hij schopte tegen een van de twaalf deuren, en terstond werd er van binnen geopend. In het nauwe gangetje stonden zes man met onderzoekende blikken den predikant aan te gluren: niemand zag in een man met zulk een snorbaard een geestelijke: veeleer geheime politie.

„'t Is den Protestantschen Pastor!" zei Pol, en onmiddellijk vlogen alle petten en mutsen af en liet men den predikant binnen, sloot de deur en omringde hem in de gang vlak voor een openstaande deur van de groote zaal. Daar drongen alle aanwezigen om hem heen, zoodat hij erg in het gedrang kwam; doch Pol hield, vlak achter hem, het heele gedoe in de gaten. 't Was allen om geld te doen.

„Meneere den Proterstantschen Pastor! 'k hebbe ik de vrouwe aan heur verstand gebracht, dat heuren vent Proterstantsch van zijn geloove ware, en dat ze nu naar den Proterstantschen tempel moest gaan, voor de messe (mis) te doene!" zei een woest uitziende kerel, en strekte zijn hand uit naar den predikant, om het loon voor den bewezen dienst aan het Protestantisme.

Doch terstond kwam nog een andere hand, tot ontvangen van loon gereed, met de woorden:

„En als 't er u belieft, meneere den priester! 'k hebbe ik de vrouwe getoogd, waar je gij woonde!"

Nu verhief een derde kerel, met bangmakende, wijde gebaren:

„Horkt, meneere den Domino! 'k ga ik u 't meest van allegare uiteen doen, want ik kenne den dezen man, dien hiere gestorven is, hiere al zes jaar, en ik kan u de verzekeringe geven, dat hij den zaligsten Prontestant van allegare was. Horkt, meneere den Domino! Tegen Paschen zegt hij nog tegen mij — en gij moet weten, dat hij toen al stijf zieke was — hij zegt dan tegen mij — en met een zalige vertooninge in zijn wezen — hij zeide dan: Krale! ik ga nieuwe schoenen moeten hebben, want ik wille mijnen Paschen houden!" (met Paschen biechten)

Ook deze strekte nu zijn geopende hand uit, met verbazing aangegaapt door zijn omstanders, alsof ze wilden vragen: „Krale, hoe kom je gij aan diene wijsheid?"

Weer drong iemand, met uitgestrekte hand, zich door de massa naar de veronderstelde geldmijn in 't midden, met de woorden:

„En ik hebbe de vrouwe tot aan uwen deure gebracht!"

De predikant en zijn lijfwacht kwamen hoe langer hoe meer in de klem.

Nu kwam, met driftig geweld, iemand de daar uitkomende wenteltrap af, en wierp zich schreeuwend in de brutale menigte:

„A wâ! wie is hiere den baas? Wie heeft hiere entwatte te zeggen? Is d'r geen eene van allegare, die nog goê manieren en kent? Allée allegare! laat meneere den Evangelist deure!"

Deze man — of beter: dit manneke — was Ko,

„den baas van 't Keizershuis", ongeveer half zoo groot als Krale; maar Ko had ontzag onder de lui: onmiddellijk maakten ze ruim baan. Ko liet de beide bezoekers voor zich uit naar boven gaan, telkens roepend:

„Meneere! buk u! bukke u! past er op!"

Die waarschuwingen waren hoognoodig, want de ellendige, krakende wenteltrap scheen uitsluitend voor den kleinen Ko gemaakt te zijn.

Op den grooten, langen zolder .... ontzettend! Twee rijen ellendige beddebakken, vlak tegen elkander aan, alle gevuld met waardeloozen rommel! Hier en daar zag men de grijze lucht tusschen de dakpannen door, en de scherpe, fijne sneeuw drong overal binnen.

„Daar leit hij!" zei Ko, wijzende naar een uit elkander getrapten beddebak. Ja, daar lag .... een lijk .... zooals men soms langs den weg vindt het lijk van een hond. Naast den beddebak stond de vrouw kunstmatig te lamenteeren met onberispelijke accentuatie, sterker of zwakker al naarmate de hoop op klinkende vertroosting steeg of daalde.

Drie beddebakken verder lag iemand te snorken, en schuin daar tegenover zat — tusschen een hoop rommel in een beddebak — een kraamvrouw met een pas geboren kindje.

„Mijnheer! — zei de predikant — waarmee kan ik u hier dienen?"

„Kijkt een keere, meneere den Evangelist! gij moet gij wel weten, dat ik een groote schâ van 't sterfgeval hebbe: de menschen en willen niet logeeren in

'nen logement, waar 'nen dooie leit! Zoo, ik moete schâvergoedinge hebben voor 't lijk, dat het hiere leit. Gij weet al wel, dat hij van uw geloove was, en 't is daarvan, dat ik 't u hebbe laten weten, want ik moet ik mijne betalinge hebben!"

„O!" zei de predikant, die — daar hij vlak bij de trap stond — beneden iemand hoorde zeggen:

„Minst van al krijgen wij elk tien franc; w' en moeten 't niet voor min doen! 't Is algelijk letter (weinig), want 'nen Proterstantschen lijk is vele geld weerd voor de ketters!"

En een ander vertelde, dat de Geuzen wel lijken kochten, omdat het hun slechts om de zielen te doen was. En weer een ander verzekerde, dat de Protestanten over onnoemelijke schatten beschikten, om Roomschen — dood of levend — tot ketters te maken.

Ko merkte het, dat de predikant luisterde naar het gesprek beneden en kommandeerde stilte, waarna hij voortging:

„En dan moet het lijk begraven, en 'nen kiste besteld en de voitures!" en de vrouw moest toch ook rouwkleeren hebben, en ze had nog heel wat schuld, die betaald moest worden.

Pol had onder alles nu en dan mijnheer Ponton een wenk gegeven, die de beteekenis had:

„Zwijgen en kan niet verbeterd!" en die had hem verstaan en enkel maar gezegd:

„O!"

Toen Ko eindelijk niets meer kon verzinnen, wachtte hij op antwoord; doch het duurde lang.

„Mijnheer! — zei hij eindelijk — ik heb hier geen geld te geven. Wat ik hier kan doen, wil ik doen, namelijk helpen, om den man Christelijk te begraven!"

Ko en de vrouw trokken een gezicht, of ze wilden zeggen: wat geven wij om een Christelijke begrafenis!

„Gij kunt elk uur van den dag over mij beschikken — zei de predikant — als ge maar niet midden in den nacht komt!"

Terstond verhelderde 't gelaat van Ko en Pol zei: pst! waarmee hij wou zeggen:

„Meneere Ponton! nu ben je er bij!"

„A wa! meneere den Evangelist! 't is juist datte! als gij hem bij dag begraven wilt, 't kost dan vele geld!"

„Welnu — zei de predikant — ge kunt ook midden in den nacht over mij beschikken!"

Nu trad Pol op; hij keek op zijn horloge, pakte den predikant bij den arm, en terwijl hij zei, dat het al meer dan tijd was, en dat zij verder nu de zaak wel zouden overdenken, trok hij hem mee.

De gang beneden stond nu vol menschen, allen met open handen, om geld, naar den predikant uitgestrekt. Pol hield hem stevig vast; maar hoe hij ook trok en sjorde, voort konden ze niet: beiden werden vastgehouden.

„Eerst onzen loon!" — „Eerst geld!"

Beiden wenschten, dat ze zes treden verder waren, buiten op straat; doch ze konden niet verder, en hun positie werd letterlijk pijnigend.

Daar klonk schoppen tegen de deur! Terstond werd

opengedaan: een havelooze, sterke vrouw drong met geweld naar binnen, schreeuwende:

„Mijn vent! mijn vent!" en meteen werd Pol door de hem en den predikant onbekende, vrouw, aangegrepen en naar buiten gesleurd; doch Pol hield zijn beschermeling vast, en eer ze wisten, wat er gebeurd was, bevonden zich de beide broeders in de ruime, vrije wereld, en waren de schuimers daar binnen hun prooi kwijt.

De vermomde vrouw was Ufrazie, die ongerust was geworden en Madam Ponton toen ook met ongerustheid had aangestoken, zoodat ze, zoo spoedig mogelijk, op raad van Ufrazie, de vermomming hadden bewerkstelligd, waarna de vrouw zich meesterlijk van haar taak had gekweten. Haar man en haar leeraar hadden haar voor veel te danken!

Toen denzelfden dag de predikant en Moerebeeke nog eens alleen waren, zei de eerste:

„Moerebeeke, zoudt gij denken, dat ze in 't Keizershuis mij zullen vragen voor de begrafenis?"

„Ja z', meneere! Peist gij van nieten?"

„Zij zullen mij niet noodig hebben!"

Toen hij een poosje in gepeins verzonken was geweest, sprong hij in eens op:

„Moerebeeke, ik geloof, dat ik er achter ben!"

„A wel?"

„Het was geen lijk!"

Pol begon te lachen, dat hij schudde, sloeg met veel gebaar de handen in elkaar en wiegelde met het

hoofd van hooge verwondering, omdat hij precies hetzelfde had gedacht.

„Zouden ze daartoe in staat zijn in 't Keizershuis?" vroeg Ponton.

„Toe alles!" zei Pol, die enkele verregaande stukjes vertelde, en tenslotte vroeg, wat het dan toch wél had kunnen zijn.

„Wel! — zei de predikant — een levend mensch of een pop! 't is jammer, dat we daarnaar niet gezien hebben!"

„Meneere den Evangelist" werd niet gevraagd voor een begrafenis, en Pol heeft er niet achter kunnen komen, of er in de daarop volgende dagen al of niet een doode uit het Keizershuis is uitgedragen.

„Bart, kijkt nu 'ne keer naar diene mast!'
bladz. 231.

HOOFDSTUK XVI.

Sommige Protestanten, die tijdelijk in de stad vertoefden, en nog niet heelemaal met de kerk hadden afgerekend, bezochten meestal de Evangelische kerk. Deze tijdelijke bezoekers waren van zeer verschillende richting: van Ultra-Orthodox tot Modern. Ze woonden dan alleen den Zondagmorgendienst bij, die — evenals al de andere diensten — nooit veel langer dan een uur duurde; enkelen kwamen ook des avonds.

Eens trok een klein, in elkander gedrongen kereltje, met klompen aan en een zijden pet op, erg de aandacht van de Vlaamsche hoorders, allermeest om zijn vreeselijk luid, lang gerekt en draaierig zingen. Pol kon niet nalaten, telkens naar het manneke te zien, vooral omdat hij zoo eigenaardig met heel zijn gezicht trok, als hij zong, en soms ook onder de preek. Hij voelde zich terstond erg tot dezen man aangetrokken; eerstens om den heiligen ernst, dien hij in hem meende op te merken, en dan, omdat hij al de verzen, die de predikant op gaf, scheen van buiten

te kennen: een kerkboek had hij niet noodig. Pol hield hem voor een Apostel, Paulus of Petrus. Om nader kennis met hem te maken, en den vreemdeling, zoo noodig, te herbergen, wachtte hij hem na den dienst op; doch 't manneke ging uit de kerk naar 't huis van den predikant.

Daar noemde hij zich Bart Kamp en zei, dat hij van de Zuidhollandsche eilanden was, en hier werkte op een baggerboot. Nog geen kwartier had hij met den predikant gesproken, of zij waren de beste vrienden, en bleven het ook. Bart „jou"-de en „jij"-de zóó druk, dat de predikant het ook niet laten kon.

„Maar broeder Kamp! jij zult toch niet veel aan mijn preekjes hier hebben! Ik weet wel, wat jij vraagt; maar ik zeg je vooraf, dat ik jou geen kost verschaf, dien jij lekker zult vinden!"

„De Heere zet ieder Zijner dienstknechten op zijn plaats — zei Bart — en Hij heit jou hier gezet voor die arme schapen: 't lijkent mij toe, dat het nog maar kleine kinders zijn. Broeder Ponton! as jij hier voor mijn preekt, dan zeg ik, dat je je plicht niet doet. 't Is wel magere kost voor mijn, want ik kom uit vette landouwen; maar, weet je wat ik dacht, Ponton? Zien eten doet eten! En toen ik die menschjes hier gretig zag happen naar wat je ze met den lepel voor hieuw, zooals een moeder d'r kindertjes voert, toen hê 'k gezeid: „Heere! wat ben je toch een wondere, rijke God, dâ je overal je volk heit, en allemaal verzorgt, zooals ze 't noodig hebben!" Verder had Bart het veel over bestrijdingen en bekommernissen, over aan-

vallen van den Booze en allerlei „wangestalten". De predikant liet hem maar praten, omdat hij 't best alleen afkon, doch dacht: „Broertje, als je hier maar lang genoeg bent, zal je ook nog een kindje kunnen worden en smaak krijgen in de melk!"

Bart gebruikte het middagmaal mee en toen om twee uur Pol en enkele broeders bij den predikant aanbelden, om hem te vergezellen naar de Evangelisatie in een naburig Roomsch dorp, waar nog geen enkele Evangelische woonde, vroeg Bart, of hij ook mee mocht.

Hij mocht mee, en liep naast den predikant voorop, de anderen achteraan. Onderweg — in de stad — stonden hier en daar nog een paar kinderen, mannen en vrouwen, die ook meegingen. Even buiten de stad stond een klein meisje met twee groote regenschermen het gezelschap op te wachten; toen de predikant het kind zag, zei hij:

„Bart, nu moet jij maar gezelschap zoeken bij de anderen; dat kind moet naast mij loopen!"

't Was, of Pol er op geloerd had: hij klampte terstond zijn Apostel aan. 't Gesprek begon onmiddellijk, want Bart wou graag weten, waarom hij plaats moest maken voor dat kind: wat had de dominee daaraan voor gezelschap!

„'t Is zijnen engel!" zei Pol; doch Bart begreep nu heelemaal niets.

„A wel! — zei Pol — wij krijgen nog steenen op onzen kop!"

Bart wist niet, wat hij hoorde, en zette een vreeselijk treurig gezicht.

„'t Is nieten, als ze meneere maar niet en raken!" zei Pol, terwijl hij Bart aanmaande, om wat sneller te loopen, want ze moesten dicht bij „meneere" blijven, hij, Pol, vooral!

Daar had je ze al! hoorde je dat?

„Niet verder!" werd er geroepen. Zie je dien wal daar, met struiken begroeid? Van daar komen steenen! Straks krijg je wéér zoo'n wal; pas op!

Maar wat dat kind dan bij den predikant moest doen? — Ja, die had er om gesmeekt, dat ze altijd naast den dominee mocht loopen, waarom, dat had ze eerst niet willen zeggen, maar 't was er eindelijk uit gekomen, dat zij gaarne naast hem wilde loopen, dan kon zij altijd bidden, dat de steenen haren dominee niet zouden raken; en als ze met veel steenen gelijk gooiden, dan had ze voor hen beiden elk een regenscherm om op te zetten voor de steenen. Zij had wel toegegeven, dat de Heere hem overal en altijd kon beschermen; maar — zij hield het toch voor zekerder om maar naast hem te bidden, dan zou de Heere het vast niet vergeten, om hem te bewaren! En tot nu toe had nog geen enkele steen doel getroffen!

Bart voelde iets ongekends in zich opkomen. Hij wenschte zich zelf iets kleiner in dit kindergedoe.

„Kijkt 'ne keer daar! — zei Pol — watte schoone schepen!"

Bart echter kletste terstond — met afkeurend gebaar naar Pol — zijn oogen tegen den grond: op Zondag moest je naar zulke dingen niet zien! „Wend, wend mijn oog van d' ijdelheden af!" Hij voelde zich groot;

maar Pol had niet het minste begrip van Barts afkeuring.

Eindelijk kwamen ze voor een groot huis, waar de predikant binnenging, eenige menschen reeds plaats hadden genomen, en anderen nog wat buiten wachtten.

Nadat er gezongen, gebeden en uit den Bijbel gelezen was, toen de predikant nog maar enkele woorden had gesproken — plofte, als een zak, een man voor hem neer, een smoordronken man. Het gelach van enkele jonge schavuiten deed duidelijk opzet vermoeden. De predikant en Pol hielpen den man echter terstond overeind en plaatsten hem op een bank, terwijl Pol naast hem ging zitten en hem vast hield. Ponton ging gewoon door, alsof er niets gebeurd was. Doch even daarna werden steenen tegen de ruiten geworpen. Pol gaf den predikant een veelbeteekenenden wenk en ging naar buiten, om daar een oogje in 't zeil te houden; terwijl Ponton, gewoon doorsprekend, Pol's plaats op de bank innam, om den dronken man vast te houden en in die positie zijn korte rede hield. Zoo werd de heele toeleg, om de samenkomst te verstoren, mislukt.

En — sedert dezen middagdienst vormde zich een kern uit de Roomsche bezoekers hier, die voortaan waakte tegen dergelijke opzettelijke verstoringen.

Op den terugweg voelden allen zich ontspannen en keuvelden veel drukker dan toen ze er naar toegingen.

Bart en Pol liepen weer samen. De laatste meende niet in zijne verwachting teleurgesteld te zijn, dat dit

Hollandertje op klompen en met zijn zijden pet op, een soort heilige apostel was. Hij achtte het zich eene bijzondere eer, naast dezen man te gaan. Van de zaken, die Bart besprak, begreep Pol zooveel als niets; doch de gemoedelijke zoetvloeiende toon bekoorde hem zeer: die twee werden dikke vrienden. Ook nu weer kon Pol het niet laten, nu en dan zijn nieuwen vriend op iets moois te wijzen; doch dat werd telkens beantwoord met nog strakker staren naar den grond, tot Bart er een einde aan maakte met de woorden:

„Och broeder! je mos meer met den Psalmist zeggen: Wend, wend mijn oog van d' ijdelheden af!"

Pol zei nu en luisterde ook niet veel meer: hij moest nu eerst eens aan den dominee vragen, of er ook Evangelische monniken waren — volgens 't H. Schrift — en of dat nog weer een andere klasse van geloovigen was.

De predikant verzekerde hem, dat er in de H. Schrift slechts sprake was van één Heere, één geloof, één doop, één God en Vader, één volk van geloovigen, allen gedrenkt door één Geest, allen één in Christus Jezus: er was geen onderscheid.

Dat had Pol ook wel gedacht, dat het zóó moest zijn; nu hij de H. Schrift op zijn zijde had, stond zijn plan vast: hij zou Bart van diens Roomsch-heilige begrippen trachten af te brengen. En Bart, die Pol hartelijk lief had, omdat hij in hem een uit God geborene zag, nam zich ernstig voor, zijn broeder dieper in te leiden in de waarheid. Beiden meenden

het oprecht; beiden zochten eerst — werkelijk eerst — het Koninkrijk Gods. Zij leefden niet zich zelf.

Den volgenden Zondag middagmaalde Bart bij Pol en ging weer mee naar het dorp. Pol wees weer naar de schepen, en Bart schudde weer — afkeurend — het hoofd.

„Bart, hebt gij God gezien?"

Was dat nu een vraag!

„Kijkt 'ne keer, Bartje! mijn ooge en uw ooge zijn te kleine, van den grooten God te ziene!"

Dat viel Bart nogal niet tegen.

„Luistert, Bartje, als wij goed, stijf goed kijken, dan kunnen wij ten meeste nog maar eenen vinger van God ziene!"

„Bart, kijkt nu 'ne keer naar diene mast!" Ja, toen moest hij toch wel kijken!

„Zie je gij niet entwat?"

„Nee, Pol!"

„Kijkt 'ne keer beter, zóó!" en Pol hield de tot een kijker gebogen vuist voor het oog. Bart deed het ook, doch zag niets.

„Uwe oogen en deugen niet, Bart!" zei Pol, die nu den schoenmaker even opwachtte.

„Zegt, Olie! Ziet gij aan de mast den vinger Gods, die 't schip overende houdt?"

Zeker zag Olivier dien vinger.

„Bart! Ge moet gij den Heere bidden, dat gij ook meugt Zijnen sterken vinger zien, die de schepen overende houdt! G'en moet niet kijken naar 't ijdele van de dingen; maar naar 't vaste d'r van. Als de

dingen staan blijven, Bartje! 't is daarvan, dat Gods vinger ze vaste houdt, en als ze vallen, 't komt daarvan Zijn vinger ze loslaat!"

Een poosje hield hij op, en zei toen met bijzonderen nadruk:

„Bartje, leere dát van mij!"

Toen liet Bart Kamp zich overal door Pol den vinger Gods aanwijzen, en sedert heeft hij 's Zondags even goed als alle dagen naar alle dingen, en den vinger Gods, die ze staande hield, durven zien. Later, toen Bart de reis op een zuigboot naar de Spaansche kust moest maken, en vooral op dit vaartuig de reis soms zeer gevaarlijk was, had hij zich volkomen veilig geweten, omdat hij zag den vinger Gods aan den mast.

Bart woonde alle avondsamenkomsten bij, doch van den Zangavond moest hij niets hebben. Wat Pol of iemand anders ook aanwendde, dáártoe was hij niet te bewegen: voor hem stond dat ongeveer gelijk met in een draaimolen te zitten.

Pol vroeg Ponton, of die er geen raad op wist.

„O, — zei deze — één keer zal hij wel willen komen; maar dan komt hij toch nooit weer." Pol zei echter, dat als mijnheer de kunst verstond, om er hem voor den eersten keer te krijgen, dan zou hij wel zorgen, dat hij er nooit meer weg bleef. Ter wille van Pol deed Ponton zijn best, en waarlijk, Bart bezocht den Zangavond, en — iedereen was recht blijde, hem daar te zien. Zij hadden zijne afwezigheid als eene veroordeeling gevoeld.

't Waren voor hem reeds allen bekende gezichten; zelfs de zuigelingen en bestjes.

't Schippertje had nooit vierstemmig zingen gehoord: hij had het als uit den Booze beschouwd. Nu zat hij zelf met een boek voor zich; de ellebogen op de wijd uitgestrekte knieën, zoodat zijn hoofd er tusschen hing.

Pol zat naast hem en merkte aan Bart's bekende trekkingen van 't gelaat, dat hij er nogal smaak in had. Als er bijv. gezongen werd, biddend, hij zelf ook mee:

„Laat ook van dien milden regen
Dropp'len vallen op mij neer!"

dan moest hij toch erkennen, dat de Heere ook hier was; en zag dan blijmoedig om zich heen, of hij zeggen wou: wij hebben het hier goed!

Maar als de muziekmeester soms wat lang bezig was over een orgelpunt, of een triool vóórzong, tot rechtopzitten — of staan, en 't goed openen van den mond aanmaande, of soms één of meer partijen alleen liet zingen, dan schudde hij bedenkelijk het hoofd, om al dat ijdele, en kreeg Pol den indruk, dat het mis zou gaan.

Daar zongen ze juist weer zoo mooi! Pol liet zijn hoofd ongemerkt hoe langer hoe lager zakken, om zijn oor vlak voor Bart's mond te kunnen houden; doch hij kon er niet bij. Toen liet hij zich heelemaal zakken met de knieën en handen op den grond, en hield nu het oor vlak voor den mond van Bart.

Dit was heel stilletjes toegegaan, doch zoodra had

niet Corralie dit geheimzinnig doen bemerkt, of ze had, met de ellebogen, de opmerkzaamheid op dit doen gevestigd. De ellebogentaal ging als een electrische schok door alle zangers en zangeressen: ieder voelde zich genoodzaakt, op de lippen te bijten, om den lach te smoren en terstond staakten allen het zingen. De organist keek verschrikt op, zag ook de geheimzinnigheid — staakte het spel — en alles wachtte vol spanning af, welke oplossing hier zou volgen.

Onder deze ademlooze stilte ging Pol opstaan, sloeg van verbazing de handen uiteen en zei plechtig:

„'t Is lijk hemelgezank dat zingen van Bart! 'k En hebbe binst mijn leven zulken schoone stemme niet gehoord!"

Gelukkig bleef Bart — door deze woorden zeer gestreeld — in zijn modderschuitpositie zitten, zoodat hij de van lachlust verbeten gezichten niet opmerkte.

Zoolang hij in de stad was, heeft hij nooit meer een zangavond overgeslagen.

Eerlang merkten allen, dat Bart's heele wezen was veranderd: 't zwaarmoedige, gedrukte, pilaarheiligachtige was geheel verdwenen. In het eerst had hij op de Bijbellezing nog wel eens een Hollandsch ziekelijken toon aangeslagen; maar hij werd hoe langer hoe voorzichtiger. Want Pol en zijn Vlaamsche wapenbroeders stonden steeds geharnast met dat onverbiddelijke:

„Waar staat datte in 't Heilig Schrift? Wij hebben den Paus en de kerkelijke tradities afgezworen, w' en

moeten geen Protestantsche overleveringen daarvoor in de plaatse hebben! A wâ! ware staat datte in 't H. Schrift?"

Bart had gezegd, dat voortdurende vrees van te zullen omkomen, de ware gestalte der kinderen Gods was.

„Waar staat datte, Bartje?"

Ja, maar nu zouden ze hem niet hebben! Dat wist hij al te goed! Ze moesten maar eens opzoeken 1 Sam. 27.

Ze zochten 't allen en Bart las:

„David nu zeide in zijn hart: Nu zal ik een der dagen door Sauls hand omkomen!" — Hier hield hij op; maar de Vlamingen lazen door, en Pol zei:

„Bart, leest verder!"

De predikant kneep één oog toe, zag Pol met het andere aan en zei:

„O, gij fijnaard!"

Bart begon nu wat te hakkelen; doch Pol zei:

„'t En is al ten onbate, Bartje! Daar staat, dat David eerst zei: Ik zal omkomen! en dan staat er: ik zal ontkomen! Maar hij en zeit niet: 'k zal omkomen —; maar: ik zal omkomen, *als* ik hiere in dezen duisteren kot blijve met mijnen kop tegen de eerde en de handen in den zak! Verstaat gij datte, Bart? Als — áls — áls hij daar blijft! Gij moet dat *áls* wel verstane, gij! Maar als hij d'r uitgaat, dán zal hij ontkomen! En hij is er uitgegaan, en den Heere heeft hem keuning gemaakt!"

Olivier voegde er aan toe „dat den Heere Jezus

gezeid hadde: Vrezet niet, gij klein kuddeke! want het is des Vaders welbehagen, u het Koninkrijk te gevene!"

Bart heeft later erkend, dat hij in dezen kring had leeren Bijbellezen.

Ook als hij met den predikant of diens vrouw sprak, en er dus op rekenen kon, dat hij wel verstaan werd, bleek duidelijk genoeg de invloed, dien de Vlaamsche kinderlijk geloovenden op hem gehad hadden.

Helaas! eindelijk kreeg Bart Kamp aanzegging, dat hier voorloopig het baggerwerk zou gestaakt, en vijf uren gaans Zuidwaarts voortgezet worden. Allen vonden dit een triestige geschiedenis, en Bart zelf wel 't allermeest, want daar ginder was alles Roomsch; daar zou hij geen enkelen broeder vinden!

In de kerk nam hij van allen persoonlijk afscheid, nadat hij eerst met en voor allen, en Pol met allen voor hem gebeden had.

Helaas! de toestand daar ginder was nog veel erger, dan hij gedacht had. Met niemand, letterlijk met niemand kon hij spreken, en het werd hem daar, of er geen God was.

Verbaasd stond de predikant te kijken, toen — vier weken later — 's Zondagsmorgens om acht uur reeds, Bart voor hem stond: op klompen had hij den langen weg afgelegd. Maar wat was het manneke veranderd! Alle leven scheen geweken en de wanhoop sprak uit zijn gelaat.

„Ponton! — zei hij — ik had niet gedacht, je nog

levend weer te zien; ik heb me deze week willen verdrinken! Ik kon het niet keeren en van angst ben ik hierheen geloopen! O, 't is vreeselijk, zooals de Booze mij bestrijdt!"

„Bart! — zei de predikant vriendelijk — Bart! je hadt het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods Woord, niet aangegord!"

Ja, dat was waar, de Bijbel was daar al dien tijd niet uit de kist geweest! maar wat had hem ook de doode letter kunnen helpen!

„Bart, had je het zwaard des Geestes — hetwelk is Gods Woord — gebruikt, de duivel zou geweken zijn!"

Het dienstmeisje was al spoedig naar Pol Moerebeeke geloopen, om te zeggen, dat Bart er was. Hij ging terstond mee. Bart's gelaat verhelderde, toen hij Pol aanzag en zijn hand drukte. De slijper-dokter wist nog niets van wat Bart den predikant verteld had. Strak zag hij in Bart's gelaat; wat die man heelemaal veranderd was!

Hij zocht in zijn vestzak naar iets, vond het, ging naast den predikant staan en stopte dien het gevondene ongemerkt in de hand. Ponton begreep Pol, zoodra hij merkte, dat die hem een stuk Rhabarberwortel had overhandigd.

„Bart, — zei hij toen — vertrouw je mij?"

Hij keek Ponton vragend aan.

„Bart, heb ik je ooit een verkeerden raad gegeven?"

„Neen!"

„Wil je nu een eenvoudigen raad opvolgen?"

„Ponton, ik vertrouw je!"

„Eet dan dit op, Bart, dat zal je goed doen!"

Bart zette wondere oogen op, en zei:

„Als ik je niet kende, zou ik je nu voor een grooten spotter houden; maar ik ken je en ik vertrouw je!"

Nu stak hij het stuk Rhabarber in zijn mond, kauwde het goed fijn, slikte het door en zei:

„Dâ's bitter!" maar Pol zei:

„Bitter, met 'nen zoeten nasmake!" en lachte zijn gullen lach.

Dien dag was het feest in 't kerkje, omdat Bart terug was gekomen. Doch hij zou maar een paar dagen blijven: dan ging hij weer Zuidwaarts. Beide keeren was hij in de kerk, logeerde bij Pol, en Maandagavond was hij bij den zang en zong mee. Hij kon zich zelf niet begrijpen, dat hij nu weer lichamelijk en geestelijk was opgefrischt. Pol lei hem uit, dat zwaarmoedigheid „in 't herte" dikwijls veroorzaakt werd doordat de maag niet in orde was, en daarom droeg hij altijd Rhabarberwortel bij zich in zijn vestzak. „Zwaarmoedigheid is uit den duivele, en 'nen Christene mensch moest altijden blijde zijn! Dat stond in 't H. Schrift! Daarom moest je den duivel met alle van God gegeven middelen bestrijden!" Pol gaf hem een flinke hoeveelheid Rhabarberwortel mee, en de predikant gaf hem een groot N. Testament mee.

„Pas nu op, Bart, en zoek het niet in je zelf; maar in Hem, die alles volbracht heeft! En zoek het nu niet in stemmen van hier en daar; maar in het levende en eeuwig blijvende Woord van God!"

Bart is weer naar 't Zuiden getogen voor acht weken en toen teruggekeerd: hij had zich aan den raad der beide broeders gehouden, en was er wél bij gevaren: hij had het nu altijd „best voor zijn hart" gehad. En nu in 't midden der Vlaamsche blijde broeders en zusters, was hij spoedig weer geheel één van ziel en zin met hen.

Negen maanden later keerde hij voorgoed naar Holland terug, na zeer hartelijk afscheid te hebben genomen.

Twee jaren later hoorde men, dat Bart Kamp in een kring van geestdrijvers was aangeland, en zelf de allerfanatiekste drijver was geworden, die van de Heilige Schrift niets meer moest hebben.

HOOFDSTUK XVII.

De Evangelisatie in een naburig gehucht had een korte, maar interessante geschiedenis. Pol en eenige mannen trokken er 's Zondagsmiddags op uit, om in de omliggende dorpen traktaten te verspreiden en met de menschen daar te spreken over het Evangelie. Pol had gemeend, dat hier vasten voet aan wal te krijgen was, en in de week was hij er met de slijperskar op uitgetrokken, om deze en gene eens uit te hooren aangaande hun gevoelen over het Evangelie.

Een paar jonge, ongehuwde kerels zeiden hem, dat, als daar een kerkje werd gebouwd, vele menschen zouden komen, om het Evangelie te hooren. Zij schenen de bevolking daar heel goed te kennen, noemden verscheiden namen van menschen, die in 't bezit waren van de H. Schrift en niets meer met de Roomsche kerk op hadden. Zij beiden in elk geval zouden niets liever willen, dan dat ze altijd de Protestansche leer konden hooren. Pol zei, dat indien ze er zooveel belang in stelden, ze 's Zondags naar de

stad konden gaan naar 't kerkje in de Hoogstraat.

Thuisgekomen, vertelde hij van zijn ontmoetingen daar aan den predikant. Den volgenden Zondagmorgen waren de beide jonge kerels — echte kerels! — in de kerk en 's avonds ook. Den daarop volgenden Zondag waren ze er weer, doch hadden nu ook anderen meegebracht.

Nu gingen, in de week, de Predikant en Pol er samen eens naar toe; begaven zich ook naar het bekende tweetal en Ponton verzocht hun, of ze er hem kennis van wilden geven, indien daar een huis leeg kwam, geschikt om er de Evangelisatie aan te vangen.

Een paar weken daarna kwam een der beiden den predikant zeggen, dat er een geschikt huis leeg stond. Deze begaf er zich terstond naar toe, keurde het huis zeer geschikt en stond in eens voor het schijnbaar moeielijk geval, om van een streng Roomsche familie een huis te huren met het doel, daar het Evangelie te prediken. Toch liep dit zeer vlug en gemakkelijk van stapel: nog denzelfden dag werd door eigenaar en huurder het huurcontract geteekend.

Met de hulp van Pol en zijn makkers werd de grootste kamer — een buitengewoon groote — van banken en al wat verder noodig was, voorzien. 's Avonds werden overal briefjes rondgedeeld, meldende, dat morgen, Zondag, daar het Evangelie zou gepredikt worden en dat de toegang voor allen vrij was.

Als een vuur liep het den Zondagmorgen van huis tot huis en van mond tot mond:

„De Spirituzen komen hiere 'ne vergaderinge houden!" terwijl anderen spraken van een Socialistenmeeting, wat voor de meesten geen verschil — ook niet met „Evangelisten" — opleverde: 't was in elk geval iets tegen de kerke.

Lang voor het bepaalde uur was het zaaltje vol; en nog veel meer stonden er omheen, zoodat de ramen hoog werden opgeschoven. Onder den dienst was het ademloos stil, zoowel buiten als binnen het gebouw; en allen zongen mee de rondgedeelde liederen.

Toen de dienst was afgeloopen, verzocht de predikant den aanwezigen, heen te gaan, en den buitenstaanden, binnen te komen. Terstond was het zaaltje weer gevuld met een nieuw gehoor.

En 's avonds kwamen een twintigtal nieuwe bezoekers in de kerk in de Hoogstraat.

Den tweeden Zondag was de belangstelling iets minder; den derden — wandelden een paar R. K. geestelijken vóór het gebouw heen en weer. Toch liep het nog vol.

In de week zoowel als des Zondags klonken de Evangelische liederen over het dorp: iedereen, oud en jong, zong ze. Een vrouw zei:

„Ik zinge 's nachts op mijn bedde!"

Maar — zonderling — niemand had na den eersten keer de beide bekende jonge kerels weer gezien; noch hier, noch in 't kerkje in de stad.

Den volgenden Zondag wandelden niet twee geestelijken, maar vijf van de voornaamste werkgevers dezer arbeidersbevolking heen en weer voor het ge-

bouw, elk met een boekje en potlood gewapend. Dat hielp! Nu kwam het zaaltje lang niet vol! De menschen slopen stilletjes weg bij 't zien van de veelbeteekenende heeren; maar — Pol sloop de menschen na, vergaderde ze om zich heen achter de dichtbegroeide wallen, en preekte daar op zijn manier, in hun eigen zoete, slierende taal, Christus, den eenigen volkomen Zaligmaker van zondaren, terwijl de heer Ponton het voor zijn gehoor in 't zaaltje deed.

Spionnage en verklikkerij echter maakten de menschen bang, en de vijandschap tegen het Evangelie nam tastbare vormen aan. Toch was er, niettegenstaande alles, nog altijd een deel mannen en vrouwen, die geregeld de Evangelisatie bijwoonden, en waarvan eenigen ook geregeld naar het kerkje in de stad trokken en goede kennissen werden.

Intusschen begonnen zich, tegen 't najaar, eigenaardige geruchten te verspreiden. Nu en dan werd namelijk, 's nachts, ingebroken in de Roomsche dorpskerken daar in den omtrek, een omtrek, die immer grooter werd. Iedere week meldden de gazetten nieuwe gevallen van....

Ja, hoe moest men het noemen? Overal hetzelfde verschijnsel: men vond 's morgens in de kerk de beelden kapot geslagen, verminkt en bevuild; en overal miste men niet al de kostbare sieraden; immer maar enkele. Ergens had men een dure kroon van de Heilige Maagd wel vernield, maar niet meegenomen; in een andere kerk die kroon alleen bevuild.

Allereerst dacht men — niet aan kerkroof; maar

aan heiligschennis; het kon niets anders dan het werk der Geuzen zijn! En telkens kwamen nieuwe gevallen voor. Tevergeefs bewaakte men de heiligdommen, en sommigen spraken van de „macht van den kwade", waarover de ketters beschikten.

Toen nu ook hier op het gehucht de politie verscheen, meermalen op één dag, — kon de predikant spreken voor de enkelen, die met hem uit de stad waren meegekomen, en voor — leege banken.

Nog eenige malen gingen ze; doch geen enkel hoorder van dáár liet zich zien. Omdat de predikant en de zijnen volstrekt niet aan eenig verband tusschen de Evangelisatie hier en de gepleegde kerkschenderijen dachten, wisten ze in 't geheel geen verklaring te geven van het totaal op niet uitloopen van het werk hier.

Het zaaltje bleef 's Zondags gesloten: het werk was er gestaakt en weldra sprak niemand er meer over.

In 't voorjaar stond op zekeren dag in alle gazetten het wondere geval, dat men achter de wallen hier, heel toevallig, in den grond bedolven, een grooten schat had gevonden van kostbare gouden en zilveren voorwerpen, meest versierselen van kerkbeelden.

Wat niet in de gazetten stond, maar van mond tot mond werd voortverteld, was, dat hier dikwijls een herder met zijn kudde was langs gekomen. En diens opmerkzaamheid trok het, dat een der schapen altijd op een bepaalde plaats knielde; zoodat hij eindelijk geen weerstand meer kon bieden aan den lust, om die plek eens te onderzoeken. En zóó was de schat gevonden.

De justitie bemoeide zich natuurlijk terstond met de zaak, en al spoedig bleek duidelijk, dat men de gestolen voorwerpen uit de verschillende kerken hier grootendeels bijeen had.

Van de daders dezer diefstallen evenwel kreeg men niet het minste spoor, en binnen enkele weken was de zaak weer vergeten.

Roomsche vriendinnen van vrouw Moerebeeke hadden met haar over 't zonderlinge geval gesproken, en men had met haar geklapt over de Evangelisatie daar in 't dorp, omdat zij zelf meest altijd met haar man daar naar toe was gegaan. Zij babbelde gaarne, en men liet haar babbelen. Ze vertelde van de twee jonge kerels, die 't daar eigenlijk aan den gang hadden gemaakt, en dat, zoodra de Evangelisatie begonnen was, die kerels zich niet meer hadden laten zien. Wat zonderlinge menschen of je soms had!

Den anderen dag had men de kerkroovers geboeid en achter slot; iedereen kon het in de gazette lezen, met naam en toenaam, en allen lazen 't ook; doch niemand dacht er aan, ook vrouw Moerebeeke niet, dat deze roovers en kerkschenders de beide bekende jonge kerels zouden zijn, die daar den eersten stoot aan de Evangelisatie hadden gegeven.

Dat wisten een half jaar later alleen maar de predikant en enkele zijner vertrouwde broeders. Maar Pol's vrouw heeft nooit geweten, dat zij de slimme dieven onwetend heeft aangewezen.

Pol kon niet uitgedacht komen over de weergalooze listigheid der beide kerkroovers. Wat moesten dat

toch echte „fijnaards" zijn! Hij zag hun heele bedrijf klaar vóór zich. Die twee hadden den eersten stoot aan den Evangelisatie-arbeid gegeven; toen 't werk aan den gang was, waren ze als stille verklikkers opgetreden en hadden bewijs gegeven van hun aanhankelijkheid aan de kerk: zij zouden 't geweest zijn, die de hulp van geestelijken en werkgevers hadden ingeroepen, en toen — begonnen de kerkschenderijen, het werk der Geuzen! Zij beiden zouden de namen der nieuwe Geuzen opgegeven hebben, zoodat van huiszoeking ten hunnent geen sprake was. De verdenking viel uitsluitend op de anderen. O, zij hadden de zaak zoo fijn in elkander gezet! Maar toch had de Heere hen eindelijk gevat in hunne arglistigheid!

Maar dat zijn eigen vrouw daartoe het middel was geweest, wist hij niet.

HOOFDSTUK XVIII.

L'armée de Salut — het Leger des Heils — had zijn intocht ook in België gedaan. Waar het zich vertoonde, bleven de Evangelische kerken leeg: oud en jong trok naar de bijeenkomsten van het Leger. De Zondagsscholen zelfs liepen leeg, en op de zangavonden bleven de zingers weg. Het Leger slokte allen op. Wie de Belgen kenden, hadden dit verwacht; maar die durfden ook voorspellen, dat deze overwinning geen blijvende zou zijn.

De heer Ponton kreeg van een collega een briefje, waarin die hem diep beklaagde, want — het Leger des Heils zou ook daar komen en al Ponton's arbeid met één slag vernietigen, zooals het nu overal vernietigd was in België. En werkelijk, eenige dagen daarna verkondigden groote plakkaten de nadering van het geduchte Leger.

Op een Woensdagavond, na de Bijbellezing, kwam de zaak hier het eerst ter sprake. De een vroeg, wat of dat was: l'armée de salut, en de ander wou gaarne wat weten van 't Leger des Heils. Pol vroeg, wat of „het Heilig Leger" was.

De predikant zei er al het goede van, dat hij er van wist, en ried de menschen aan, zelf te onderzoeken, of het optreden van het Leger al of niet naar de H. Schrift was.

Toen hij een tamelijk nauwkeurige beschrijving van hun uniform had gegeven, zei Michiel heftig:

„Ik hoore 't al: 't is Roomsch! 't zijn ál Roomsche manieren!"

De predikant ried hun toch aan, er eens heen te gaan.

„'k Moete d'r nieten van hebben! — zei Michiel — 'k en ga niet gaan ik!"

„Ikke ook niet! — Ik ook niet!" klonk het uit verschillende monden. —

De predikant zei: „Ik ga er vast naar toe!"

„'k Hebbe genoeg van 't Paapsche! 'k en ga niet gaan!" luidde de algemeene verklaring. Niemand was te bewegen, om mee te gaan, dan een Hollandsche vrouw.

Pol echter zei niets; hij zei niet, dat hij wèl, en ook niet, dat hij niet zou gaan.

Het Leger des Heils kwam: er was een zeer groote zaal voor gehuurd. Groote plakkaten vermeldden hier en daar de uren der verschillende samenkomsten en — dat de toegang tien centiemen kostte. Met die tien centiemen entrée sneed het Leger zich hier terstond den pas voor eenige overwinning af. De Evangelischen toch, de bekeerde Roomschen namelijk, zeiden terstond:

„A wâ! zie je gij datte? 't Is Roomsche commerce!" (handel) en Pol zei:

„'t Evangelie moet je voor nieten kunnen hooren, of 't en deugt voor nieten!" Christus had het gezegd, 't stond in 't H. Schrift, dat ze 't om niet hadden ontvangen en 't om niet moesten geven.

Pol stemde toe, dat het commerce was; maar zijn vrouw zei, dat die menschen toch ook moesten leven.

Maar voor de Roomschen bedierven die tien centiemen het 't allermeest: voor tien centiemen had je een pintje bier!

De eerste vergaderingen werden druk bezocht. Pol en zijn vrouw waren er getuige van geweest, en de Hollandsche vrouw bevestigde, wat die zeiden.

Het zingen der Zangbrigade werd overschreeuwd door straatliederen en gebrul van het saamgepakte Roomsche publiek. Van het spreken was geen enkel woord te verstaan door het onophoudelijk schreeuwen van „Bravooooo!" en onder het gebed gilde en gierde en floot het, dat hooren en zien iemand verging. Was het, door een of ander kunstmiddel, soms een oogenblik zoo rustig, dat men het verzoek, om stil te zijn, kon verstaan, dan werd dat terstond beantwoord met: „Wij moeten doch voor tien centiemen leute hier hebben!" en onmiddellijk viel de heele menigte weer in met een donderend: „Bravo!" Dat was de eerste vergadering.

Maar de volgende trad het publiek — als bij afspraak — geheel anders op. Toen was er nauwelijks geopend, of men begon een formeel bombardement naar het podium met — gekookte aardappelen. 't Was één en al aardappel, wat men voor zich zag.

Elk projectiel, dat doel trof, lokte immer bij vernieuwing een schaterlachen uit, dat aan dol worden deed denken. En altijd klonk hetzelfde geroep:

„Voor tien centiemen leute!" immer gevolgd door een steeds woester wordend „Bravo!"

Voor de derde bijeenkomst had men de hulp der politie ingeroepen.

't Was weer stampvol. Had men weer afspraak gemaakt? 't Was nu stil: allen schenen ernstig te luisteren — er werd gebeden — daar mauwde een jonge kat, en ineens barstte een algemeen gelach los. Toen was 't weer heel stil — en dan weer gemauw, hier! — en nog gemauw dáár! — en dan weer dat lachen — en weer stilte — totdat plotseling vier — tien — twintig katten, als gedresseerd, hun akeligste stemmen deden hooren. Pol had nog nooit zooveel katten bij elkander gezien; men trapte en schopte de beesten en gilde kwansuis van angst.

De politie vermocht hier niet alleen niets, maar kon ook zelf niet ernstig blijven.

Een volgende bijeenkomst drong, zoodra de deuren van het gebouw open gingen, de menigte in eens naar binnen, elk nam een paar stoelen op, plaatste ze vóór de deur der zijkamer, waaruit officieren en soldaten op het podium moesten komen, en hield daar zoo de vertegenwoordigers van het Leger gevangen tot aan het sluitingsuur der bijeenkomst.

Pol en zijn vrouw spraken met medelijden over de arme Heilsoldaten: dat was nu heelemaal geen behandeling!

De Vlaamsche broeders echter zeiden, dat ze loon naar werken kregen. Dat hadden ze nu van hun tien centiemen entrée! Pol gaf dat wel toe; maar het waren toch „Christene menschen", en die het Evangelie verkondigden en den Heere Jezus liefhadden.

Pol wist nu al meer van „'t Heilige Leger!" Twee officieren hadden hem bezocht, en met hem en zijn vrouw geknield gebeden. Pol „zag ze geerne" en zijn vrouw ook.

Hij sprak er ook met den predikant over, en dat de „Heilige soldaten" menschen waren van 't Evangelie.

De heer Ponton zei, gezien te hebben dat ze in zijn straat van huis tot huis gingen, maar dat ze alleen zijn huis waren voorbijgegaan.

„A wel! ik hadde ze gezeid, waar je weunde!"

„Zie je wel, Moerebeeke, ze durven hier niet te komen!"

Pol kon dat niet begrijpen; doch de predikant verzocht hem, dat als ze van 't Leger weer bij hem kwamen, hij hun uitdrukkelijk moest zeggen, dat de predikant ook gaarne een bezoek van hen had, en dat hij met hen samen wilde werken, mits — ze zich in alles zouden houden aan de H. Schrift. „Zeg dat tegen alle Heilsoldaten, waar gij ze maar ontmoet! En zeg hun, dat gij en uw vrouw en al de broeders en zusters krachtig zullen meewerken, — als ze zich in alles willen houden aan Gods Woord!"

Pol was erg in zijn schik, dat de dominee en allemaal nu met het Heilige Leger zouden meewerken;

en dan zou 't beter gaan, want — ja, waarom? — maar 't zou toch beter gaan, dat voelde hij.

't Was juist iets naar zijn smaak: hij hield van luid gerucht en groot vertoon, als 't maar het Evangelie ten goede kwam. Als je met een rood vest het Evangelie beter kon dienen dan met een geel of groen, doen moest je een rood aantrekken. En als een bombardon meer uitwerkte dan een piston of bugle, dan moest je den bombardon gebruiken. Wilde je een groote massa menschen bij elkaar trekken, om ze het Evangelie te prediken, dan kwam het er heelemaal niet op aan, hoe je dat deed. Hij had aan mijnheer Ponton al eens voorgesteld, om van papier een mensch met vleugels te maken, en dan in de gazette te schrijven, dat op een bepaalden dag en op een bepaald uur daar en daar iemand zou vliegen. Dan zouden de menschen van alle kanten toestroomen, omdat ze van zóó iets nog nooit hadden gehoord. En dan zou hij den papieren vliegmensch omhoog gooien en — het doel was bereikt; dan kon de predikant aan al die menschen het Evangelie prediken.

Daarbij — wat kon hij met zijn muziekinstrumenten van veel meer dienst zijn, als de Evangelischen ook allemaal bij 't Heilige Leger waren. Wat zou hij blazen!

Hij was zóó in zijn schik, dat hij niet na kon laten, gauw een boodschapje te maken bij enkele broeders, aan wie hij vertelde, wat de predikant gezegd had. Als ze echter de voorwaarde voor mogelijke samenwerking hoorden, lachten ze stilletjes.

Pol deed zijn beste best bij de officieren, en nu en dan kwam hij bij den predikant vragen, of ze al geweest waren; maar ze kwamen niet.

Pol en zijn vrouw bezochten druk de bijeenkomsten van het Leger, en toen hij meedeelde, dat er maar weinig menschen meer kwamen, ging ook de predikant er eens naar toe. Doch niettegenstaande het kleine publiek maakte een aanhoudend „bravo"-geroep het totaal onmogelijk, om ooit meer dan enkele woorden van een zin te verstaan.

Hoe meer het bezoek minderde, hoe meer hoop Pol kreeg, dat de officieren toch eindelijk eens een bezoek bij den predikant zouden brengen; doch immer tevergeefs.

Gelukkig keurde hij de gestelde voorwaarde goed; doch hij meende, dat het „Heilige Leger" ook niet anders dan op den grondslag van Gods Woord zou willen samenwerken.

En Ponton liet hem geheel zijn eigen gang gaan; en Pol bezocht even geregeld het Leger als zijn kerk. Doch hij was, behalve zijne vrouw dan, de eenige der Evangelischen.

Meer en meer echter begon bijna de geheele stadsbevolking over het Leger des Heils te spreken. De eenen zeiden, dat het van de Roomschen, de anderen, dat het van de Protestanten uitging. De eersten beweerden, dat de Roomsche kerk overal in verval kwam, dat de menschen om de kerk niet meer gaven, en nu moest het Leger dienen, om de verdwaalden terecht te brengen: maar langs een omweg. Anderen

grondden hun beweren hierop, dat het leger alleen maar dáár optrad, waar Geuzentempels waren, en dat ze de steden en dorpen, waar enkel Roomschen woonden, met rust lieten: het was er dus om te doen, de Geuzen en ketters weer terug te voeren in den schoot der Heilige Kerk.

Zij, die veronderstelden, dat het van de Protestanten uitging, beriepen zich op het bidden, zingen en preeken: dat was beslist niet Roomsch; maar zweemde meer naar het kettersche.

En wat voor minder diepzinnige denkers de deur dicht deed, was, dat Pol de scharenslijper, bij alle stedelingen hier goed bekend, met zijn vrouw net zoo hard liep naar de bijeenkomsten van de Heilsoldaten als naar die der Evangelischen. Toen een aanzienlijk heer den predikant op straat staande hield, om hem te vragen, of het Leger des Heils van de Evangelische kerk was, verzekerde die heer, dat de scharenslijper bij het Leger behoorde.

Een half uur later vertelde Ponton aan Pol, wat iemand hem verteld had: hij deed er niets toe en niets af, toonde geen goedkeuring en geen afkeuring.

Maar Pol ging van dat oogenblik niet meer naar de samenkomsten van 't Leger.

Een week of zes later bevond zich de laatste der daar gebleven officieren onder het gehoor van Ds. Ponton, telkens „Amen!" en „Halleluja!" zeggend.

Het Leger was opgebroken! Het had niets uitgewerkt, dan dat Pol er ernstig over nadacht, waaraan het toch lag, dat het „al ten onbate" was geweest.

Doch hij plaatste ook zich zelf naast het Leger, en onderzocht, of hij zelf vrucht zag op wat hij tot bevordering van het Evangelie had gedaan.

„'t Is al voor nieten!" zei hij tot den bejaarden Ferdi, met wien hij er over sprak.

„Luister, Pol! ik hebbe u voor lange al gezeid, dat gij d'r te vele bij doet, dat er niet en bij behoort!" Ferdi gaf toe, dat de menschen Pol geerne hoorden klappen, omdat hij meestal tegen den Paus en de kerk en de beelden en de commerce in de kerk klapte. Dàt hoorden vele Roomschen wel gaarne: hoe erger hoe liever. Maar hij moest aan de menschen zeggen, dat ze zich zouden bekeeren, en 't H. Schrift lezen en op Christus betrouwen. Niet het Protestantisme moest gepredikt; maar het Evangelie van Jezus Christus, gepredikt in allen ernst en eenvoud.

„Predikt het Evangelie!" dát had Christus zelf gezegd.

Pol lachte goedmoedig en zeide:

„Ferdi! gij hebt gelijk, gij! Ik ga 't beter doene!"

En hij heeft getracht, voortdurend, immer beter te doen, wat hij al lang begonnen was: een getuige van Jezus Christus te zijn.

HOOFDSTUK XIX.

Het huisje, waar Pol Moerebeeke en zijne vrouw woonden, was een lief huisje, zeer lief voor haar, maar voor hem was de werkplaats te klein, en werd hoe langer hoe meer te klein, omdat de volte met den dag groeide.

„Wijf, 't en gaat niet meer gaan, hiere. Ik ga hiere versmachten. We moeten een ander huis hebben."

Maar daar had Ufrazie weinig zin in. Ze had daar nu al zoo lang gewoond: 't was haar daar zoo lief en eigen geworden.

„Maar Pol, al hebt gij vandage 't grootste huis uit de stad, 't gaat u morgen doch weer te kleine zijn!"

Nu, daar was veel kans voor. Dat erkende Pol gaarne: want hij had nog heel wat plannen in zijn hoofd, die tot uitvoering zouden komen, zoodra hij over meer ruimte had te beschikken. Hij had zin in een kleine smidse, aan een schaafbank, aan een draaibank. Want een mensch moest alles zelf kunnen doen. Nu deed hij ook wel alles zelf, smeden ook,

maar hoe! Een groote kei was zijn aambeeld; in 't fornuis gloeide hij ijzer en staal. De steenen vloer was zijn schaafbank, en had hij hout te draaien, dan beknoeide hij dat op de slijperskar. Maar 't werd zoo vol, zoo vol. Hij kon zich niet meer keeren.

Toch had het „wijf" gelijk, dat het grootste huis spoedig voor hem en zijn rommel te klein zou zijn. Hij bracht daar ook niets tegen in. Hij zocht hulp van een anderen kant.

„Ufrazie, 'k hebbe doch zulken verdriet, dat ik niet en kan doen, wat ik wille."

„Warevan niet?"

„Omdat ik compassie (meelijden) hebbe met onze zieke buurvrouwe!"

Die vrouw was al lang ziek, altijd „zeer in heur hoofde". En zóó voorzichtig en zacht kon hij niet werken, of de zieke vrouw had er last van.

Vrouw Moerebeeke had er ook meelijden mee; maar gesteld — zoo redeneerde ze — dat zij dat huis verlieten, dan zou er een ander werkman komen, die geen meelijden met zieken en zwakken hebben, en er maar op los timmeren zou.

Pol had werkelijk verdriet van de onmogelijkheid, om te kunnen doen, wat hij wilde.

„Moge den Heere 't gebeteren!" zei hij en zij zei: „Wacht uwen tijd af!"

Naast Pol's huis was een bergplaats van brandstoffen. Zijn werkplaats was eigenlijk een gedeelte daarvan, zoodat de zolder er boven tot de bergplaats

behoorde. Daarin was ook een muilezel gestald, terwijl het hooi voor het beest gewoonlijk een plaats vond boven de werkplaats. Pol en zijn vrouw echter wisten daar niet van, omdat de deur dier bergplaats uitkwam op een binnenplein, dat behoorde bij een huis in een andere straat. Eens dat Pol nog niet thuis was met zijn kar, en het al lang donker was geworden, zat Ufrazie ongeduldig te wachten. Wachtende menschen beginnen altijd kwaad te denken: Ufrazie ook.

Ze dacht aan een ongeluk.

Ze werd „zemenachtig."

Ze hoorde ook wat.

Ze hoorde 't weer. Werd er ingebroken?

Ontzettend, wat een leven.

Daar kraakte het.

Zij hoorde duidelijk leven in de werkplaats. Wat dat toch kon zijn. Weer gekraak.

Even opende ze de deur; doch er was niets te zien, en niets te hooren.

Nauwelijks echter was ze weer in de gang, of ze hoorde een vreeselijk leven. 't Was of eenige kerels bezig waren het dak af te breken.

Er moest toch iets zijn.

Nog eens zien durfde ze niet; ze begaf zich op straat, om te zien, of Pol haast kwam.

Juist naderde een agent.

„Als 't u belieft, meneere, zou je niet een beetje willen gaan kijken, wat er hier in mijn huis is?" Zij vertelde, wat ze gehoord had, en de agent greep het gevest van zijn sabel. Hij zou voorop gaan; zij zou

volgen met licht. Nauwelijks echter was de deur geopend en drongen de eerste lichtstralen in de werkplaats, of de agent vloekte van schrik: hij zag twee paren pooten door de zoldering, leelijke paardepooten — zooals de Kwade ze had.

„De duivels gaan de ketters halen," riep hij, trok de deur toe en maakte haastig, dat hij weer op straat kwam. Ufrazie was hem op den voet gevolgd, één en al ontsteltenis. Gelukkig, daar kwam haar man.

Eerst schrok hij, toen hij zijn vrouw zag; doch zoodra had ze hem de oorzaak van haar ontsteltenis niet meegedeeld, of hij was terstond bij zinnen, greep naar zijn wapen, het bekende ijzeren boutje, trad het huis en daarna de werkplaats in, gevolgd door zijn vrouw met het lampje.

Kalm keek hij omhoog, toen hij de vier pooten zag, bestudeerde even 't zaakje, en zei toen tot zijn vrouw:

„E la la, ik geloove, dat er 'nen peerd komt, voor mijn karre te trekken."

Nu begon hij hard te lachen, en zijn vrouw lachte waarlijk mee. Toen zeide hij tot zijn vrouw, wijzende naar het beest:

„Den dien peist, dat het hier nog niet vol genoeg en is."

Pol zond nu zijn vrouw naar den eigenaar der bergplaats, die zoo spoedig mogelijk met nog vier man zich daarheen begaf, en het beest uit zijn benarde positie verloste.

Het dier was los geraakt, had van zijn vrijheid een aangenaam gebruik willen maken door een wan-

deling te doen, den berg van hout en steenkolen op, naar den hooizolder.

Ufrazie sliep dien nacht niet.

En zelfs bij dag durfde ze alleen niet thuis te zijn.

„Pol, 'k en wille hier niet meer wonen."

Maar nu deed hij, of hij hun lieve huisje niet wilde verlaten. Al het mooi en 't lief van 't huisje somde hij op; maar de paardepooten noemde hij niet; en zij zag in 't heele huisje niets dan paardepooten en duivelspooten.

„'t Slechtste huis is mij goed, als we hier maar vandaan gaan."

Als ze dan toch wilde, beslist wilde, dan zou hij maar eens een huis gaan zoeken, en hij vond een huis met kleine woonkamer en groote werkplaats. Na een uur was hij alweer thuis. Morgen zouden ze verhuizen. Nu waren beiden blij.

De verhuizing liep vlot van stapel: 't was niet uit te maken, wie van beiden het hardst verlangde naar de nieuwe woning. En als om 't hardst werkten beiden, de een om de kamer en de ander om de werkplaats in orde te maken.

„Waar woont de slijper?"

„Kom maar mee."

't Was een heel groot huis: zooiets als een kazerne. Aan beide zijden in de gang overal half openstaande deuren, die meerendeels vrij gezicht gaven in een rommelige, armoedige kamer, alle door een kleiner of grooter gezin bewoond.

Eindelijk een binnenplaats, van waar men weer andere gangen kon inslaan. In een dier gangen een deur, van alle andere onderscheiden door zijn kleur, die mahonie moest verbeelden; maar meer geleek op een rood-bruin oorlogsveld, overwelfd door woest-onstuimige stormwolken. Dit eigen schilderwerk van den slijper verried den bewoner.

Door het oorlogsveld heen kwam men in de werkplaats en daar doorheen in de woonkamer. Hier zag het er tamelijk gewoon uit, alleen maar erg vol.

Maar die werkplaats!

Men raakte er in geen dag uitgekeken!

't Was er vol wonderlijke dingen: de trots van den scharenslijper.

't Wonderlijke zat 'm vooral in de eigenaardige combinatie. Aan een spijker hing een stuk kachelpijp en een zeer goede viool. Aan een anderen spijker hing een bos uien en een gouden horloge.

Op een slijpstel — vaststaand en dus niet op wielen — prijkten een paar toonbeelden van boetseerkunst: een paard met koeiepooten en een kattekop, een kop met echte tanden van lucifershoutjes. Naast het wonderpaard stond een hond met een paardenkop. Door de droogte was het lijf opengeborsten, zoodat men de ingewanden — een stuk brandhout — kon zien. Tegen een der muren was een rek, zooals dat gevonden werd in een magazijn van behangselpapieren. In dat rek lag van alles, schijnbaar in de onzinnigste wanorde, doch de eigenaar wist ten allen tijde precies, in welk apartement zich een bepaald voorwerp bevond.

Een klarinet en een soldeerbout hadden vriendschap gesloten hier; een zaag bikkelde een spulletje met twee, van een ouden broodtrommel gemaakte, fluiten daar! Een koperen trompet werd geliefkoosd door een hakbijl; een mondharmonika had ruzie met een bos ijzerdraad. In de afgesneden bol van een vilten hoed vonden een stuk harpuis, een koolraap en eenige glasscherven hun nirvana. Een slijpstaal met ivoren handvat lag te schimpen op een eigengemaakte viool, waarop pekdraden als snaren dienst deden. Een oude koperen jachthoorn en een paar verroeste en vermolmde schaatsen droomden gemeenschappelijk van een zeer avontuurlijk verleden. Een vogelkooi bood vriendelijk steun aan een lamlendige draaiboor en een paar stramme vijlen. In de kast van een hangklok hielden een breikous met breipennen, een muziekboek, een lampeglas en een paar gedroogde vischjes een gezellig praatje. Een oud kerkboek en eenige brokstukken van een naaimachine, rustend in een omgekeerd voetbankje, fluisterden eensgezind van de vergankelijkheid der ondermaansche dingen.

Het aantal doosjes, kistjes, bakjes, potten, pannen, scherven enz., heel of half gevuld met spijkers, ringen, moeren, schroeven, scharnieren, klinkboutjes enz. had niet nauwkeurig geteld kunnen worden. Dan nog de fleschjes met „esprit de sel", olie, siccatief, „therebandine", „kemelseik (geest van salmiak)" en allerlei „geheime" vochten!

En dan nog — o, zoo gaat het, als iemand in zijn jeugd niet speelt! — dan nog — een houten „aap

op een stokje", een kistje, waar een duiveltje uit kwam springen als men op een knopje drukte, een harlekijn of poesjenel, en ander beweegbaar speelgoed. Men had er Pol mee zien spelen, en hij had niet gezegd, dat je van dergelijke dingen soms de eenvoudigste mecaniek kon leeren.

Deze werkplaats was Pol's aardsche hemel, en wie hem kende, bracht nergens liever dan hier een uurtje met hem door. Hier klapte hij, zooals hij 't nergens deed.

Ook met de arme bewoners in deze kazerne was hij juist in zijn element. Zijn grootste genot was het, iemand te helpen, en hij werd in hulpvaardigheid alleen overtroffen door zijn vrouw.

Kleine Lize van Platten Derk kwam heel vriendelijk:

„Slijpertje! als 't u belieft! moeder hadde geerne, dat gij een beetje uw tange meegaaft: moeder en heeft geen tange!"

„Hiere! mijn kabouterken, hiere is de tange, maar zeere (spoedig) weere brengen, wei."

„Ja 'k, Slijpertje, zeere."

Maar Lize bracht de tang niet terug, en den anderen dag kwam Paul „met de compelement" van zijn moeder, en of hij even de tang mocht hebben, want die van moeder was kapot. Vrouw Moerebeeke had nog een tang en leende ze uit; „maar zeere weerebrengen, wei." Ja, terugbrengen, dat zat er niet aan.

Een week later kwam Kone even de tang leenen, en Pol gaf zijn laatste tang, om er voortaan zelf

zonder te zijn. Ufrazie behielp zich nu met een gebogen ijzerdraad.

Weer kwam een buurmeisje om „een beetje uwen tange" en Pol presenteerde haar het gebogen stuk ijzerdraad:

„Hiere, neemt hem maar mee, den dezen meugt gij houden," maar 't meisje trok een leelijk gezicht, en zei:

„Houdt hem zelf, 't is juist 'ne tang lijk zijn baas."

Zóó raakten Pol en zijn vrouw veel van hun dingen kwijt: potten, pannen, messen, scharen, kommetjes en schoteltjes. Zijn kast zelfs zouden ze ter leen vragen, als ze niet in den muur had vast gezeten. En terugbrengen? Pol zei, dat ze hem eerder zouden doodslaan. En weigerde hij 't gevraagde, dan zouden ze 'm ook doodslaan! Pol wilde geen ruzie hebben met de buren, en hielp hen gaarne.

Viel er een brandende petroleumlamp bij den een of ander, was het riool verstopt, tuimelde een kind van de trappen, of zakte er 's nachts een ledikant in elkaar, 't was eens en altijd:

„Slijper!" — of — „Polleke!" — of — „Moerebeeke!" — of „Ufrazie!" — of — „Madam! zeere, zeere, komt zeere, als 't u belieft!"

En Pol en zijn vrouw kwamen altijd „zeere" en hielpen zoo snel en zoo goed mogelijk. Maar eenige dankbaarheid toonen? Dat was niet noodig jegens iemand, die „zijn geloof had verlaten."

Allen hielden daar van muziek; maar als Pol en

zijn vrouw speelden en zongen „van 't Evangelie", dan vloekten en scholden ze.

Maar Pol hoopte, dat het beter zou worden met die menschen — „den Heere is machtig" en bleef steeds goedgezind.

Als hij met die menschen alleen in huis was, dan sprak hij met hen over het Evangelie.

En 't hielp toch. Als 't er op aan kwam, was Pol de man, dien men moest hebben: hij had aller vertrouwen.

Rondom hem stilde hij honger en dorst, pijn en smart, oneenigheid en twist. Zoo woonde hij daar „in 't midden zijns volks."

Onder de „dutsen en schamelingen", de ellendigen, voelde hij zich thuis.

Zoo lang hij werken kon, dacht hij nooit meer aan verhuizen.

HOOFDSTUK XX.

Kregen Pol en Ufrazie geen kinderen?

De Gever van al 't goede doet met kinderen zooals Hij doet met aardsche goederen en verstand: sommigen geeft Hij er veel van, sommigen weinig, sommigen niets.

Pol en Ufrazie kregen geen kinderen.

En toch kregen zij ze wel: twee, een meisje en een jongen.

De vrouw van Pol's broer, Guusten, was gestorven, zeer onverwacht.

Pol en Ufrazie waren heen getogen, om de zuster mee te begraven en den broeder te troosten, en te helpen zooveel ze konden. Guusten had twee kinderen, Octavie en Louis. Pol en zijn vrouw wilden het heele drietal meenemen naar de stad; maar Guusten wilde blijven in zijn land, bij zijn werk, dicht bij het graf van zijn vrouw en van zijn moeder.

Na veel overleg werd eindelijk goed gevonden, dat zij de kinderen zouden meenemen, en opvoeden totdat Octavie — als 't God beliefde — groot genoeg zou

zijn, om voor haar Vader het huishouden te doen. Guusten zou zoolang opbreken en „thuis gaan liggen" bij den boer, waar hij geregeld werkte. Eerst had hij wel eenig bezwaar, wegens het geloof zijner kinderen; maar hij moest toch erkennen, dat zijn broer en zijn schoonzuster brave menschen waren en den kinderen niets kwaads zouden leeren.

Pol en zijn vrouw kwamen dus weer terug in de stad met twee kinderen. Dezen hadden weinig besef van het verlies hunner moeder. En het nieuwe, voor hen onbekende leven in de stad overheerschte al terstond dat weinigje besef.

Zij voelden zich recht gelukkig bij „Onkel" Pol en Tante Ufrazie. Bij vader en moeder hadden ze een schraal leven, bij Onkel en Tante was 't rijk.

De eerste dagen liet Pol de opvoeding geheel aan zijn vrouw over, en liet haar in alles begaan.

Al terstond waren de kinderen niet zóó gezeggelijk, als hij 't verwacht had. En den derden en vierden dag waren ze 't nog minder. Waar moest dat naar toe? Toen er een week om was, begon Ufrazie te klagen over de kinderen, en er bij Pol op aan te dringen, dat hij er zich mee zou gaan bemoeien. Doch hij zei, dat zij 't best alleen af kon. Maar zij riep te krachtiger zijn hulp in.

„A wel, Ufrazie! 'k ga morgen beginnen!" En den anderen morgen begon Pol de moeilijke taak.

Toen de kinderen opgestaan en aangekleed waren, zette hij zich aan de tafel. Vriendelijk, maar ernstig, zeide hij:

„Octavie, komt gij 'ne keer hiere!" 't Meisje kwam, Onkel Pol lei haar over de knie en vereerde haar met eenige gevoelige klappen op een daarvoor meer gebruikt lichaamsdeel. Hij plaatste toen het huilende kind vóór zich, streelde 't over de wangen, zag het vriendelijk, doch ernstig aan, en vroeg:

„Hebt gij 't gevoeld, Octavie?"

„Ja 'k, Onkel!"

„En weet gij, waarvan ik u slaag gegeven hebbe?"

„Neen 'k, Onkel!"

Toen lei hij 't haar uit: ze had nu nog geen kwaad gedaan, en dat ze slaag gehad had, was niet voor straf; het was alleen maar om haar te doen weten, wat ze kreeg, als ze niet terstond Onkel en Tante gehoorzaamde. Als oom of tante zeiden: „Laat datte!" dan moest ze het terstond laten, en als ze zeiden: „Doet datte!" dan moest ze het „seffens" doen. En gebeurde dat niet, dan kreeg ze slaag, zooals ze nu gehad had.

„Hebt gij 't verstaan, Octavie?"

„Ja 'k, Onkel!"

„En gaat gij 't kunnen onthouden?"

„Ja 'k, Onkel!"

„'t Is dan wél! Ik ga u daarmee (straks) wat schoons laten zien!"

Terwijl reeds weer een goedmoedig lachje door de tranen heendrong, ging Octavie naar haar plaats.

„Louis, komt gij 'ne keer hiere!"

De dreumes had het zaakje in de gaten en begon alvast te huilen.

Al spoedig begon hij met de kinderen te leeren lezen. bladz. 272.

Maar Onkel zag hem zóó lang en zóó vriendelijk aan, tot hij niet meer huilde.

„A wel! gij gaat het ook moeten kennen!" zei Pol en voegde terstond de daad bij 't woord.

Nu werd het huilen eerst echt.

Doch Onkel streelde ook bij hem pijn en smart weg.

Eerst toen Onkel en zijn Kozijntje al weer goede maatjes waren, volgde de noodige uitleg van de tucht-oefening. Louietje had het verstaan en zou 't ook onthouden!

Terwijl tante het ontbijt gereed maakte, haalde Pol nu zijn „aap op een stokje" en liet het houten beestje allerlei potsierlijke kunstjes doen. De kinderen zagen zich de oogen uit het hoofd en zouden gaarne hun boterhammen hebben laten staan voor 't kijken naar 't aardige kunstenaartje.

„Luistert, kinders! als gij vandage ál doet, wat Onkel en Tante u gebiên, gij gaat er dan morgen zelf mee meugen spelen; maar als gij niet gehoorzaam en zijt, gij gaat slaag krijgen. Hebt gij 't verstaan?"

„Ja w', Onkeltje!"

Nu streelden zij op hun beurt hun oom, en oom zorgde, dat tante ook gestreeld werd. Daarna werd er gebeden, gegeten, gedronken, en in den Bijbel gelezen en gedankt.

Pol ging er met de slijperskar op uit en Ufrazie bleef met de kinderen thuis. Maar nu had ze niet te klagen over ongezeggelijkheid; en dreigde soms het kwaad te voorschijn te komen, dan herinnerden de kinderen elkaar aan 't aapje of aan slaag. Tante was

heelemaal opgetogen over de braafheid van de kinderen, en kon er — 's avonds, toen Pol weer thuis was — niet over uit.

En den anderen morgen? Onkel wekte de kinderen met het aapje. Wat ze vlug het bed uit en in de kleeren en gewasschen waren! Nu mochten ze een half uur met het aapje spelen.

„Weet gij, Octavie! hoeveel 'nen half uur is?"

„Neen 'k, Onkel!"

Toen wees hij 't op de klok aan, hoeveel een uur en hoeveel een half uur was. Het meisje had het spoedig begrepen. Met Louietje ging dat nog niet: Octavie moest het hem maar leeren.

Toen Pol het aapje aan 't meisje gegeven had, zei hij:

„Als 't half uur om is, moet gij zelf 't aapje aan Tante of aan mij weergeven!"

Zoodra ze er vijf minuten mee gespeeld had, wees hij dien tijd op de klok aan. Nu mocht Louis er vijf minuten mee spelen en daarna elk telkens vijf minuten. Maar òf ze eerlijk den tijd verdeelden, en òf Louietje die tijdverdeeling ook snapte. Pront na een half uur werd aan Onkel het aapje weer overhandigd.

Toen het allernieuwste van 't aapje af was, kwam het duiveltje in 't kistje aan de beurt en daarna de houten harlekijn. Iederen dag was er nieuw „gespeel". Twee dagen met het aapje, twee met het duiveltje en twee met den harlekijn.

Dat had zoo een tijdje geduurd, zoodat de allergrootste aardigheid er af was; toen zou 't eerst recht beginnen.

Onkel had in een zijschut van de kast twee schroefoogen gedraaid, op een meter afstand van elkander, aan de beide oogen een dun koperdraad verbonden, strak gespannen, en — —

„Pangggg —"

Wel, wat klonk dát mooi! nog eens!

„Pangggggg —"

Nogal mooier!

Toen mocht Octavie ook „pang" doen en daarna Louis ook. Ze mochten elk drie keer, vier keer, ja tien keer „pang" doen; maar zelf tellen.

Wel, wat was dat mooi!

En den derden dag was er nog een kopersnaar naast gespannen, drie tonen hooger. Nu was 't net klokluiden!

„Pangg, pongg, pangg, pongg!"

Nu mochten ze elk twee keer „pang pong" doen, drie keer, tien keer tweemaal een tokkeling, maar zelf tellen.

Later kwam er een derde snaar bij, vier tonen hooger.

„Pang, ping, pong! Pang, ping, pong!"

Dat overtrof nu alles, wat mooi was in de wereld!

Elk één keer „pang, ping pong!" twee keer, vijf keer, tien keer drie tokkelingen! Soms mochten ze maar kort spelen, soms lang; maar nooit langer dan den opgegeven tijd, en daaraan moesten ze zich zelf houden: tijd was het kostbaarste van alles, dien moesten ze vóór alles kunnen meten en waardeeren!

Soms moesten ze heel, heel stilletjes spelen, dat

niemand er last van had; en dan weer, als 't niemand hinderde, mochten ze zoo luid ze wilden.

Iedereen merkte spoedig op, niet alleen hoeveel de kinderen van hun pleeg-ouders en dezen van de kinderen hielden; maar vooral hoe gemakkelijk de kinderen gehoorzaamden en hoe ernstig Pol met hen meeleefde.

Al spoedig begon hij met de kinderen te leeren lezen. Als leesleerboek gebruikte hij het groote N. Testament, waaruit hij zelf ook het lezen had geleerd. Tante hielp hier ook aan mee; omdat Oom voor sommige woorden zelf hulp noodig had. En hij leerde ook zelf met de kinderen mee. Hij verheelde 't hun niet, dat hij nooit had kunnen lezen, en grootmoeder ook niet. En de kleine Louis kuste soms zijn heilig leerboek, als oom vertelde, waarom die lieve, beste grootmoeder zoo gaarne had willen kunnen lezen. En Octavie kneep soms ooms grove hand zoo kinderlijk hartelijk, als om hem te troosten over het leed, dat hij eerst op zoo laten leeftijd dat heilige, Goddelijke boek kon lezen.

Eindelijk, eindelijk konden de kinderen lezen, zooals hij 't kon.

Toen zocht hij voor hen een school. Toen eerst lei hij den last op de „meesters".

Nu was hij van een zware taak ontheven. Hij had ze gegeven, wat hij te geven had. Wat ze nu méér gingen leeren, was voor hem vreemd. Nu moesten „de meesters" en „mamséls" 't maar weten! Hij was er in eens af. Naar 't leeren der kinderen op school

keken oom en tante niet meer om. Ze gingen immers naar school!

Reeds twee jaar hadden ze school gegaan, altijd even zoet en altijd even braaf!

Toen — moesten ze toch nog eens voor oom en tante in „'t Evangelie" lezen, en —

Ze konden het gemakkelijkste woordje niet meer lezen!

Hadt toen die oogen van Pol Moerebeeke gezien!

Arme kinderen! wat waren ze ontsteld van die oogen. Zij hadden toch geen kwaad gedaan!

Neen, zij niet!

„Awel, we gaan van nieuws beginnen!"

En Pol en zijne vrouw begonnen weer van voren aan de kinderen te leeren lezen.

Veertien dagen daarna kwam eerst een „Mamsèl," en daarna een „meester" informeeren, waarom Octavie en Louis uit school bleven.

„Luistert, Mamsél! aleer ik vóór 'ne paar jaar de kinders op school deed, hebbe ik ze eerst leeren lezen, en nu en kennen ze er nieten meer van. Ik ga ze nu weer leeren lezen, en als ze 't kunnen, 'k ga ze weer op schole doen! Gij zijt wel bedankt voor uwe belangstellinge! Duist keer bedankt, Mamsel!"

Dezelfde verklaring kreeg ook „de meester" te hooren, en —

„Wél bedankt, meneere! merci, merci! duist keer bedankt, en tot 'n naaste keer!"

Weldra konden de kinderen weer lezen, en gingen toen ook weer naar school. Maar nu moesten ze

voortaan alle dagen een paar bladzijden voor oom en tante lezen. En dat „moest" totdat ze de school voorgoed verlieten.

Ufrazie leerde haar nichtje naaien en breien, koken en braden, schrobben en dweilen. Toen Octavie veertien jaar was, wilde de vader haar gaarne thuis hebben, om de huishouding voort te zetten. Het meisje wist, dat dit „Gods wille" was en ging met blijdschap naar haar vader. Ze kreeg heel wat van Pol en Ufrazie mee tot aandenken, en daaronder bevond zich ook het groote N. Testament, dat er al oud begon uit te zien.

Louis kwam op een fabriek van muziekinstrumenten.

HOOFDSTUK XXI.

Doorgaans was de zee zeer kalm, waarover Pol's levensscheepje naar 't einddoel heenkoerste. Doorgaans zou ze voor hem ál te kalm, té effen zijn geweest, indien zijn lust, om anderen te helpen, haar oppervlakte niet vol leven en beweging had gerimpeld.

't Was, of hij een apart zintuig had, om terstond waar te nemen, waar zijn hulp noodig was.

„Doet wel aan allen; maar meest aan de huisgenooten des geloofs," daaraan hield de scharenslijper zich trouw. En hij was spoedig wijs genoeg, om op te merken, dat ondank 's werelds loon is. „Als gij wél doet — zei hij — gij moet er op peizen, dat den dien, aan wien gij wél doet, u niet weere wel doet." Maar God zou zorgen, dat je toch zoudt wél gedaan worden, doch door anderen, van wie je 't niet verwachtte.

„Alle menschen zijn onrechtveerdig: maar God is rechtveerdig en Hij is de Baas van ons allegaar! Wij zijn in Zijnen dienst!"

Pol had geen klagen over zijn Meester. Dat moest

ieder erkennen, ook degenen, die alleen maar een oog hadden voor de zichtbare dingen. Want twee nette huizen, eigendom van Pol Moerebeeke, verdiend met scharenslijpen, honden scheren en likdoornsnijden, stonden daar als getuige van Gods goede zorg over Pol en Ufrazie.

Want Pol werd ouder: het vele harde werken had zijn beenen „versteven", en met de jaren verminderde, niet het aantal te slijpen scharen, maar wel dat der messen. Nieuw uitgevonden kleine toestelletjes om messen te slijpen begonnen langzamerhand overal ingang te vinden; en wie zulk een toestelletje gebruikte, had den slijper niet meer noodig.

En Pol had weldra die verdienste niet meer noodig. Zijn Meester zorgde goed voor hem.

Hij werd ouder, strammer; maar zijn hulpvaardigheid sleet niet af. Er kwamen dieper en meer rimpels in zijn gelaat; maar zijn oog verdonkerde niet, en het vuur er in bleef fonkelen. Zijn snorbaard verkleurde om zijn mond en lippen; maar de gulle glimlach en goedmoedigheid weken niet van hun plaats.

„Als de menschen wisten, hoe rijke het Evangelie ze maakte, ze zouden 't met herte en handen grijpen en vasthouden als het beste dat er, voor den tijd en de eeuwigheid, op de wereld bestaat!"